

Anmälan av tekniska regler

– Boverkets förslag till föreskrifter om krav
för användning av motordrivna anordningar

Titel: Anmälan av tekniska regler – Boverkets förslag till föreskrifter om krav
för användning av motordrivna anordningar
Utgivare: Boverket, maj 2025
Processnummer: 3.2.1
Diarienummer: 201/2024

Sammanfattning

I Boverkets förslag till nya föreskrifter för motordrivna anordningar görs en uppdelning av bestämmelserna i Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2011:12) om hissar och vissa andra motordrivna anordningar, H-föreskrifterna, i tre separata grundförfattningar:

- Boverkets förslag till föreskrifter om krav för användning av motordrivna anordningar,
- Boverkets förslag till föreskrifter om utförande av kontroll samt ackreditering av kontrollorgan för motordrivna anordningar, och
- Boverkets förslag till föreskrifter om hissar för uppfyllandet av hissdirektivet 2014/33/EU.

Avsikten med uppdelningen i tre författningar är att tydliggöra reglernas syfte och underlätta förståelsen och därmed även tillämpningen av reglerna. De nya författningarna föreslås träda i kraft den 1 december 2025. Samtidigt upphävs nu gällande H-föreskrifter.

Denna konsekvensutredning avser författningen med krav för användning av motordrivna anordningar. Författningsförslaget innehåller krav på projektering, utförande, installation och användning, krav på kontroll samt krav på fortlöpande tillsyn, skötsel och underhåll. Vidare innehåller förslaget bestämmelser som preciserar förbättringskraven i PBL och PBF för befintliga hissar med hisskorg och linbaneanläggningar.

Enligt principerna för den allmänna översynen av Boverkets byggregler, vilka innefattar H-föreskrifterna, ska de nya föreskrifterna precisera de krav som ställs i lag och förordning, medan samhällsbyggnadssektorn förväntas ta fram lösningar som uppfyller kraven. Utgångspunkten är att de nya författningarna inte ska innehålla några allmänna råd, utan enbart föreskrifter, det vill säga bindande regler.

Författningsförslaget består av sju kapitel och är indelat utifrån typ av anordning:

1 kap. Övergripande bestämmelser

2 kap. Särskilda bestämmelser för hissar

3 kap. Särskilda bestämmelser för rulltrappor och rullramper

4 kap. Särskilda bestämmelser för linbaneanläggningar

5 kap. Särskilda bestämmelser för takmonterade persontransportanordningar

6 kap. Särskilda bestämmelser för motordrivna portar och liknande anordningar

7 kap. Särskilda bestämmelser för motordrivna avfallsanordningar

Bestämmelserna i författningsförslaget om besiktningsintervall och undantag från kontroll av vissa typer av anordningar samt bestämmelserna som preciserar förbättringskraven är i förhållande till motsvarande reglering i H-föreskrifterna oförändrade.

Förslaget innebär i huvudsak följande ändringar jämfört med H-föreskrifterna.

- Den bestämmelse som preciserar möjligheten att göra avsteg från föreskrifterna med hänsyn till byggnadsverkets eller anordningens förutsättningar kompletteras med ett nytt dokumentationskrav.
- Det förtydligas att en motordriven anordning ska vara fackmässigt projekterad, utförd och installerad för att säkerställa att anordningen uppfyller kraven på säkerhet och hälsa. Även vad gäller skötsel, underhåll och fortlöpande tillsyn av en motordriven anordning förtydligas att detta ska utföras fackmässigt.
- Detaljerade regler i allmänna råd i H-föreskrifterna om vilka moment fortlöpande skötsel och tillsyn bör omfatta för olika typer av anordningar överförs inte till författningsförslaget. Detsamma gäller allmänna råd om driften av linbaneanläggningar för persontransport.
- En ny bestämmelse införs som ersätter intervall för magnetinduktiv undersökning av linor till linbanor och bergbanor respektive släpliftar. Bestämmelsen innebär ett nytt krav på inledande undersökning. Återkommande undersökningar ska sedan ske med erforderliga intervall. Bestämmelsen kompletteras med att magnetinduktiva undersökningar ska utföras fackmässigt.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
1 Författningsförslag.....	7
2 Inledning.....	19
2.1 Bakgrund	19
2.1.1 Uppdraget.....	19
2.1.2 Syftet och målet med uppdraget.....	20
2.2 Arbetsmetod	20
2.3 Om författningskommentarer	21
2.4 Förkortningar	21
3 Rättsliga förutsättningar	23
3.1 Boverkets bemyndigande.....	23
3.2 Anmälan av tekniska regler.....	23
3.3 Anmälan av krav enligt tjänstedirektivet.....	23
3.4 Regeringens medgivande	24
4 Beskrivning av gällande regler	25
4.1 Plan- och bygglagen	25
4.1.1 Tekniska egenskapskrav, retroaktiva krav och krav på underhåll av motordrivna anordningar	25
4.1.2 Ansvar för att uppfylla kraven	26
4.2 Plan- och byggförordningen	26
4.2.1 Preciseringar av tekniska egenskapskrav och retroaktiva krav i PBL.....	26
4.2.2 Krav på kontroll av motordrivna anordningar	27
4.2.3 Krav på användning av motordrivna anordningar	28
4.3 Boverkets föreskrifter	28
4.3.1 Boverkets föreskrifter och allmänna råd om hissar och vissa andra motordrivna anordningar	28
4.3.2 Andra föreskrifter från Boverket som rör motordrivna anordningar	29
4.4 EU-lagstiftning med krav på motordrivna anordningar.....	29
5 Närmare om författningsförslaget.....	31
5.1 Separata författningar och tydligare indelning efter typ av anordning	31
5.2 Författningsförslagets utformning.....	32
5.3 Författningsförslaget innehåller bara bindande regler	32
5.4 Termen fackmässigt.....	34
5.5 Övergripande bestämmelser (1 kap.)	36
5.5.1 Portalparagrafen (1 kap. 1 §).....	36
5.5.2 Föreskrifternas tillämpningsområde (1 kap. 2 §).....	37
5.5.3 Anpassning av kraven vid ändring (1 kap. 3 §).....	42
5.5.4 Definitioner (1 kap. 6–7 §§)	43
5.5.5 Projektering, utförande, installation och användning av motordrivna anordningar (1 kap. 8 §).....	44
5.5.6 Kontroll av motordrivna anordningar (1 kap. 10–23 §§).....	48
5.5.7 Ändring av motordrivna anordningar (1 kap. 24 §§)	49
5.5.8 Drift, fortlöpande tillsyn, skötsel och underhåll av motordrivna anordningar (1 kap. 25–27 §§).....	50
5.6 Särskilda bestämmelser för olika typer av motordrivna anordningar (2–7 kap.)	52
5.6.1 Särskilda bestämmelser för hissar.....	52
5.6.2 Särskilda bestämmelser för rulltrappor	53
5.6.3 Särskilda bestämmelser för linbaneanläggningar	53
6 Konsekvenser	56
6.1 Redogörelse av problemet.....	56
6.1.1 Allmänna råd används som om de var bindande krav	56
6.1.2 Omfattande och svåröverskådligt regelverk.....	57
6.1.3 Gällande regler om motordrivna anordningar	57
6.2 Vilken förändring som eftersträvas.....	58

6.3	Om ingen åtgärd vidtas (nollalternativet)	58
6.4	Alternativa lösningar	58
6.5	Redogörelse för lämpligaste alternativ	59
6.6	Analys av det valda alternativet	59
6.6.1	Sammanfattning av konsekvenserna	59
6.6.2	Vilka som berörs av förslaget	61
6.6.3	Kostnadsmässiga och andra konsekvenser	61
6.6.4	Staten	63
6.6.5	Kommuner	65
6.6.6	Företag	65
6.6.7	Europeiska unionen	68
6.6.8	Norden	68
6.6.9	Miljö och klimat	68
6.6.10	Kulturmiljö samt arkitektur och gestaltad livsmiljö	69
6.6.11	Social hållbarhet	69
6.6.12	Redogörelse av åtgärder	70
6.7	Ikraftträdande, informationsinsatser och utvärdering	70
6.7.1	Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	70
6.7.2	Speciella informationsinsatser	71
6.7.3	Utvärdering	71
7	Författningskommentarer	72
8	Referenser	111
8.1	Tryckta källor	111

1 Författningsförslag

Förslag till föreskrifter om krav för användning av motordrivna anordningar

Boverkets föreskriver¹ följande med stöd av 10 kap. 3 § 4–5, 8 §, 11 §, 15 § 1–2, 17 § 2, 19 § första stycket 1, 20 § och 26 § 6–7 plan- och byggförordningen (2011:338).

1 kap. Övergripande bestämmelser

Författningens innehåll

1 § Denna författning innehåller föreskrifter om

1. kontroll och användning av motordrivna anordningar enligt 5 kap. 8 och 12 §§ plan- och byggförordningen (2011:338).
2. tekniska egenskapskrav avseende säkerhet vid användning enligt 3 kap. 10 § plan- och byggförordningen (2011:338),
3. särskilda säkerhetskrav avseende befintliga hissar enligt 3 kap. 11 § 4–6 och 3 kap. 12 § sista stycket plan- och byggförordningen (2011:338),
4. säkerhet vid användning för linbaneanläggningar som uppförts före den 3 maj 2004 och som omfattas av 8 kap. 24 § plan- och bygglagen (2010:900) enligt 8 kap. 4 § första stycket 4 samma lag,
5. undantag från de tekniska egenskapskraven vid ändring av byggnadsverk enligt 8 kap. 7 § plan- och bygglagen (2010:900), och
6. underhåll enligt 8 kap. 14 § tredje stycket plan- och bygglagen (2010:900).

Författningen innehåller också föreskrifter om vilka språk som ska användas i vissa handlingar om linbaneanläggningar och delsystem och säkerhetskomponenter till linbaneanläggningar enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2016/424 om linbaneanläggningar och om upphävande av direktiv 2000/9/EG.

Föreskrifternas tillämpningsområde

2 § Föreskrifterna gäller sådana motordrivna anordningar som avses i 1 kap. 5 § plan- och byggförordningen (2011:338) med de preciseringar som framgår av denna författning.

Till den motordrivna anordningen hör det utrymme och den utrustning som krävs för att anordningen ska kunna drivas, skötas, underhållas och kontrolleras.

Författningen omfattar linbaneanläggningar för persontransport enligt tillämpningsområdet i förordning (EU) 2016/424.

Föreskrifterna i 1 kap. omfattar övergripande bestämmelser för alla typer av motordrivna anordningar.

Föreskrifterna i 2 kap. omfattar bestämmelser för hissar.

Föreskrifterna i 3 kap. omfattar bestämmelser för rulltrappor och rullramper.

Föreskrifterna i 4 kap. omfattar bestämmelser för linbaneanläggningar.

Föreskrifterna i 5 kap. omfattar bestämmelser för takmonterade persontransportanordningar.

¹ Se Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1535 av den 9 september 2015 om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster.

Föreskrifterna i 6 kap. omfattar bestämmelser för motordrivna portar och liknande anordningar.

Föreskrifterna i 7 kap. omfattar bestämmelser för motordrivna avfallsanordningar.

Anpassning av kraven vid ändring

3 § Mindre avsteg får göras från föreskrifterna i denna författning i enskilda fall om den motordrivna anordningen ändå ger tillfredställande skydd för säkerhet och hälsa, och om

1. det på grund av byggnadsverkets eller anordningens förutsättningar skulle medföra oskäliga kostnader, eller om

2. det vid ändring av en anordning eller utbyte av viss del av anordningen skulle vara olämpligt av varsamhetsskäl med hänsyn till byggnadsverkets särdrag och värden.

Om mindre avsteg enligt första stycket tillämpas ska skälen för detta samt de åtgärder som vidtagits för att ge ett tillfredställande skydd för säkerhet och hälsa dokumenteras.

Byggnadsnämndens beslut om besiktningsintervall för återkommande besiktning

4 § Är en motordriven anordning genom sitt brukande i särskilt liten grad utsatt för minskning av driftsäkerheten, får byggnadsnämnden i varje enskilt fall bestämma längre besiktningsintervall än vad som anges i denna författning, dock längst den dubbla tiden.

5 § Om det finns särskilda skäl, får byggnadsnämnden medge anstånd med kontroll i högst sex månader. Därpå följande besiktningsintervall ska räknas från den tidpunkt till vilken anstånd medgetts.

Definitioner

6 § Termer och uttryck i denna författning har samma betydelse som i plan- och bygglagen (2010:900) och plan- och byggförordningen (2011:338).

7 § I denna författning avses med

bergbana: en linbaneanläggning där de transporterande anordningarna dras av en eller flera linor längs ett spår som kan ligga på marken eller stödjas av fasta strukturer,

hiss: en motordriven lyftanordning med hisskorg, plattform eller annan lastbärande del som är avsedd för permanent uppställning och som styrs av gejder, väggar, saxarmssystem eller liknande, och som mellan fasta stannplan transporterar personer, personer och gods eller enbart gods när det gäller varu- och småvaruhissar,

linbana: en linbaneanläggning där de transporterande anordningarna är upphängda på och drivs av en eller flera linor,

linbaneanläggning: hela det på platsen uppförda systemet, bestående av infrastruktur och delsystem, vilket konstruerats, uppförts, monterats ihop och tagits i drift i syfte att transportera personer, där förflyttningen sker med hjälp av linor längs rörelsebanan,

motordriven avfallsanordning: en motordriven anordning för att ta hand om avfall i byggnad eller forsla bort avfall från byggnad, så som motordriven soptransporthiss, sopsug, stationär komprimator och sopskruv som är avsedd för permanent uppställning.

motordriven port och liknande anordning: en port, dörr, vägg, galler och grind som öppnas och stängs med motorkraft, och som är avsedd att användas för personpassage eller passage med sådana fordon som avses i fordonslagen (2002:574) eller med fordon som löper på skenor,

rulltrappa och rullramp: en rulltrappa och rullramp som är motordriven och transporterar personer eller personer och gods mellan olika av- och påstigningsplatser, placerade i samma eller olika nivåer,

släplift: en linbaneanläggning där passagerarna med lämplig utrustning släpas längs ett preparerat spår,

smålift: en enklare typ av släplift. Draglinans uppåtgående part förutsätts vid smålift inte vara uppbyggt av mellanstolpar och linrullar samt vara lågt belägen, normalt i midjehöjd. Vidare förutsätts att de transporterade personerna dras fram genom att de håller direkt i draglinan eller i medbringarhandtag kopplade till linan,

takmonterad transportanordning: en i en byggnad takmonterad transportanordning som manövreras av passageraren. Vid takmonterade persontransportanordningar där den personlyftande delen utgörs av en rullstol, ingår även stolen i anordningen.

Projektering, utförande, installation och användning av motordrivna anordningar

8 § En motordriven anordning ska vara fackmässigt projekterad, utförd och installerad så att den ger ett tillfredsställande skydd för säkerhet och hälsa vid användning, skötsel, underhåll och fortlöpande tillsyn.

En motordriven anordning som är installerad i ett byggnadsverk och som omfattas av tillämpningsområdet i förordning (EU) nr 2016/424 om linbaneanläggningar eller Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/1230 av den 14 juni 2023 om maskiner och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/42/EG och rådets direktiv 73/361/EEG eller svenska föreskrifter som genomfört Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/33/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om hissar och säkerhetskomponenter till hissar eller Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/42/EG av den 17 maj 2006 om maskiner och om ändring av direktiv 95/16/EG till svensk rätt, får endast användas om den uppfyller de grundläggande krav som gällde för anordningen när den installerades och togs i drift på viss plats.

Risker med anslutande byggnadsdelar

9 § Byggnadsdelar i anslutning till en motordriven anordning eller som på annat sätt berörs av installationen av en sådan ska vara så placerade och utformade att risken för personskador genom fall, sammanstötning, klämning och snubbling begränsas.

Kontroll av motordrivna anordningar

10 § Av denna författning framgår när ägaren eller den som annars ansvarar för en motordriven anordning är skyldig att se till att den kontrolleras och med vilka intervaller. Bestämmelser om kontroll av motordrivna anordningar finns i 5 kap. 8–11 §§ plan- och byggförordningen (2011:338) och i de föreskrifter som meddelats i anslutning till dessa bestämmelser.

Första besiktning

11 § Innan en motordriven anordning enligt 2–7 kap. tas i bruk ska den kontrolleras (första besiktning), såvida den inte omfattas av undantag enligt 1 kap. 20 §, 6 kap. 4, 6, 7 och 8 §§ eller 7 kap. 2 §.

12 § Brister som kvarstår efter avslutad första besiktning och som bedömts inte utgöra omedelbar risk för säkerhet och hälsa enligt 3 kap. 7 § Boverkets föreskrifter (20xx:xx) om utförande av kontroll samt ackreditering av kontrollorgan för motordrivna anordningar, ska åtgärdas snarast efter avslutad kontroll och kontrolleras av kontrollorganet vid nästa besiktning.

Återkommande besiktning

13 § Motordrivna anordningar enligt 2–7 kap. ska så länge de är i bruk underkastas återkommande besiktning, såvida de inte omfattas av undantag enligt 4 kap. 10 §, 6 kap. 4–8 §§ eller 7 kap. 2 §.

14 § Återkommande besiktning får påbörjas tidigast sex månader före utgången av gällande besiktningsintervall.

15 § Besiktningsintervallet för den första återkommande besiktningen räknas från den månad då första besiktning slutfördes utan anmärkning eller med anmärkning om att den motordrivna anordningen enbart har sådana brister som sammanlagt inte bedöms ha omedelbar betydelse för säkerhet och hälsa.

Då första besiktning inte krävs, räknas besiktningsintervallet för den första återkommande besiktningen från den månad då anordningen togs i bruk.

Nästföljande besiktningsintervall räknas från utgången av föregående besiktningsintervall.

Kortare besiktningsintervall får väljas av den som äger eller annars ansvarar för anordningen. Därpå följande besiktningsintervall ska då räknas från utgången av det förkortade intervallet.

16 § Den som äger eller annars ansvarar för en motordriven anordning ska vid återkommande besiktning uppvisa protokollet från senaste kontroll för kontrollorganet. Om den senaste kontrollen avsåg revisionsbesiktning ska även protokoll från senaste första eller återkommande besiktning uppvisas.

17 § Brister som kvarstår efter avslutad återkommande besiktning och som var för sig inte utgör omedelbar risk för säkerhet och hälsa enligt 3 kap. 14 § Boverkets föreskrifter (20xx:xx) om utförande av kontroll samt ackreditering av kontrollorgan för motordrivna anordningar, ska åtgärdas inom en månad efter avslutad kontroll och kontrolleras av kontrollorganet vid nästa besiktning.

Revisionsbesiktning

18 § Vid ändring av en motordriven anordning enligt 2–7 kap. ska anordningen revisionsbesiktas innan den åter tas i bruk, såvida den inte omfattas av undantag enligt 6 kap. 4 § eller 7 kap. 2 §, om ändringen avser

1. utbyte av befintlig motordriven anordning mot annan ny eller begagnad anordning, såvida inte utbytet medför krav på första besiktning,
2. ändring av verksamhet i byggnaden eller annan ändring av byggnaden som väsentligt kan påverka den motordrivna anordningens säkerhet,
3. ändring av anordningens grundförutsättningar,
4. ändring av väsentliga delar eller byte av väsentliga delar till annan typ, eller
5. annan ändring som har väsentlig betydelse för säkerheten.

19 § Brister som kvarstår efter avslutad revisionsbesiktning och som bedömts inte utgöra omedelbar risk för säkerhet och hälsa enligt 3 kap. 16 § Boverkets föreskrifter (BFS 20xx:xx) om utförande av kontroll samt ackreditering av kontrollorgan för motordrivna anordningar ska åtgärdas snarast efter avslutad kontroll och kontrolleras av kontrollorganet vid nästa besiktning.

Undantag från krav på kontroll

20 § En motordriven anordning som enligt ett bestyrkande överensstämmer med ställda krav som fastställts i relevant harmoniserad gemenskapslagstiftning är undantagna från första besiktning i de avseenden som framgår av bestyrkandet.

Undantaget gäller inte anordningar eller delar av anordningar vars funktion är beroende av andra system i byggnaden.

Avslutning av kontroll

21 § Kontrollen är avslutad den dag som kontrollorganet utfärdar ett besiktningsprotokoll.

Besiktningsskylt

22 § Den motordrivna anordningens ägare eller den som annars ansvarar för anordningen ska se till att den senast utfärdade besiktningsskylten finns fast anbringad på anordningen på en väl synlig plats för användarna.

23 § Återkommande besiktningspliktig motordriven anordning som är undantagen från krav på första besiktning, ska av anordningens ägare förses med en beständig informationsskylt. Skylten ska finnas på plats innan anordningen tas i bruk och av skylten ska framgå när den första återkommande besiktningen ska vara utförd (år och månad).

Ändring av motordrivna anordningar

24 § Vid ändring av en motordriven anordning eller utbyte av viss del av anordningen ska den ändrade eller utbytta delen uppfylla de krav som gäller vid tidpunkten för ändringen.

Drift, fortlöpande tillsyn, skötsel och underhåll av motordrivna anordningar

25 § Ägaren eller den som annars ansvarar för en motordriven anordning ska se till att anordningen drivs, fortlöpande tillses, sköts och underhålls så att den ger ett tillfredsställande skydd för säkerhet och hälsa vid användning, skötsel, underhåll, fortlöpande tillsyn och kontroll.

Skötsel, underhåll och fortlöpande tillsyn av anordningen ska utföras fackmässigt i tillräcklig omfattning med hänsyn tagen till användningsfrekvens och omgivande miljö.

Journal

26 § Den som äger eller annars ansvarar för en motordriven anordning ska se till att det förs en journal. I journalen ska det framgå uppgifter om

1. utförda åtgärder för fortlöpande tillsyn, skötsel och underhåll eller ändringar av anordningen
2. anordningens driftsintensitet,
3. inträffade driftstopp och orsak till det,
4. inträffade olycksfall eller tillbud, och
5. annat som är nödvändigt för att genomföra kontroll.

Journalen ska hållas tillgänglig för ackrediterat kontrollorgan vid kontrollen och för tillsynsmyndigheten på begäran.

27 § Vid varje tillfälle då åtgärder för fortlöpande tillsyn, skötsel och underhåll eller ändring av anordningen görs, ska i journalen antecknas

1. datum för åtgärd eller ändring,
2. åtgärdens eller ändringens omfattning, och
3. vem som utfört åtgärden eller ändringen.

Vid ändring av en anordning ska i journalen även framgå

1. om ändringen har föranlett revisionsbesiktning, och
2. i förekommande fall, i vilka avseenden det med stöd av 1 kap. 3 § har gjorts mindre avsteg från 1 kap. 24 §.

2 kap. Särskilda bestämmelser för hissar

Utförande och installation av hissar

Behörighet för användning

1 § Risker med obehörig användning av en hiss som endast är avsedd att manövreras av behörig person ska begränsas om hissen är lätt åtkomlig.

Nödevakuering

2 § Vid alla hissar som tillåter persontrafik ska nödvändiga åtgärder vidtas som underlättar för behöriga att få tillträde till hissmaskinrummet från byggnadens entré.

Skyltar och anslag

3 § Uppgifter om vem som sköter en hiss och vart man kan vända sig vid fel på en hiss ska finnas väl synliga i anslutning till varje hiss eller grupp av hissar för persontrafik i byggnadens entrévåning och om tillämpligt även i varje hisskorg till hissar för persontrafik.

Om hissen är avstängd ska det finnas anordningar som upplyser om detta vid varje stannplan.

Hisschakt m.m.

4 § Ett hisschakt får endast innehålla sådana anordningar som ingår i hissinstallationen.

5 § I byggnadsdelar som omsluter ett hisschakt får endast finnas sådana dörr- och lucköppningar som krävs för hissens användning, fortlöpande tillsyn och nödutrymning. Dörrarna och luckorna ska vara så utformade att risken för personskador begränsas.

6 § Ett hisschakt ska utföras så att nödevakuering kan genomföras utan omfattande ingrepp i hisschaktets konstruktion.

7 § Hisschaktväggar som kan nås av personer eller gods ska ha en för hissens användningsområde tillräcklig styrka samt en så jämn, hård och glatt yta att risken för skador på personer eller hissen begränsas.

8 § Utrymmen under ett hisschakts botten får användas för att dra fram rör och elektriska kablar, om utrymmet är avskilt och låsbart. Om utrymmet kan beträdas, ska särskilda åtgärder vidtas för att begränsa risken för personskador om korg eller motvikt störtar ned.

Hissmaskin- och brytskiverum, tillträdesvägar

9 § Hissmaskineri med tillhörande anordningar och brytskivor ska placeras i ett rum eller annat utrymme som kan nås via fasta invändiga tillträdesvägar utan att hissen behöver användas.

Utrymmen för hissmaskineri och brytskivor får endast innehålla anordningar för hissinstallationen. Ett hissmaskinrum får vara gemensamt för flera hissar.

10 § Maskin- och brytskiverum ska vara tillgängliga på ett säkert sätt samt ha tillräcklig area och fri höjd, så att risken för ohälsa och olycksfall begränsas.

Golvlucka får endast finnas för transport av maskindelar.

Kontroll av hissar

Återkommande besiktning

11 § Hissar ska kontrolleras med följande besiktningsintervall

1. första återkommande besiktning: 2 år,
2. därefter återkommande besiktningar
 - a) varu- och småvaruhissar: 2 år,
 - b) soptransporthissar: 2 år,
 - c) trapphissar: 2 år,
 - d) plattformshissar avsedda att betjäna max två bostäder: 2 år, och
 - e) övriga hissar: 1 år.

Förbättringskrav på befintliga hissar med hisskorg

Krav på skydd i korgöppningen

12 § Med hissar avsedda för persontransport som enligt 3 kap. 11 § 4 a plan- och byggförordningen (2011:338) ska vara försedda med korgdörr eller annat lämpligt skydd i korgöppningen, avses hissar med hisskorg avsedda för transport av personer eller personer och gods i byggnader som huvudsakligen innehåller arbetslokaler.

Annat skydd i korgöppning i stället för korgdörr kan i enskilda fall godtas om installation av korgdörr medför oskäligen kostnader, är olämpligt av varsamhetsskäl eller om tillgängligheten för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga försämras. Vid användning av annat skydd i korgöppning i stället för korgdörr ska hissen ändå ge ett tillfredställande skydd för säkerhet och hälsa.

Krav på varningsskylt

13 § Med hissar avsedda för persontransport som enligt 3 kap. 11 § 4 b plan- och byggförordningen (2011:338) ska vara försedda med en varningsskylt, avses hissar som saknar korgdörr eller korggrind vid åtminstone en korgöppning och antingen har ett hisschakt eller en hisskorg eller båda delarna.

Skylten ska vara lätt att förstå och placeras väl synlig både i hisskorgen respektive på plattformen för plattformshissar och utanför hisschaktet vid varje stannplan.

Krav på skydd i utrymme mellan dörrar

14 § Med lämpligt skydd i utrymmet mellan schaktdörren och korgdörren eller korggrinden enligt 3 kap. 11 § 5 plan- och byggförordningen (2011:338) avses skydd som förhindrar användning av hissen om någon eller något befinner sig mellan dörrarna.

Vid användning av skydd som fysiskt begränsar del av utrymmet mellan dörrarna ska hissen även förses med en säkerhetsanordning för övervakning av utrymmet.

Krav på åtgärder vid förändring

15 § Med hissar som enligt 3 kap. 11 § 6 plan- och byggförordningen (2011:338) ska åtgärdas för att höja säkerheten vid användning avses befintliga hissar med hisskorg avsedda för persontransport.

Åtgärder vid förändringar enligt 16 och 17 §§ av berörda hissar ska vara uppfyllda senast tre månader efter att ändringsarbetet eller utbytet första gången har påbörjats.

16 § Vid ändring eller byte av hissens styrsystem, apparatställ eller maskineri samt byte av hisskorgens inredning eller av hela hisskorgen ska nedanstående punkter uppfyllas på befintliga hissar med hisskorg avsedda för persontransport.

1. Manöverorgan i hisskorg och vid stannplan samt övrig utrustning i hisskorgen, ska vara användbara för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga enligt punkterna 1.6.1 och 1.6.2 i bilaga I till direktiv 2014/33/EU.

2. Korgdörr ska vara utförd enligt punkterna 3.1 och 4.1 i bilaga I till direktiv 2014/33/EU i hissar som saknar dörr vid en korgöppning. I de fall hissen har fler än en korgöppning, gäller kravet för samtliga öppningar. Annat skydd än korgdörr kan i enskilda fall godtas av skäl som framgår av 12 § andra stycket, om hissen ändå ger ett tillfredställande skydd för säkerhet och hälsa.

3. Kommunikationssystem ska möjliggöra en permanent förbindelse med en service för snabbt avhjälpande enligt punkterna 4.5 och 4.9 i bilaga I till direktiv 2014/33/EU.

4. God belysning och nödbelysning ska finnas i hisskorg enligt punkterna 4.8 och 4.9 i bilaga I till direktiv 2014/33/EU.

5. Skydd mot överbelastning av hissen enligt punkten 1.4.1 i bilaga I till direktiv 2014/33/EU ska finnas. Detta krav gäller dock endast vid byte av hela hisskorgen.

17 § Vid ändring eller byte av hissens styrsystem, apparatställ eller maskineri ska utöver kraven i 16 § följande punkter uppfyllas på befintliga hissar med hisskorg avsedda för persontransport.

1. Beröringsskydd mot elektriska elchocker från en schaktdörrens dörrlås och dörrkontakter ska finnas enligt punkten 1.6.4 d i bilaga I till direktiv 2014/33/EU.

2. Fritt utrymme ska finnas eller andra åtgärder vidtas enligt punkten 2.2 i bilaga I till direktiv 2014/33/EU för att förebygga risken att en person som befinner sig i schaktgropen eller schakttoppen blir klämd av hisskorgen. Detta krav gäller inte hissar vars fria utrymmen är utförda enligt Arbetarskyddsstyrelsens anvisningar nr 92 (1973) eller enligt motsvarande senare tillämpliga regler.

3. Anordning för att underlätta evakuering av inneslängda passagerare ska finnas enligt punkten 4.4 i bilaga I till direktiv 2014/33/EU.

4. Tillräcklig belysning i hisschakt och maskinutrymme för skötsel, underhåll och kontroll ska finnas enligt punkten 1.1 i bilaga I till direktiv 2014/33/EU och punkten 1.1.4 i bilaga 1 Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2023:4) om produkter – maskiner.

3 kap. Särskilda bestämmelser för rulltrappor och rullramper

Utförande och installation av rulltrappor och rullramper

Begränsning av risker för personskada

1 § Räcken och balustrader till rulltrappor och rullramper ska ha sådan höjd och utformning i övrigt att de med hänsyn till fallhöjden begränsar risken för personskador till följd av fall.

För uppfyllande av 1 kap. 9 § ska risken för barnolycksfall genom felaktig användning av balustrader beaktas.

2 § Person som fastnat med kroppsdel eller klädesplagg i rulltrappa eller rullramp ska snabbt kunna frigöras med lätt tillgänglig verktygsutrustning eller genom annan lämplig åtgärd.

Kontroll av rulltrappor och rullramper

Återkommande besiktning

3 § Rulltrappor och rullramper ska kontrolleras med följande besiktningsintervall

1. första återkommande besiktning: 2 år,
2. därefter återkommande besiktningar: 1 år.

4 kap. Särskilda bestämmelser för linbaneanläggningar

Utförande och installation av linbaneanläggningar

Driftsutrymmen

1 § Maskineri, linstolpe, vändskiva och spännvikt med tillhörande utrymmen samt övriga utrymmen för drift av en linbaneanläggning, får enbart vara åtkomliga för behöriga och utrymmena får endast innehålla anordningar för linbaneinstallationen. Dessa utrymmen ska även vara lätta att identifiera och lätt tillgängliga för behöriga.

Risk för sammanstötning

2 § En linbaneanläggning ska utformas så att risken för personskador till följd av sammanstötning med anläggningens delar begränsas.

Stagning av stolpe och dylikt med linor får endast ske där risken för personskador genom att personer eller fordon sammanstöter med linan är begränsad. Om risk för sammanstötning föreligger ska staglinor och liknande delar varselmärkas i tillräcklig omfattning.

Strömbrytare och skyltar

3 § En linbaneanläggnings strömbrytare, manöver-, inspektionskörnings- och nödstoppdon ska vara lätt igenkänningsbara och dess funktioner lätta att förstå.

4 § Informations- och varningsskyltar för brukare och personal som är nödvändiga för en säker drift, skötsel och underhåll ska finnas uppsatta i linbaneanläggningen och vara beständigt utförda och utformade så att risk för personskador begränsas. Skyltarna ska vara lätta att förstå och text på skyltar ska vara skriven på svenska.

Skyltar med uppgift om tillverkarens namn, anläggningens typbeteckning, tillverkningsår och -nummer samt annan nödvändig information om anläggningen ska finnas uppsatta på lämpliga platser.

Arbete med linbaneanläggningen

5 § Splitsning av drag- och bärlinor ska utföras fackmässigt i förhållande till gällande krav.

Ny draglina kan ha högst två splitsar och vid senare reparation kan tillkomma ytterligare högst två splitsar, såvida inte instruktioner från tillverkaren anger annat.

Språkrav för EU-försäkringen om överensstämmelse och vissa andra handlingar om linbaneanläggningar och delsystem och säkerhetskomponenter till linbaneanläggningar

6 § EU-försäkringen om överensstämmelse, bruksanvisningar och säkerhetsföreskrifter som ska tillhandahållas användare enligt artiklarna 11.7, 13.4, 14.2 samt 19.2 i förordning (EU) nr 2016/424, ska vara skrivna på svenska för delsystem och säkerhetskomponenter till linbaneanläggningar som släpps ut eller tillhandahålls i Sverige. Det samma gäller bruksanvisningar enligt bilaga II punkt 7.1.1 i förordning (EU) nr 2016/424 för linbaneanläggningar som uppförs i Sverige. EU-försäkringen om överensstämmelse för delsystem eller säkerhetskomponenter till linbaneanläggningar kan förutom svenska även vara skriven på engelska.

7 § Den information och dokumentation som tillverkare och importörer på begäran ska tillhandahålla marknadskontrollmyndigheten enligt artiklarna 11.9 och 13.9 i förordning (EU) nr 2016/424 ska vara skriven på svenska eller engelska. Även annat språk kan godtas av myndigheten i det enskilda fallet.

Kontroll av linbaneanläggningar

Återkommande besiktning

8 § Linbaneanläggningar ska kontrolleras med följande besiktningintervall.

Återkommande besiktningar

1. linbanor och bergbanor: 1 år, och

2. släpliftar

a) småliftar vars motoreffekt är större än 7 kW: 2 år, och

b) övriga släpliftar: 1 år.

Vart femte år ska den återkommande besiktningen för linbanor och bergbanor utföras som en mer omfattande återkommande besiktning.

Undersökning av linor

9 § Bär- respektive draglina till linbanor och bergbanor samt draglina till släpliftar ska genomgå magnetinduktiva undersökningar. Undersökningarna ska bestå av en första undersökning samt återkommande undersökningar med erforderliga intervall.

Magnetinduktiva undersökningar ska utföras fackmässigt i förhållande till gällande krav.

Undantag från krav på kontroll

10 § Småliftar vars motoreffekt inte överstiger 7 kW är undantagna från krav på återkommande besiktning.

Förbättringskrav på befintliga linbaneanläggningar

11 § Befintliga linbanor som installerats före den 3 maj 2004 ska senast den 31 december 2008 vara så utförda och installerade att de ger ett tillfredsställande skydd för säkerhet och hälsa vid oavsiktlig backgång.

12 § Befintliga linbanor och släpliftar som installerats före den 3 maj 2004 ska senast den 31 december 2008 vara så utförda och installerade att de ger ett tillfredsställande skydd för säkerhet och hälsa vid slitage, brister eller haveri på driv- eller vändskivornas lagringar. Småliftar med en motoreffekt av högst 7 kW är undantagna från detta krav.

5 kap. Särskilda bestämmelser för takmonterade persontransportanordningar

Utförande och installation av takmonterade persontransportanordningar

1 § En takmonterad persontransportanordning där rullstol utgör den personlyftande delen får bara installeras i privat miljö.

Kontroll av takmonterade persontransportanordningar

Återkommande besiktning

2 § Takmonterade persontransportanordningar ska kontrolleras med följande besiktningintervall

återkommande besiktningar: 2 år.

6 kap. Särskilda bestämmelser för motordrivna portar och liknande anordningar

Utförande och installation av motordrivna portar och liknande anordningar

1 § Hålldon på portar och liknande anordningar ska vara så utformade eller placerade att obehöriga inte kan aktivera donen.

2 § En motordriven vägg som vid öppnings- respektive stängningsrörelse går in i ett utrymme där en person kan få plats ska vara så anordnad att manövreringen av denna förhindras om någon person befinner sig i utrymmet.

Kontroll av motordrivna portar och liknande anordningar

Återkommande besiktning

3 § Motordrivna portar och liknande anordningar ska kontrolleras med följande besiktningsintervall

1. första återkommande besiktning: 2 år, och
2. därefter återkommande besiktningsintervall
 - a) motordrivna portar och liknande anordningar inom inhägnat industriområde, vilka styrs med impulsdon i kombination med självövervakad kontaktlist eller med hålldon: 4 år, och
 - b) övriga motordrivna portar och liknande anordningar: 2 år.

Undantag från krav på kontroll

4 § Motordrivna garageportar och grindar för enskilt bruk i anslutning till en- och tvåbostadshus är undantagna från krav på första, återkommande och revisionsbesiktning.

5 § Hålldonsstyrda rullgaller som manövreras högst två gånger om dygnet, placerade i butiksentréer eller dylikt är undantagna från krav på återkommande besiktning.

6 § Skjutdörrar, slagdörrar och roterdörrar som har ett bestyrkande att de överensstämmer med samtliga tillämpliga krav som fastställts i relevant harmoniserad gemenskapslagstiftning är undantagna från krav på första och återkommande besiktning.

7 § Porttyper med portblad som är mindre än 25 m² bestående av mjukt material och som saknar hårda förstärkningar kan efter ansökan till Boverket medges undantag från krav på första och återkommande besiktning.

8 § Motordrivna portar och liknande anordningar som är typgodkända enligt 8 kap. 22–23 §§ plan- och bygglagen (2010:900) eller motsvarande äldre bestämmelser är undantagna från krav på första och återkommande besiktning.

7 kap. Särskilda bestämmelser för motordrivna avfallsanordningar

Utförande och installation av motordrivna avfallsanordningar

1 § Manöverdon till motordrivna avfallsanordningar ska vara så utformade eller placerade att obehöriga inte kan aktivera donen.

Kontroll av motordrivna avfallsanordningar

Undantag från krav på kontroll

2 § Alla motordrivna avfallsanordningar förutom soptransporthissar är undantagna från krav på första, återkommande och revisionsbesiktning.

Denna författning träder i kraft den 1 december 2025.

2 Inledning

När en myndighet tar fram föreskrifter eller allmänna råd ska myndigheten utreda vilka konsekvenser som kommer att uppstå av regeln enligt förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar (konsekvensutredningsförordningen). Denna konsekvensutredning innehåller därför beskrivningar och svar som särskilt regleras i förordningen men innehåller också andra överväganden utifrån vad som regleras i exempelvis förordningen (2022:208) med instruktion för Boverket.

Boverkets konsekvensutredningar kan användas som ett slags förarbeten och tolkningsunderlag till Boverkets föreskrifter och allmänna råd. Föreliggande dokument utgör en sådan konsekvensutredning.

En konsekvensutredning ska stå i proportion till förslagets omfattning och effekter. Utgångspunkterna i detta kapitel påverkar omfattningen av konsekvensutredningen.

2.1 Bakgrund

2.1.1 Uppdraget

Boverkets regler om motordrivna anordningar behöver moderniseras och förklas, för att kunna bidra till ett snabbare och mer kostnadseffektivt byggande. Boverket har därför initierat ett uppdrag att se över reglerna i H-föreskrifterna.

Författningsförslaget omfattar regler om motordrivna anordningar som avses i 1 kap. 5 § PBF.

En viktig utgångspunkt och avgränsning i översynen är att kravnivån, det vill säga samhällets krav på motordrivna anordningar, inte ska förändras.

Motiv till att reglera krav för motordrivna anordningar

Den som använder en hiss eller en annan motordriven anordning ska kunna känna sig trygg och säker. Det är ägaren eller den som annars ansvarar för anordningen som ansvarar för att den är utförd och installerad så att den ger ett tillfredsställande skydd för säkerhet och hälsa, att den får den skötsel och det underhåll som krävs och att besiktningar av anordningen görs.

För att garantera säkerheten hos en hiss eller annan motordriven anordning finns det regler som fastighetsägare, byggherrar, tillverkare, installatörer, serviceföretag, kontrollorgan och byggnadsnämnder med flera måste följa.

Utan tydliga krav och kravnivåer finns inte tillräckliga förutsättningar och incitament för de som har ansvar för motordrivna anordningar att begränsa olycksrisker till en nivå som inte utgör oacceptabel risk för olyckor. Ett skäl kan också vara bristande kunskap om hur risker för olyckor kan förebyggas.

2.1.2 Syftet och målet med uppdraget

Översynen av Boverkets regler om motordrivna anordningar syftar till att skapa ett förenklat och konsekvent regelverk. Författningsförslaget påverkar inte kravnivåerna enligt lag och förordning. Regelarbetet omfattar enbart Boverkets tillämpningsföreskrifter.

Förslaget ska tydliggöra rollfördelningen mellan staten, samhällsbyggnadssektorn och standardiseringen. Boverket ska i föreskrifterna precisera de krav som ställs i lag och förordning, medan samhällsbyggnadssektorn tar fram lösningar som uppfyller kraven, med standardiseringen som alternativ.

Efter översynen ska reglerna om motordrivna anordningar

- bestå av färre regler
- vara formulerade som teknik- och materialneutrala funktionskrav
- bara innehålla bindande föreskrifter – i princip inga allmänna råd och inga hänvisningar till standarder, regler eller allmänna råd från andra myndigheter eller organisationer.

Reglerna om motordrivna anordningar ska utgöras av ett förenklat, konsekvent och funktionsbaserat teknik- och material neutralt regelverk med en likriktad struktur och detaljeringsgrad.

Tydligare krav ökar förståelsen om kravens syften och innebörd. Därigenom kommer reglerna att möjliggöra för samhällsbyggnadssektorn att utveckla nya lösningar på ett bättre sätt än med nuvarande regler och därigenom främja innovationer. Därmed skapas bättre förutsättningar för ett mer kostnadseffektivt byggande och en ökad konkurrens kan stimuleras.

2.2 Arbetsmetod

Författningsförslaget ska, så långt det är möjligt, vara utformat på ett likartat sätt som Boverkets andra bygg- och konstruktionsregler. Under arbetet med författningsförslaget har Boverket haft kontakt med branschorganisationer inom olika sakområden. Boverket har haft dialog vid samrådsmöten med kontrollorgan och andra berörda myndigheter.

Konsekvensutredningen med författningsförslag var ute på remiss från den 5 december 2024 till den 7 mars 2025. Med anledning av inkomna

remissynpunkter och nya överväganden fann Boverket anledning att justera vissa delar av förslaget.

Enbart remissynpunkter som berör utformningen av författningen och konsekvensutredningen har tagits upp här. Däremot har inte generella synpunkter på regelmodellen tagits upp eftersom Boverket inte funnit skäl att ifrågasätta det tidigare ställningstagande som gjordes i avrapportering till regeringen.²

2.3 Om författningskommentarer

För att kunna tillämpa och fullt ut förstå innebörden av författningen räcker det inte alltid med att enbart läsa författningen. Det finns olika metoder och tekniker för att tolka författningar och bestämmelser i författningar kan i många fall vara allmänt hållna. Om en tillämpare vill få reda på syftet med en viss bestämmelse brukar ledning i första hand sökas i förarbetena.

I konsekvensutredningen har Boverket formulerat utförliga författningskommentarer till bestämmelserna i författningen. Därigenom kan författningskommentarerna användas som stöd för tillämpningen, rättsliga prövningar och liknande. Författningskommentarerna har därför som utgångspunkt författats

- så att syftet med föreskriften framgår
- med förklaring av hur de begrepp som används är avsedda att tolkas
- med exemplifieringar.

Dessutom kan författningskommentarerna ligga till grund för vägledningar. Sådana vägledningar kan också kompletteras med ytterligare förklarande text och vid behov figurer, tabeller och liknande. Observera att författningskommentarer och vägledningar i sig inte har någon juridiskt bindande status utan utgör endast ett hjälpmedel för att förstå gällande regler.

2.4 Förkortningar

BBR	Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd ³
EKS	Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2011:10) om tillämpning av europeiska konstruktionsstandarder (eurokoder) ⁴

² Boverket (2020): Möjligheternas byggregler – Ny modell för Boverkets bygg- och konstruktionsregler (rapport 2020:31).

³ Den 1 juli 2025 träder nya byggregler i kraft som ersätter huvuddelen av bestämmelserna i BBR.

⁴ Den 1 juli 2025 träder en ny författning i kraft, Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2024:6) om bärförmåga, stadga och beständighet i byggnader m.m., som ersätter EKS.

H-föreskrifterna	Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2011:12) om hissar och vissa andra motordrivna anordningar
Hissdirektivet	Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/33/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om hissar och säkerhetskomponenter till hissar ⁵
Linbaneförordningen	Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/424 av den 9 mars 2016 om linbaneanläggningar och om upphävande av direktiv 2000/9/EG ⁶
Maskindirektivet	Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/42/EG av den 17 maj 2006 om maskiner och om ändring av direktiv 95/16/EG (omarbetning) ⁷
PBF	Plan- och byggförordning (2011:338)
PBL	Plan- och bygglag (2010:900)

⁵ EUT L 96/251, 29.3.2014, s. 251, Celex 314L0033.

⁶ EUT L 81, 31.3.2016, s. 1, Celex 32016R0424.

⁷ EUT L 157, 9.6.2006, s. 24, Celex 32006L0042.

3 Rättsliga förutsättningar

Detta kapitel beskriver de rättsliga förutsättningarna för Boverkets förslag till nya föreskrifter och innehåller bland annat de uppgifter om föreskriftsbemyndiganden som avses i konsekvensutredningsförordningen.

3.1 Boverkets bemyndigande

Författningsförslaget avser att precisera:

- Kraven i 5 kap. 8 och 12 §§ PBF om kontroll och användning av motordrivna anordningar enligt bemyndigande i 10 kap. 19 § första stycket 1 och 20 § PBF.
- Det tekniska egenskapskravet i 3 kap. 10 § PBF i fråga om säkerhet vid användning enligt bemyndigande i 10 kap. 3 § 4 PBF.
- De särskilda säkerhetskraven i 3 kap. 11 § 4–6 och 3 kap. 12 § sista stycket PBF avseende befintliga hissar enligt bemyndigande i 10 kap. 15 § 1–2 PBF.
- Innebörden av de krav säkerhet som anges i 8 kap. 4 § första stycket 4 PBL för linbaneanläggningar som uppförts före den 3 maj 2004 och som omfattas av 8 kap. 24 § samma lag enligt bemyndigande i 10 kap. 17 § 2 PBF.
- Bestämmelserna om undantag från de tekniska egenskapskraven vid ändring av byggnad i 8 kap. 7 § PBL enligt bemyndigande i 10 kap. 8 § PBF.
- Kravet på underhåll av anordningar i 8 kap. 14 § tredje stycket PBL enligt bemyndigande i 10 kap. 11 § PBF.
- Språkrav enligt Linbaneförordningen för EU-försäkran om överensstämmelse och vissa andra handlingar om linbaneanläggningar och delsystem och säkerhetskomponenter till linbaneanläggningar enligt bemyndigande i 10 kap. 26 § 6–7 PBF.

3.2 Anmälan av tekniska regler

Informationsförfarande enligt förordningen (1994:2029) om tekniska regler kommer att genomföras eftersom författningsförslaget innehåller sådana tekniska regler som avses i 2 § samma förordning.

3.3 Anmälan av krav enligt tjänstedirektivet

Författningsförslaget innehåller inte regler som berör tillträde till eller utövande av tjänsteverksamhet. Boverket bedömer därför att författningsförslaget

inte behöver anmälas enligt 2 § förordningen (2009:1078) om tjänster på den inre marknaden, som hänvisar till tjänstedirektivet⁸.

3.4 Regeringens medgivande

Boverket gör bedömningen att författningsförslaget inte medför sådana väsentliga effekter på kostnader för staten, kommuner eller regioner att medgivande krävs av regeringen enligt konsekvensutredningsförordningen.

⁸ Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG av den 12 december 2006 om tjänster på den inre marknaden.

4 Beskrivning av gällande regler

I detta avsnitt beskrivs gällande regler om användning av motordrivna anordningar i PBL, PBF och Boverkets föreskrifter. I avsnittet redogörs också för EU-lagstiftning med krav på motordrivna anordningar.

4.1 Plan- och bygglagen

I plan- och bygglagen finns olika typer av krav som berör motordrivna anordningar. Det handlar dels om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, dels om krav på underhåll av anordningar. Vidare ställs i PBL ett övergripande retroaktivt krav, förbättringskrav, för befintliga hissar och linbaneanläggningar. I avsnitt 4.1.2 redogörs för ansvaret för att uppfylla kraven.

4.1.1 Tekniska egenskapskrav, retroaktiva krav och krav på underhåll av motordrivna anordningar

Övergripande krav för byggnadsverk, det vill säga byggnader och andra anläggningar, finns i plan- och bygglagen, PBL. Byggnadsverk ska bland annat enligt 8 kap. 4 § första stycket 4 PBL ha de tekniska egenskaper som är väsentliga i fråga om säkerhet vid användning. De tekniska egenskapskraven ska enligt 8 kap. 5 § PBL uppfyllas vid nybyggnad, ombyggnad och annan ändring av en byggnad eller annan anläggning än en byggnad.

Av 8 kap. 7 § första stycket PBL följer att vid ändring av en byggnad får kraven i 8 kap. 4 § PBL anpassas och avsteg från kraven göras med hänsyn till ändringens omfattning samt med hänsyn till byggnadens förutsättningar och till bestämmelserna om varsamhet och förbud mot förvanskning i 8 kap. 13 § och 17–18 §§ PBL. Detsamma gäller enligt 8 kap. 7 § tredje stycket PBL även vid ändring av andra anläggningar än byggnader.

I 8 kap. 24 § PBL finns ett övergripande retroaktivt krav för befintliga hissar och linbaneanläggningar som gäller även om inga ändringar eller åtgärder vidtas på hissen eller linbaneanläggningen. Kravet anger att hissar i byggnader och linbaneanläggningar för persontransport alltid ska ha det utförande och den utrustning som skäligen kan fordras för att uppfylla de tekniska egenskapskraven i 8 kap. 4 § PBL.

Krav på att byggnadsverk ska underhållas finns i 8 kap. 14 §. Ett byggnadsverk ska hållas i vårdat skick och underhållas så att dess utformning och tekniska egenskaper i huvudsak bevaras. En anordning för ett sådant syfte som avses i 8 kap. 4 § första stycket 4 PBL, det vill säga säkerhet vid användning, ska hållas i sådant skick att den alltid uppfyller sitt ändamål. Underhållskravet för sådana anordningar är strängare än det som gäller för byggnaders egenskaper. Att

anordningarna ska hållas i sådant skick att de fyller sitt ändamål innebär bland annat att kontinuerlig skötsel måste ske av till exempel hissar.⁹

4.1.2 Ansvar för att uppfylla kraven

Av 10 kap. 5 § PBL följer att det är byggherren som ansvarar för att varje bygg-, rivnings- och markåtgärd som byggherren utför eller låter utföra genomförs i enlighet med de krav som gäller för åtgärden enligt PBL eller föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen. Ansvaret är inte begränsat till vissa åtgärder utan gäller även åtgärder som inte är lov- eller anmälningspliktiga. Vid åtgärder som kräver lov eller anmälan ställs dock även krav på att byggherren ska tillse att åtgärden kontrolleras enligt den kontrollplan som byggnadsnämnden fastställt i startbeskedet. Med begreppet byggherre avses enligt 1 kap. 4 § PBL den som för egen räkning utför eller låter utföra projekterings-, byggnads-, rivnings- eller markarbeten.

Av 10 kap. 5 § PBL framgår uttryckligen att det är byggherren som ansvarar för projekteringen och utförandet av åtgärder. Motsvarande specifika reglering saknas däremot i PBL vad gäller frågan om vem som ansvarar för att vidta sådana åtgärder som följer av kraven i 8 kap. 14 och 24 §§ PBL. Av 11 kap. 19 § PBL följer dock att om en byggherre, ägare, nyttjanderättshavare, väghållare, kontrollansvarig, sakkunnig eller huvudman för en allmän plats låter bli att vidta en åtgärd och därigenom bryter mot en skyldighet i PBL eller i föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av PBL, får byggnadsnämnden enligt 11 kap. 19 § PBL förelägga denne att inom en viss tid vidta åtgärden. Enligt Boverket bör byggnadsnämnden, när olika kategorier av adressater kan komma i fråga, välja att rikta föreläggande mot den som får anses ha bästa faktiska och rättsliga möjlighet att följa föreläggandet.

4.2 Plan- och byggförordningen

Plan- och byggförordningen preciserar de övergripande tekniska egenskapskraven på byggnadsverk i PBL. Vidare anger förordningen preciseringar av det övergripande retroaktiva kravet i PBL såvitt avser redan installerade hissar. Förordningen innehåller också krav på kontroll av motordrivna anordningar samt anger i vilka situationer det råder ett förbud att använda anordningen.

4.2.1 Preciseringar av tekniska egenskapskrav och retroaktiva krav i PBL

Det tekniska egenskapskravet om säkerhet vid användning preciseras i 3 kap. 10 § PBF. För att uppfylla kravet i 8 kap. 4 första stycket 4 PBL ska ett byggnadsverk vara projekterat och utfört så att det vid användning eller drift inte

⁹ 8 kap. 14 § Plan- och bygglagen (2010:900) En kommentar; Norstedts Juridik samt Karnov.

innebär oacceptabla risker för halkning, fall, sammanstötning, klämning, skärskador, brännskador, elektriska stötar, explosion eller andra olyckor.

Det övergripande retroaktiva kravet i 8 kap. 24 § PBL preciseras i 3 kap. 11 § 4–6 och 3 kap. 12 § sista stycket PBF, som anger vad som skäligen kan fordras i form av förbättringsåtgärder för redan installerade hissar. De preciserade reglerna om förbättringsåtgärder i PBF ställer krav på att

- en hiss som är installerad i en byggnad och avsedd för persontransport alltid vara försedd med
 - a) en korgdörr eller ett annat lämpligt skydd i korgöppningen, om byggnaden huvudsakligen innehåller arbetslokaler, eller
 - b) en skylt som varnar för risken att klämmas av föremål som fastnar i schaktväggen, om byggnaden inte huvudsakligen innehåller arbetslokaler och hissen inte är försedd med en korgdörr eller annat sådant lämpligt skydd som avses i a,
- en hiss som är installerad i en byggnad och avsedd för persontransport senast den 1 oktober 2031 vara försedd med lämpligt skydd i utrymmet mellan schaktdörren och korgdörren eller korggrinden, om det finns risk för inneslämning i det utrymmet, och
- i skälig utsträckning de åtgärder vidtas som är nödvändiga för att höja säkerheten vid användningen av en hiss som är installerad i en byggnad. Detta krav ska uppfyllas senast när hissen genomgår större ändring eller en väsentlig del i hissen byts ut.

4.2.2 Krav på kontroll av motordrivna anordningar

I PBF finns krav på kontroll av motordrivna anordningar i byggnadsverk. I 5 kap. 8 § PBF anges att, om Boverket har meddelat föreskrifter om det, ska den som äger eller annars ansvarar för en motordriven anordning som är installerad i ett byggnadsverk se till att anordningen kontrolleras

- innan anordningen tas i bruk första gången (första besiktning),
- med intervaller på minst sex månader och högst sex år (återkommande besiktning), eller
- innan anordningen för första gången tas i bruk efter att ha ändrats (revisionsbesiktning).

En besiktning ska enligt 5 kap. 10 § PBF utföras av ett kontrollorgan vars kompetens för uppgiften styrkts genom ackreditering.

4.2.3 Krav på användning av motordrivna anordningar

I 5 kap. 12–16 §§ PBF finns också krav för användning av motordrivna anordningar i byggnadsverk. Kraven för användning är att

- anordningen används endast för det ändamål och med den belastning och hastighet som anordningen är avsedd för,
- anordningen uppfyller kraven på skydd för säkerhet och hälsa,
- anordningen besiktigats inom föreskriven tid,
- den som äger eller annars ansvarar för anläggningen med ett besiktningsprotokoll kan visa att anordningen uppfyller kraven på säkerhet och hälsa, och
- nödvändiga skyddsåtgärder vidtagits efter ett olycksfall eller olyckstillbud.

4.3 Boverkets föreskrifter

För motordrivna anordningar förtydligas kraven i PBL och PBF i tillämpningsföreskrifter, främst genom Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2011:12) om hissar och vissa andra motordrivna anordningar (H-föreskrifterna).

4.3.1 Boverkets föreskrifter och allmänna råd om hissar och vissa andra motordrivna anordningar

H-föreskrifterna innehåller krav och regler för utförande och installation, kontroll, skötsel och underhåll samt vissa förbättringskrav på befintliga anordningar. Föreskrifterna innehåller även regler om ackreditering av kontrollorgan och de uppgifter som de ackrediterade kontrollorganen utför. Därutöver införlivas regler för permanent installerade hissar med korg för uppfyllande av Hissdirektivet i svensk rätt genom bilaga 5 i författningen, som i princip ordagrant återger kraven i direktivet.

H-föreskrifterna gäller för sådana motordrivna anordningar som avses i 1 kap. 5 § PBF med de preciseringar och undantag som framgår i författningen. Följande motordrivna anordningar omfattas av H-föreskrifterna:

- Hissar
- Linbaneanläggningar
- Motordrivna portar och liknande anordningar
- Rulltrappor och rullramper
- Takmonterade persontransportanordningar
- Anordningar för avfall

4.3.2 Andra föreskrifter från Boverket som rör motordrivna anordningar

Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd, BBR, preciserar de övergripande kraven i PBL och PBF för byggnader, bland annat avseende sakområdena säkerhet vid användning, säkerhet i händelse av brand och tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Krav på bärförmåga, stadga och beständighet för byggnadsverk finns i Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2011:10) om tillämpning av europeiska konstruktionsstandarder (eurokoder), EKS. Kraven i dessa författningar gäller i relevanta delar även för motordrivna anordningar som en del av en byggnad eller som ett byggnadsverk. I BBR finns exempelvis regler om hur hissar och andra lyftanordningar i byggnader ska utformas för att vara tillgängliga.

Boverket har genomfört en översyn av bygg- och konstruktionsreglerna. Till skillnad mot dagens indelning av Boverkets bygg- och konstruktionsregler så kommer varje sakområde efter översynen omfattas av en egen författning. De nya författningarna, som ersätter BBR och EKS, träder i kraft den 1 juli 2025.

4.4 EU-lagstiftning med krav på motordrivna anordningar

För motordrivna anordningar gäller EU-gemensamma säkerhetskrav enligt harmoniserad EU-lagstiftning och krav på CE-märkning. Framför allt är det följande EU-direktiv och förordning som anger grundläggande hälso- och säkerhetskrav för de produkter som omfattas av H-föreskrifterna.

- Hissdirektivet
- Linbaneförordningen
- Maskindirektivet

Hissdirektivet är, som ovan nämnts, införlivat i svensk rätt främst genom H-föreskrifterna med de grundläggande hälso- och säkerhetskraven i bilaga 5:1 i föreskrifterna. Säkerhetskraven för linbaneanläggningar i bilaga II i förordningen är direkt tillämpliga från och med den 21 april 2018. Maskindirektivet är införlivat genom Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2023:4) om produkter – maskiner som träder i kraft 1 januari 2025 och ersätter Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2008:3) om maskiner samt allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna. Bilaga 1 i Arbetsmiljöverkets föreskrifter anger de grundläggande hälso- och säkerhetskraven. Den 20 januari 2027 börjar EU:s nya

maskinförordning¹⁰ att tillämpas. Då upphör Maskindirektivet och därmed också Arbetsmiljöverkets föreskrifter om maskiner.

Därutöver finns det ytterligare EU-direktiv och EU-förordningar som kan vara tillämpliga, exempelvis direktivet om elektromagnetisk kompatibilitet – EMC (2014/30/EU)¹¹ och radioutrustningsdirektivet (2014/53/EU)¹². Den som släpper ut en produkt på marknaden är ansvarig för att produkten uppfyller alla krav i EU-lagstiftningen. Genom CE-märkning visas att produkten överensstämmer med samtliga tillämpliga krav från relevant harmoniserad EU-lagstiftning.

¹⁰ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/1230 av den 14 juni 2023 om maskiner och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/42/EG och rådets direktiv 73/361/EEG.

¹¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/30/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om elektromagnetisk kompatibilitet.

¹² Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/53/EU av den 16 april 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden av radioutrustning och om upphävande av direktiv 1999/5/EG.

5 Närmare om författningsförslaget

I detta avsnitt finns en allmän redogörelse av förslaget till nya föreskrifter om krav för användning av motordrivna anordningar, de överväganden som gjorts och vilka ändringar som skett i förhållande till reglerna i H-föreskrifterna. Ett urval av remissinstansernas synpunkter samt Boverkets bedömning redovisas under respektive underrubrik. Alla remissynpunkter finns att tillgå i sin helhet hos Boverket.

Komplement till denna redogörelse finns i avsnitt 7, med författningskommentarer till varje paragraf i författningsförslaget. I författningskommentarerna kan läsaren se vilken bestämmelse i H-föreskrifterna som motsvarar vilken paragraf i Boverkets förslag till nya föreskrifter om krav för användning av motordrivna anordningar.

5.1 Separata författningar och tydligare indelning efter typ av anordning

I Boverkets förslag till nya föreskrifter för motordrivna anordningar görs en uppdelning av bestämmelserna i H-föreskrifterna i tre separata författningar:

- Boverkets förslag till föreskrifter om krav för användning av motordrivna anordningar,
- Boverkets förslag till föreskrifter om utförande av kontroll samt ackreditering av kontrollorgan för motordrivna anordningar, och
- Boverkets förslag till föreskrifter om hissar för uppfyllandet av hissdirektivet 2014/33/EU.

Avsikten med uppdelningen är att tydliggöra reglernas syfte och underlätta förståelsen och därmed även tillämpningen av reglerna.

Reglerna om motordrivna anordningar riktar sig till olika typer av aktörer. Bestämmelser som framför allt berör byggherrar och de som ansvarar för motordrivna anordningar, såsom regler om krav på projektering, utförande och installation, kontroll samt drift, fortlöpande tillsyn, skötsel och underhåll, föreslås läggas i författningen – Boverkets förslag till föreskrifter om krav för användning av motordrivna anordningar. De bestämmelser som enbart berör kontrollorganen, så som regler om ackreditering och utförande av kontroll, föreslås läggas i författningen – Boverkets förslag till föreskrifter om utförande av kontroll samt ackreditering av kontrollorgan för motordrivna anordningar. Bestämmelserna i H-föreskrifternas bilaga 5 som införlivar regler för permanent installerade hissar med korg för uppfyllande av Hissdirektivet i svensk rätt

föreslås läggas i författningen – Boverkets förslag till föreskrifter om hissar för uppfyllandet av hissdirektivet 2014/33/EU.

I förhållande till H-föreskrifterna har bestämmelserna i detta författningsförslag omstrukturerats och delats in i särskilda kapitel som är baserade på olika typer av anordningar. Med en sådan indelning är Boverkets avsikt att föreskrifterna ska vara mer strukturerade och lättlästa.

5.2 Författningsförslagets utformning

Författningsförslaget har sju kapitel:

- 1 kap. Övergripande bestämmelser
- 2 kap. Särskilda bestämmelser för hissar
- 3 kap. Särskilda bestämmelser för rulltrappor och rullramper
- 4 kap. Särskilda bestämmelser för linbaneanläggningar
- 5 kap. Särskilda bestämmelser för takmonterade persontransportanordningar
- 6 kap. Särskilda bestämmelser för motordrivna portar och liknande anordningar
- 7 kap. Särskilda bestämmelser för motordrivna avfallsanordningar

I kapitel 1 finns förslag till generella krav på projektering, utförande och installation, kontroll samt drift, tillsyn, skötsel och underhåll som gäller för alla motordrivna anordningar. Vidare innehåller kapitlet en bestämmelse om tillämpning av kraven vid ändring av motordrivna anordningar samt en bestämmelse som reglerar när anpassning av kraven på motordrivna anordningar i författningen får göras vid ändring.

I kapitel 2–7 finns förslag till föreskrifter med särskilda krav för olika typer av motordrivna anordningar. I kapitlen finns specifika krav på utförande och installation och bestämmelser om besiktningsintervall för de olika anordningarna samt bestämmelser med undantag från kontroll för vissa typer av anordningar. I kapitel 2 och 4 anges förbättringskrav för befintliga hissar med hisskorg och linbaneanläggningar.

5.3 Författningsförslaget innehåller bara bindande regler

Enligt principerna för den allmänna översynen av Boverkets byggregler, vilka innefattar H-föreskrifterna, ska de nya föreskrifterna precisera de krav som ställs i lag och förordning, medan samhällsbyggnadssektorn förväntas ta fram

lösningar som uppfyller kraven. Utgångspunkten är att de nya författningarna inte ska innehålla några allmänna råd, utan enbart föreskrifter, det vill säga bindande regler.

I författningsförslaget återfinns således inga lösningar eller hänvisningar till standarder som i H-föreskrifterna anges i allmänna råd. Förtydligande exempel, som idag anges i allmänna råd, kan i viss utsträckning anges i kommande vägledning till författningsförslaget.

Att förslag till specifika lösningar inte finns i författningsförslaget ska inte tolkas som en sänkning av kravnivån. De harmoniserade standarder, lösningar och arbetsmetoder som tillämpas idag och som uppfyller gällande regler ska fortsatt kunna tillämpas. Författningsförslaget tydliggör dock att även andra lösningar kan godtas.

Författningsförslaget innehåller till skillnad från motsvarande reglering i H-föreskrifterna inte heller några allmänna råd med information om fastställda harmoniserade standarder. Kompletta listor över harmoniserade standarder finns på kommissionens webbplats.¹³ Borttagandet av hänvisning till harmoniserade standarder innebär ingen förändring i definitioner av motordrivna anordningar som omfattas av författningsförslaget.

Harmoniserade standarder fungerar som en förlängning av EU-lagstiftning och är frivilliga verktyg som tagits fram specifikt för att stödja överensstämmelse med de grundläggande hälso- och säkerhetskrav i det direktiv eller den förordning som standarden specificerar. Tillämpningen av harmoniserade standarder till vilka hänvisningar har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning ger presumtion om överensstämmelse med direktivet eller förordningen i den mån dessa standarder syftar till att uppfylla de grundläggande hälso- och säkerhetskraven.

Förslaget innehåller heller inga allmänna råd som upplyser om andra regler. Dessa regler gäller oavsett och att Boverket inte längre hänvisar till dem i författningen påverkar inte berörda aktörers ansvar för att uppfylla dem. Hänvisningar till andra relevanta regler för motordrivna anordningar görs i författningskommentarer i fall där det bedöms vara betydelsefullt. Det kan dessutom göras i kommande vägledning till författningsförslaget om det bedöms vara lämpligt.

¹³ https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/european-standards/harmonised-standards/lifts_en och https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/european-standards/harmonised-standards/machinery-md_en, hämtade 2024-11-27.

Boverket har analyserat varje föreskrift och varje allmänt råd i H-föreskrifterna och tagit ställning till vilka regler som ska finnas med i den nya författningen. Förslaget innebär få ändringar i sak och till stor del har formuleringar av funktionskraven i H-föreskrifterna behållits. Merparten av de regler i H-föreskrifterna som är allmänna råd återfinns inte i författningsförslaget. I vissa fall har dock regler som i gällande författning är allmänna råd, blivit föreskrift i författningsförslaget, då regeln bedömts viktig att behålla inom ramen för vad Boverket bör reglera utifrån principerna för den allmänna översynen av byggreglerna.

Remissinstansernas synpunkter

Arbetsmiljöverket framför att det vid omnämnande av harmoniserade standarder som frivilliga verktyg behöver förtydligas att dessa ger presumtion om överensstämmelse med krav grundläggande hälso- och säkerhetskrav enligt europeisk produktlagstiftning. Harmoniserade standarder är därför inte bara vägledande.

Vidare framför Arbetsmiljöverket att det kan leda till oklarheter om till exempel tillämpningen av Arbetsmiljöverket föreskrifter och allmänna råd (AFS 2023:12) om utformning av arbetsplatser används som exemplifiering i någon form av kommentar för ett annat regelverk.

Boverkets bedömning

Komplettering görs med förtydligande text om harmoniserade standarder i avsnitt 5.3 och 5.6 samt i författningskommentarer.

Boverkets omnämnande av att det finns relevanta regler i andra myndigheters regelverk i författningskommentarer är inte avsedda att fylla ut bestämmelser i författningsförslaget. Vissa texter i författningskommentarer med hänvisning till AFS 2023:12 omformuleras något för att det tydligare ska framgå att det enbart är en upplysning om att det finns relevanta regler i andra regelverk och inte exempel på hur bestämmelsen kan uppfyllas.

Boverket bedömning är att det inte är nödvändigt med några justeringar av författningsförslaget.

5.4 Termen fackmässigt

Termen fackmässigt förekommer i tre bestämmelser i författningsförslaget.

I 1 kap. 8 § förtydligas att en motordriven anordning ska vara fackmässigt projekterad, utförd och installerad för att säkerställa att anordningen uppfyller kraven på säkerhet och hälsa vid användning, skötsel, underhåll och fortlöpande tillsyn.

Krav ställs också i 1 kap. 25 § på att skötsel, underhåll och fortlöpande tillsyn av en motordriven anordning ska utföras fackmässigt.

Vidare anges ett specifikt krav i 4 kap. 5 och 9 §§ på att splitsning samt magnetinduktiv undersökning av drag- och bärlinor till linbanor, bergbanor och släpliftar ska utföras på ett fackmässigt sätt.

Begreppet fackmässig finns i EKS och det finns även i äldre byggregler. Samhällsbyggnadssektorn har därmed lång erfarenhet av att hantera författningskrav på fackmässighet. I Boverkets nya byggregler, som träder i kraft den 1 juli 2025, införs ett uttryckligt krav på att byggnader ska projekteras och utföras fackmässigt. I linje med detta anser Boverket det vara rimligt att koppla de övergripande kraven på utförande och installation samt skötsel, underhåll och fortlöpande tillsyn av motordrivna anordningar till ett krav på fackmässighet.

Kravet om fackmässighet innebär normalt att den som projekterar eller utför arbete ska ha en kompetens som motsvarar vad som kan krävas av en yrkesmässig person inom den aktuella professionen. Vilka kunskaper och färdigheter som behövs, beror på sakområdet och åtgärdens komplexitet. Fackmässighet kopplas inte till någon formell utbildning eller certifiering, men den person som anlitas ska ha erforderlig kompetens för arbetet.

Byggherren¹⁴ är den som är ansvarig för att en motordriven anordning är fackmässigt projekterad, utförd och installerad. Ägaren eller den som annars ansvarar för en motordriven anordning ansvarar för att skötsel, underhåll och fortlöpande tillsyn av anordningen utförs. Detta gäller oavsett vem som rent faktiskt utför arbetena. Kraven på fackmässighet gentemot det allmänna kan inte förhandlas bort i den meningen att någon annan kan överta ansvaret.

Byggherren eller ägaren till den motordrivna anordningen kan även i civilrättsliga avtal ha anspråk på den som ska utföra arbeten. Sådana anspråk regleras i avtalen parterna emellan och omfattas inte av kraven på fackmässighet enligt denna författning.

Fackmässighet kan uppnås till exempel genom att följa harmoniserade standarder, lämpliga branschstandarder, branschregler eller andra accepterade metoder för att utföra arbetsmoment på ett professionellt sätt. Metoder ska vara tillförlitliga. Den som vill frånga en standard behöver visa att kraven i författningsförslaget ändå ger tillfredställande skydd för säkerhet och hälsa vid användning, skötsel, underhåll, fortlöpande tillsyn och kontroll. Detta gör att det krävs transparens och spårbarhet.

¹⁴ Byggherre: den som för egen räkning utför eller låter utföra projekterings-, byggnads- rivnings- eller markarbeten. 1 kap. 4 § PBL.

Kravet på fackmässighet kan byggnadsnämnden använda för att till exempel begära tydligare handlingar eller avvisa projektering och utförande som inte är tillräckligt kvalificerade för att den aktuella åtgärden ska kunna antas uppfylla kraven på säkerhet och hälsa vid färdigställandet och över tid. Bestämmelsen förstärker således byggnadsnämndens mandat att begära de handlingar som krävs för en sådan bedömning. Att ställa krav på fackmässighet bidrar därmed också till att tydliggöra rollfördelningen i samhällsbyggnadssektorn.

Boverket bedömer att kravet på fackmässighet, det vill säga ett uttalat krav på kompetens, inte får några ekonomiska konsekvenser i fråga om tillämpning.

Remissinstansernas synpunkter

Flera remissinstanser framför att det tydligare bör anges vilka förutsättningar som anses vara skäligen vad gäller begreppet ”fackmässigt” eller att det behöver finnas tydliga vägledningar och förklaringar om detta.

Boverkets bedömning

Begreppet fackmässighet behandlas närmare under avsnitt 5.4.

Boverket bedömning är att det inte är nödvändigt med några justeringar av författningsförslaget.

5.5 Övergripande bestämmelser (1 kap.)

5.5.1 Portalparagrafen (1 kap. 1 §)

I en portalparagraf i 1 kap. 1 § i författningsförslaget tydliggörs kopplingen till de övergripande krav i PBL och PBF som den föreslagna författningen är avsedd att precisera.

Författningen innehåller bestämmelser som preciserar kraven på kontroll och användning i 5 kap. 8 och 12 §§ PBF och underhåll av motordrivna anordningar i 8 kap. 14 § tredje stycket PBL.

Författningen preciserar också det tekniska egenskapskravet i 3 kap. 10 § PBF specifikt för motordrivna anordningar för att motverka oacceptabla risker för olyckor. Hälso- och säkerhetskrav för permanent installerade hissar med hisskorg som omfattas av Hissdirektivet föreslås dock ingå i en separat författning.¹⁵ Generella krav på säkerhet vid användning för byggnader finns i BBR

¹⁵ Boverkets förslag till föreskrifter om hissar för uppfyllandet av hissdirektivet 2014/33/EU innehåller bestämmelser som ställer krav på hissar, såsom byggprodukter för att de ska få släppas ut på marknaden, och för vilka olika ekonomiska aktörer ansvarar för att kraven uppfylls. För att få använda vissa motordrivna anordningar som installerats i ett byggnadsverk måste de dock enligt 1 kap. 8 § andra stycket

och Boverkets föreskrifter (2024:9) om säkerhet vid användning av byggnader, som träder i kraft den 1 juli 2025 och ersätter motsvarande bestämmelser i BBR.

Vidare preciserar författningen övergripande förbättringskrav på befintliga linbaneanläggningar för persontransport i 8 kap. 24 § PBL och på hissar i byggnader i 3 kap. 11 § 4–6 och 3 kap. 12 § sista stycket PBF.

5.5.2 Föreskrifternas tillämpningsområde (1 kap. 2 §)

Bestämmelsen om föreskrifternas tillämpningsområde i 1 kap. 2 § i författningsförslaget fastställer för vilka motordrivna anordningar föreskrifterna ska tillämpas. Föreskrifterna ska tillämpas för motordrivna anordningar som avses i 1 kap. 5 § PBF, det vill säga

- hissar med tillhörande säkerhetskomponenter och andra motordrivna anordningar som är avsedda för transport av personer eller gods, med undantag för sådana anordningar som avses i 2 kap. 13 § ordningslagen (1993:1617),
- portar, dörrar, galler, grindar och liknande anordningar som är avsedda för passage av personer eller av mark- eller spårbundna fordon, och
- anordningar som är avsedda att ta hand om och forsla bort avfall från byggnader som har försetts med en sådan anordning.

Det tydliggörs i bestämmelsen att till en motordriven anordning hör det utrymme och den utrustning som krävs för att anordningen ska kunna drivas, skötas, underhållas och kontrolleras.

Genom hänvisning till Linbaneförordningen framgår att författningen omfattar linbaneanläggningar för persontransport enligt samma tillämpningsområde som EU-förordningen.

Kraven på utförande och installation samt kontroll av motordrivna portar och liknande anordningar i 6 kap. i författningsförslaget är genom definitionen av sådana motordrivna anordningar i 1 kap. 7 § begränsade till anordningar som öppnas och stängs med motorkraft. Motordrivna portar och liknande anordningar som öppnas av en motor och stängs med upplagrad energi eller omvänt omfattas således inte av krav på besiktning. De övergripande kraven i 1 kap. på projektering, utförande och installation, ändring av motordrivna anordningar samt drift, användning, fortlöpande tillsyn, skötsel och underhåll gäller dock

uppfylla de krav som gällde för anordningen när den installerades och togs i drift på viss plats, se avsnitt 5.5.2.

även för sådana anordningar. Motsvarande avgränsning finns i H-föreskrifterna.

Till skillnad från motsvarande reglering i H-föreskrifterna innehåller inte bestämmelsen några undantag från författningsförslagets tillämpningsområde. Av 1 kap. 3 § andra stycket H-föreskrifterna framgår att författningen omfattar bil-, tillsyns- och paternosterhissar, men inte bygghissar. Vidare följer det av 1 kap. 5 § andra stycket H-föreskrifterna att författningen inte omfattar motordrivna portar och liknande anordningar som ingår i en maskinanläggning eller som utgör skydd mot tillträde till anläggningen. Ändringen i bestämmelsen är dock inte avsedd att innebära någon väsentlig ändring i sak. De anordningstyper som är undantagna från H-föreskrifternas tillämpningsområde kommer enligt författningsförslaget alltså att som utgångspunkt vara undantagna. Dock kommer de inte kategoriskt att vara undantagna, utan en förutsättning härför är att de i enlighet med 1 kap. 5 § andra stycket PBF är avsedda att användas endast yrkesmässigt av särskilt instruerad personal.

Boverket har utrett huruvida vissa typer av motordrivna anordningar bör undantas författningsförslagets tillämpningsområde. Det kan inledningsvis noteras att Boverket saknar bemyndigande att precisera vilka motordrivna anordningar som omfattas av 1 kap. 5 § PBF. Boverket kan visserligen föreskriva om att vissa typer av motordrivna anordningar inte ska omfattas av författningsförslagets tillämpningsområde. Detta skulle emellertid inte leda till någon ökad tydlighet när det kommer till att bedöma vilka anordningar som är att anse som motordrivna anordningar enligt 1 kap. 5 § PBF. Boverket kan i författningsförslaget endast reglera sådana anordningar som är att anse som motordrivna anordningar enligt 1 kap. 5 § PBF. Om vissa anordningar skulle undantas från författningsförslagets tillämpningsområde så rör det sig således enbart om sådana anordningar som träffas av 1 kap. 5 § PBF. För sådana anordningar skulle alltså alltså bestämmelserna i PBF om motordrivna anordningar äga tillämpning. Anordningarna skulle även alltså vara underkastade de krav som i övrigt följer av plan- och bygglagstiftningen.

Plan- och bygglagstiftningen innehåller bestämmelser som ställer krav på ett byggnadsverks utformning. Det uppställs också krav på att ett byggnadsverk ska ha vissa väsentliga tekniska egenskaper. Nämda krav gäller allmänt för samtliga typer av byggnadsverk. Motordrivna anordningar som installerats i ett byggnadsverk utgör en integrerad del av byggnadsverket och omfattas således också av de allmänna krav som gäller för byggnadsverk.¹⁶ Härutöver omfattas

¹⁶ Även andra anordningar än motordrivna anordningar enligt 1 kap. 5 § PBF och som infogas i ett byggnadsverk blir en integrerad del av byggnadsverket och omfattas därför av kraven i 8 kap. PBL jämte anslutande föreskrifter. Sådana anordningar ska t.ex. uppfylla kravet på säkerhet vid användning enligt 8 kap. 4 § första stycket 4 PBL och 3 kap. 10 § PBF.

motordrivna anordningar också av särskilda krav som gäller utöver de allmänna krav som enligt 8 kap. PBL och anslutande föreskrifter ställs på byggnadsverk.¹⁷ Hit hör bestämmelserna i 5 kap. 12–16 §§ PBF om användning av motordrivna anordningar i byggnadsverk. Bestämmelserna i 5 kap. 12–16 §§ PBF äger alltså tillämpning på motordrivna anordningar alldeles oavsett om de faller inom eller utom författningsförslagets tillämpningsområde.

För motordrivna anordningar som skulle undantas författningsförslagets tillämpningsområde gäller dock inte bestämmelserna om kontroll av motordrivna anordningar i byggnadsverk enligt 5 kap. 8–11 § PBF. Detta eftersom bestämmelserna 5 kap. 8–11 §§ PBF endast äger tillämpning på motordrivna anordningar som omfattas av kontroll enligt föreskrifter som Boverket meddelat. För motordrivna anordningar som inte skulle omfattas av författningsförslaget gäller således de allmänna kraven 8 kap. PBL jämte anslutande föreskrifter samt bestämmelserna i 5 kap. 12–16 §§ PBF.¹⁸

Plan- och bygglagstiftningen innehåller bland annat offentlighetsrättsliga krav som kan sägas ge uttryck för de minimikrav som staten mer allmänt ställer på byggnadsverk. Den specifika användningen eller enskilda förhållanden kan dock medföra att också andra mer specifika offentlighetsrättsliga krav aktualiseras. En tilltänkt placering av ett byggnadsverk inom strandskyddsområde, eller en viss tilltänkt verksamhet, kan till exempel aktualisera olika krav och förfaranden som följer av miljöbalklagstiftningen. I 12 kap. jordabalken finns också bestämmelser som bland annat reglerar en lägenhets skick. På motsvarande sätt aktualiseras krav enligt arbetsmiljölagstiftningen vid yrkesmässig verksamhet. Arbetsmiljölagstiftningen ställer till exempel krav på byggnadsverk, vilket även inbegriper olika anordningar som infogats i ett byggnadsverk, såväl motordrivna anordningar som andra slags anordningar. Såväl plan- och bygglagstiftningen som arbetsmiljölagstiftningen innehåller alltså bestämmelser som ställer krav på byggnadsverk och däri ingående anordningar.

Plan- och bygglagstiftningen ska tillämpas parallellt med annan offentlighetsrättslig lagstiftning som äger tillämpning. Detta följer av att föreskrifter är bindande men kan också ses mot bakgrund av att offentlighetsrättslig lagstiftning uppbärs av olika ändamål och har olika skyddsintressen. Som utgångspunkt är det därför motiverat att olika offentlighetsrättsliga krav gäller parallellt. Det är emellertid inte önskvärt med en reglering som innebär att samma sak regleras parallellt utan att det härför finns några sakliga skäl utifrån de ändamåls- och skyddsintressen

¹⁷ Denna typ av föreskrifter har meddelats med stöd av 16 kap. 5 § PBL och 10 kap. 15, 17, 19 och 20 §§.

¹⁸ Vidare gäller att vissa slags hissar samt portar och liknande anordningar, i redan uppförda byggnader, ska uppfylla särskilda säkerhetskrav enligt 3 kap. 11 § PBF. Hissar i byggnader och linbaneanläggningar för persontransport ska dessutom enligt 8 kap. 24 § PBL alltid ha ett utförande och den utrustning som skäligen kan fordras för att uppfylla de tekniska egenskapskrav som avses i 8 kap. 4 § PBL.

som motiverar föreskrifterna. Osakliga skillnader i kravnivå kan också verka kostnadsdrivande och onödigt försvåra tillämpningen. Offentlighetsrättsliga krav som gäller parallellt och som är oförenliga, på sätt att samtliga författningskrav inte går att uppfylla, är självfallet också något som det är högst angeläget att undvika.

Eftersom bestämmelserna i plan- och bygglagstiftningen ger uttryck för allmänna krav som ställs på byggnadsverk och då den särskilda regleringen avseende motordrivna anordningar följer av 1 kap. 5 § PBF anser Boverket att författningsförslaget inte helt bör undanta vissa slag av motordrivna anordningar från dess tillämpningsområde. De övergripande kraven i författningsförslagets 1 kap. på projektering, utförande och installation, ändring av motordrivna anordningar samt drift, användning, fortlöpande tillsyn, skötsel och underhåll med mera, bör därför gälla för samtliga typer av motordrivna anordningar oavsett om anordningarna också är eller kan bli föremål för annan offentligrättslig reglering. För undvikande av oönskad dubbelreglering har Boverket också utrett om vissa typer av motordrivna anordningar bör undantas från kravet på kontroll med anledning av att anordningarna också kan vara föremål för kontroll enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd (AFS 2023:11) om arbetsutrustning och personlig skyddsutrustning – säker användning, härafter benämnd AFS 2023:11.

Såvitt gäller tillämpningsområdet för hissar enligt AFS 2023:11 kan det noteras att anordningen hiss, enligt tabell 15, omfattar hissar avsedda för yrkesmässig användning av särskilt instruerad personal. Som exempel härpå anges i tabell 15 bygghissar, kranhissar och gruvhissar. Detta korresponderar inte fullt ut med den avgränsning som följer av 1 kap. 5 § andra stycket PBF och som endast undantar motordrivna anordningar som är avsedda att användas *endast* yrkesmässigt av särskilt instruerad personal. Det är dock att märka att det av definitionen av begreppet *hiss* i 1 kap. 7 § författningsförslaget bland annat anges att anordningen ska vara avsedd för permanent uppställning. Endast hissar som omfattas av definitionen i författningsförslaget omfattas av krav på kontroll.

Bygghissar, kranhissar, gruvhissar och motsvarande hissar torde vanligtvis vara avsedda att användas endast yrkesmässigt av särskilt instruerad personal och är därför redan av den anledningen inte att anse som motordrivna anordningar enligt 1 kap. 5 § PBF. Om denna typ av hissar inte omfattas av undantaget i 1 kap. 5 § andra stycket PBF gäller dessutom att de ska vara avsedda för permanent uppställning för att omfattas av krav på kontroll enligt författningsförslaget. Boverket bedömer att det endast bör handla om ett ytterst begränsat antal hissar som kan komma att omfattas av krav på kontroll såväl enligt författningsförslaget som AFS 2023:11. För bygghissar, kranhissar, gruvhissar och motsvarande hissar som fått en permanent uppställning och som inte

endast används yrkesmässigt av särskilt instruerad personal kan det enligt Boverket också finnas fog för kontroll enligt bägge författningarna då det kan ifrågasättas om en sådan anordning endast används för det ändamål som anordningen är avsedd för.¹⁹ Sammantaget anser Boverket att det saknas skäl att generellt undanta bygghissar, kranhissar, gruvhissar och motsvarande hissar från krav på kontroll enligt författningsförslaget.

Av 1 kap. 5 § andra stycket H-föreskrifterna framgår att författningen inte omfattar motordrivna portar och liknande anordningar som ingår i en maskinanläggning eller som utgör skydd mot tillträde till anläggningen. Boverket anser att det saknas skäl att generellt undanta denna typ av anordningar från författningsförslagets tillämpningsområde av motsvarande skäl som ovan anförts angående bygghissar, kranhissar, gruvhissar och motsvarande hissar. Huruvida denna typ av anordningar är undantagna enligt 1 kap. 5 § andra stycket PBF och därmed också faller utanför författningsförslagets tillämpningsområde får bedömas utifrån de enskilda förhållandena.

Vad gäller författningsförslagets tillämpningsområde finns det anledning att påpeka att det är den som är byggherre eller den som äger eller annars ansvarar för en motordriven anordning som är ansvarssubjekt och alltså ansvarar för att kraven uppfylls. Kraven i författningsförslaget ställs på motordrivna anordningar såsom integrerade delar i ett byggnadsverk, vilket framgår av de bemyndiganden som ligger till grund för författningsförslaget. Författningsförslaget skiljer sig därmed från produktföreskrifter och svenska föreskrifter som genomför Europeiska unionens produktiv²⁰, vilka ställer krav på byggprodukter som sådana, och där olika ekonomiska aktörer är ansvarssubjekt och alltså ansvarar för att kraven uppfylls. Regleringen av byggprodukter kan sägas gälla för dessa produkter fram till dess att de ingår i ett byggnadsverk. Vad som tidigare varit byggprodukter blir därefter en del av byggnadsverket. De regler som handlar om egenskapskrav på byggnadsverk, såsom till exempel författningsförslaget, blir då tillämpliga.

Remissinstansernas synpunkter

Arbetsmiljöverket anser att författningsförslaget i vissa avseenden är otydligt på sätt att det inte tydligt framgår vem som är ansvarssubjekt vilket också medför att det är oklart vid vilken tidpunkt som kraven ska vara uppfyllda.

Arbetsmiljöverket anser vidare att författningsförslaget innebär att det fortsatt är oklart vad som faller inom Boverkets respektive Arbetsmiljöverkets

¹⁹ Se 5 kap. 12 § PBF.

²⁰ Till exempel Boverkets förslag till föreskrifter om hissar för uppfyllandet av hissdirektivet 2014/33/EU och AFS 2023:4.

tillämpningsområde. I detta avseende anser Arbetsmiljöverket att tillämpningsområdet blir otydligt när vissa slags anordningar i jämförelse med H-föreskrifterna inte längre undantas från författningsförslaget samtidigt som Boverket uppger att någon ändring i sak inte är avsedd.

Boverkets bedömning

Boverkets bedömning är att författningsförslagets ansvarssubjekt framgår av de bemyndiganden som redovisas i och ligger till grund för författningsförslaget. Avsnitt 5.5.2 har utvecklats och kompletterats med uppgift härom.

Boverket saknar bemyndigande att precisera vilka anordningar som enligt 1 kap. 5 § PBF utgör motordrivna anordningar. Boverket gör därför bedömningen att författningsförslagets tillämpningsområde inte blir tydligare om vissa anordningar kategoriskt skulle undantas från författningsförslagets tillämpningsområde. Boverket anser inte heller att författningsförslaget ger upphov till någon omotiverad dubbelreglering genom att såväl kraven i författningsförslaget som i Arbetsmiljöverkets föreskrifter kan komma att tillämpas parallellt. Boverket har med anledning av detta utvecklat och kompletterat avsnitt 5.5.2.

5.5.3 Anpassning av kraven vid ändring (1 kap. 3 §)

Bestämmelsen i 1 kap. 3 § i förslaget som preciserar möjligheten att göra mindre avsteg från föreskrifterna med hänsyn till byggnadsverkets eller anordningens förutsättningar kompletteras med ett nytt dokumentationskrav. Om mindre avsteg från föreskrifterna görs ska skälen för detta samt de åtgärder som vidtagits för att ge ett tillfredställande skydd för säkerhet och hälsa dokumenteras.

Det är byggherren som har ansvaret för att en åtgärd uppfyller alla krav i författningen och som avgör om ett mindre avsteg från en föreskrift kan tillämpas. Det är därför lämpligt att införa ett krav på att mindre avsteg ska dokumenteras i samband med projekteringen. Det ställs inga formkrav på hur dokumentationen ska gå till, det kan till exempel ske genom en tydlig notering på en relevant handling. Kravet bedöms inte bli en betungande uppgift för byggherren.

Därefter är det byggnadsnämndens uppgift, som för övriga regler, att till exempel inför startbesked eller slutbesked bedöma om byggherren har tillämpat reglerna på ett korrekt sätt. Även kontrollorganen kan behöva ta del av uppgifter om avsteg i samband med kontroll av motordrivna anordningar.

Remissinstansernas synpunkter

Flera remissinstanser framför att de anser att det är oklart hur byggnadsnämnden ska hantera byggherrens mindre avsteg från föreskrifterna samt hur de eller

kontrollorganen får ta del av dokumentationen. En remissinstans anser även att det borde vara ett tydligare formkrav på dokumentationen.

Boverkets bedömning

Boverket har kompletterat texten i avsnitt 5.5.3 med text där det framgår att byggnadsnämnden ska bedöma om byggherren har gjort korrekta avsteg från föreskrifterna samt att kontrollorganen kan behöva ta del av avstegsdokumentationen.

Boverket bedömning är att det inte är nödvändigt med några justeringar av författningsförslaget.

5.5.4 Definitioner (1 kap. 6–7 §§)

Termer och uttryck författningsförslaget har samma betydelse som i PBL och PBF.

Författningens definitioner samlas i en paragraf, 1 kap. 7 §. Definitioner av begreppen har sin motsvarighet i H-föreskrifterna.

Hänvisningen till ”Plan- och byggtermer 1994, TNC 95” (TNC) har tagits bort. En anledning till det är att publikationen inte längre hålls uppdaterad. Det innebär att om det finns andra mer uppdaterade och träffsäkra definitioner i andra publikationer, såsom standarder och handböcker, kan de användas. Men det är även möjligt att använda TNC fortsättningsvis.

I H-föreskrifterna används såväl begreppet ”tillsyn”, som definieras i 1 kap. 6 § PBF, som uttrycket ”fortlöpande tillsyn”. Med anledning av att den innebär som avses med ”tillsyn” enligt 1 kap. 6 § PBF inte är avsedd, används för undvikande av missförstånd genomgående uttrycket ”fortlöpande tillsyn” i denna författning.

Remissinstansernas synpunkter

En remissinstans framförde att definition av åkband för vintersport eller fritidsbruk (utförande enligt SS-EN 15700:2023) inte passar in under någon definition av motordrivna anordningar.

Boverkets bedömning

Boverket anser att definitionen av rulltrappor eller rullramper enligt 1 kap. 7 § i författningsförslaget inte begränsar anordningar efter användningsområde. Definitioner av motordrivna anordningar påverkas inte av att hänvisningar till harmoniserade standarder i allmänna råd i H-föreskrifterna inte överförs till författningsförslaget. Förtydligande om detta läggs till i avsnitt 5.3 och i författningskommentaren till 3 kap. Särskilda bestämmelser för rulltrappor och rullramper.

Boverket bedömer att det inte är nödvändigt med några justeringar av författningsförslaget.

5.5.5 Projektering, utförande, installation och användning av motordrivna anordningar (1 kap. 8 §)

H-föreskrifterna innehåller ett flertal bestämmelser som anger vilka krav som gäller vid utförande och installation av olika motordrivna anordningar. Sådana krav på utförande och installation som gäller för samtliga typer av anordningar eller som är gemensamma för en viss anordningstyp har i författningsförslaget samlats i en bestämmelse - 1 kap. 8 §. Att det härutöver för vissa typer av anordningar ställs särskilda krav följer av kapitel 2–7.

Av 1 kap. 8 § första stycket följer att en motordriven anordning ska vara fackmässigt projekterad, utförd och installerad så att den ger ett tillfredsställande skydd för säkerhet och hälsa vid användning, skötsel, underhåll och fortlöpande tillsyn. Kraven i bestämmelsen gäller för samtliga typer av motordrivna anordningar som faller inom författningsförslagets tillämpningsområde enligt 1 kap. 2 §.

I bestämmelsens första stycke används uttrycket fortlöpande tillsyn. I 2 kap. 1 § första stycket H-föreskrifterna används uttrycket tillsyn. Ändringen syftar till att förtydliga att vad som avses är sådan fortlöpande tillsyn som utförs av den som ansvarar för en motordriven anordning och inte sådan tillsyn såsom den definieras i 1 kap. 6 § PBF.

I 1 kap. 8 § preciseras de krav som ställs på motordrivna anordningar enligt 3 kap. 10 § PBF och 5 kap. 12 § PBF. Av 1 kap. 8 § andra stycket framgår att vissa motordrivna anordningar som installerats i ett byggnadsverk endast får användas om de uppfyller de krav som gällde enligt vissa produktföreskrifter eller föreskrifter som implementerar olika produktdirektiv vid tidpunkten när anordningarna installerades och togs i drift på viss plats. Kraven i bestämmelsens andra stycke utgör en precisering av de jämförelsevis mer allmänna kraven som framgår av 1 kap. 8 § första stycket.

Motordrivna anordningar är i stor utsträckning underkastade krav som följer av olika EU-rättsakter. Rättsakterna avser att harmonisera medlemsstaternas lagstiftning och syftar i huvudsak till att främja fri rörlighet av varor samt säkerställa att de uppfyller grundläggande krav på hälsa och säkerhet. Till säkerställande av att de grundläggande materiella kraven på hälsa och säkerhet uppfylls innehåller rättsakterna också formella krav som ska vara uppfyllda innan en produkt tas i drift eller släpps ut på marknaden. Bland sådana formella krav kan nämnas krav på att tillhandahålla bruksanvisning, hålla teknisk information tillgänglig, upprättande av försäkran om överensstämmelse och anbringande av CE-märkning. I rättsakterna anvisas också förfaranden för bedömning huruvida

produkter överensstämmer med grundläggande krav. Till de europeiska rättsakterna finns harmoniserade standarder. Harmoniserade standarder kan användas för att visa att produkter eller tjänster uppfyller de tekniska kraven i EU-lagstiftningen. Komplet list över harmoniserade standarder enligt Maskindirektivet finns på kommissionens webbplats.²¹

Maskindirektivet syftar till att säkerställa att maskiner uppfyller grundläggande krav på hälsa och säkerhet innan de tas i drift eller släpps ut på marknaden. Maskindirektivet har implementerats genom Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2023:4) om produkter - maskiner. Tillämpningsområdet för Maskindirektivet är brett och omfattar en stor variation av produkter. Artikel 3 i Maskindirektivet innehåller dock en bestämmelse om att särdirektiv, som mer specifikt behandlar de riskkällor som ska beaktas enligt Maskindirektivets bilaga 1, gäller framför Maskindirektivet. Artikel 3 ger uttryck för principen att speciallag gäller före allmän lag. Av detta följer till exempel att Maskindirektivet inte ska tillämpas på motordrivna anordningar som omfattas av Hissdirektivet. Maskindirektivet ska inte heller tillämpas på sådana motordrivna anordningar som omfattas av Linbaneförordningen, som äger direkt tillämpning och särskilt reglerar linbaneanläggningar.

Hissdirektivet är utformat för att särskilt beakta för hissar relevanta risker för att därmed säkerställa att hissar uppfyller grundläggande krav på hälsa och säkerhet. Genom Boverkets förslag till föreskrifter om hissar för uppfyllandet av hissdirektivet 2014/33/EU genomförs delar av Hissdirektivet i svensk rätt.

De produktförordningar samt föreskrifter som genomför de produkt direktiv som redovisas ovan gäller dock endast för produkterna som sådana – det vill säga enbart de motordrivna anordningarna i sig. I ansvarshänseende rör det sig vidare också om ett produktansvar som enbart åvilar olika ekonomiska aktörer. Kraven i författningsförslaget ställs däremot på motordrivna anordningar såsom integrerade delar i ett byggnadsverk och har också andra ansvarssubjekt. De krav som ställs på produkter som sådana kan alltså inte utan vidare ställas på den som ansvarar för en motordriven anordning enligt författningsförslaget. 1 kap. 8 § andra stycket innebär emellertid att det som villkor för användning enligt författningsförslaget krävs att en anordning måste uppfylla vissa grundläggande krav som gällde enligt produktförordningar och föreskrifter som genomför produkt direktiv vid tidpunkten då anordningen installerades och togs i drift på viss plats. Bestämmelsen i 1 kap. 8 § andra stycket innebär att de produktkrav som gällde för en motordriven anordning vid tidpunkt då den

²¹ https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/european-standards/harmonised-standards/machinery-md_en, hämtad 2024-11-27.

installerades och togs i drift också uppställs som tekniska egenskapskrav som måste vara uppfyllda enligt författningsförslaget för att anordningen ska få användas.

De krav som ska vara uppfyllda enligt 1 kap. 8 § andra stycket är alltså de krav som gällde vid tidpunkt då anordningen installerades och togs i drift. Vanligtvis rör det sig om att de produktkrav som gällde när anordningen släpptes ut på marknaden eller togs i drift också måste vara uppfyllda såsom tekniska egenskapskrav för att anordningen ska få användas. Bestämmelsen är dock formulerad på sätt att anordningar som flyttas från en installationsplats, och senare installeras och tas i drift på en annan plats, ska uppfylla de krav som hade gällt för ifrågavarande anordning om den släppts ut på marknaden vid tidpunkt för den senare installationen. Att det är kraven vid tidpunkten för installation och idrifttagande på viss plats som gäller enligt 1 kap. 8 § andra stycket innebär också att anordningar, framförallt sådana som installeras och tas i drift först lång tid efter att de släppts ut på marknaden, kan komma att omfattas av andra användningskrav än de produktkrav som gällde för anordningen vid utsläppandet.

Motordrivna anordningar som faller inom tillämpningsområdet för författningsförslaget omfattas av regler om lov, anmälan, startbesked, slutbesked, kontroll och tillsyn. Nämda regler syftar till att de materiella och formella grundläggande kraven efterlevs. Mot denna bakgrund är det enligt Boverket av väsentlig betydelse att samtliga anordningar som faller inom författningsförslagets tillämpningsområde enligt 1 kap. 2 § ska uppfylla grundläggande krav på säkerhet och hälsa i enlighet med för anordningen relevant harmoniserad gemensamhetslagstiftning. Härigenom uppnås enhetliga kravnivåer som är anpassade till de för respektive anordning relevanta riskkällor. Bestämmelsen i 1 kap. 8 § andra stycket syftar till att nämnda krav uppfylls.

I sak överensstämmer 1 kap. 8 § andra stycket i allt väsentligt med regleringen i H-föreskrifterna. Krav på att vissa motordrivna anordningar ska utföras och installeras i enlighet med Arbetsmiljöverkets föreskrifter finns i H-föreskrifterna utspridda i olika bestämmelser. Av 2 kap. 12, 15, 16 och 17 första stycket §§ H-föreskrifterna framgår att rulltrappor och rullramper, takmonterade persontransportanordningar, portar och liknande anordningar omfattas av kraven i Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2008:3). Av 2 kap. 4 § tredje stycket H-föreskrifterna framgår vidare att motsvarande gäller i fråga om vissa däri omnämnda hisstyper som inte omfattas av bilaga 5 till H-föreskrifterna, vilken genomför delar av Hissdirektivet.

Författningsförslaget innebär i förhållande till regleringen i H-föreskrifterna att de krav som gäller för en anordning enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter utvidgas till att även omfatta sådana anordningar som inte omfattas av särskilda

bestämmelser och som således endast träffas av övergripande krav. Av detta följer att även motordrivna portar, dörrar, galler, grindar och liknande anordningar, som öppnas av en motor och stängs med upplagrad energi eller omvänt, ska uppfylla de krav som gäller för anordningen enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter. Av skäl som redan omnämnts anser Boverket att samtliga anordningar som faller inom författningsförslagets tillämpningsområde ska uppfylla grundläggande krav på säkerhet och hälsa i enlighet med relevant harmoniserad gemensamhetslagstiftning.

Av 2 kap. 4 § andra stycket H-föreskrifterna följer att hissar som faller inom tillämpningsområdet i bilaga 5 till H-föreskrifterna dessutom ska uppfylla föreskrifterna i bilaga 5. Av 2 kap. 14 § H-föreskrifterna framgår att linbaneanläggningar bland annat ska vara utförda och installerade i enlighet med Linbaneförordningen.

Boverket anser att den föreslagna uppdelningen av H-föreskrifterna i olika författningsförslag samt utformningen av 1 kap. 8 § andra stycket tydliggör dels vilka krav som gäller för produkter respektive anordningar som är installerade i byggnadsverk, dels vem som är ansvarssubjekt och alltså ansvarar för att olika krav uppfylls.

Remissinstansernas synpunkter

Arbetsmiljöverket anser det oklart om skrivningen om Arbetsmiljöverkets föreskrifter i förslagets 1 kap. 8 § är avsedd att vara en hänvisningsparagraf eller om den är avsedd att skapa ett krav utöver AFS 2023:4. Härutöver anser Arbetsmiljöverket det oklart vem som ansvarar för att kraven i bestämmelsen uppfylls och vid vilken tidpunkt kraven ska vara uppfyllda.

Boverkets bedömning

Vem som ansvarar för att kraven i bestämmelsen uppfylls anser Boverket följa av de bemyndiganden som ligger till grund för författningsförslaget. För att förtydliga detta har dock bestämmelsen justerats så att det numera uttryckligen framgår att vissa krav måste uppfyllas för att en motordriven ska få *användas*.

Utifrån synpunkten att det är oklart vid vilken tidpunkt som kraven ska uppfyllas har föreskriften justerats på sätt att det framgår att det är kraven som gällde vid tidpunkten när anordningen installerades och togs i drift på viss plats som avses.

Boverket anser att det av utformningen av förslagets 1 kap. 8 § framgår att det inte enbart rör sig om en hänvisningsparagraf.

Boverket har i bestämmelsen hänvisat till ytterligare produktförfordningar och föreskrifter som genomför produktdirektiv vilka måste vara uppfyllda för att en

motordriven anordning ska få användas. Anledningen härtill att kraven enligt Boverket är att anse som grundläggande och att kraven utan ytterligare hänvisningar inte hade omfattats av författningsförslagets krav på motordrivna anordningar som installerats i ett byggnadsverk.

5.5.6 Kontroll av motordrivna anordningar (1 kap. 10–23 §§)

I de övergripande bestämmelserna om kontroll av motordrivna anordningar görs vissa mindre ändringar och förtydliganden:

- Uppvisande av senaste besiktningsprotokoll, 1 kap. 16 §

Det tydliggörs att den som ansvarar för en motordriven anordning, om den senaste kontrollen avsåg revisionsbesiktning, ska kunna uppvisa protokoll både från revisionsbesiktningen och den senaste första eller återkommande besiktningen för kontrollorganet.

- Revisionsbesiktning, 1 kap. 18 §

Det tydliggörs i föreskrifter vilka ändringar som föranleder revisionsbesiktning. Förtydligandet innebär ingen förändring i förhållande till vad som tidigare angetts i allmänt råd. Specifika exempel på vad som ska anses vara ändringar av väsentlig betydelse för säkerheten hos hissar, och som därför föranleder revisionsbesiktning, finns dock inte med i förslaget.

Kravet om revisionsbesiktning är genom bestämmelsen i 5 kap. 8 § 3 PBF begränsad till åtgärder som innebär en *ändring* av en motordriven anordning som är installerad i ett byggnadsverk. Vad som utgör en ändring av en byggnad framgår av definitionen i 1 kap. 4 § PBL. En motordriven anordning som installerats i en byggnad utgör en integrerad del av byggnaden. Huruvida åtgärder på en sådan anordning är att anse som en ändring av en motordriven anordning enligt 5 kap. 8 § 3 PBF bör därför bedömas enligt 1 kap. 4 § PBL.

Enligt Boverket bör ändringar av motordrivna anordningar som installerats i andra anläggningar än byggnader bedömas på motsvarande vis genom en analog tillämpning av 1 kap. 4 § PBL. Ändring av en byggnad definieras enligt 1 kap. 4 § PBL som en eller flera åtgärder som ändrar en byggnads konstruktion, funktion, användningssätt, utseende eller kulturhistoriska värde.

- Undantag från krav på kontroll, 1 kap. 20 §

Bestämmelsen omformuleras något och kompletteras med ett andra stycke i enlighet med exempel från allmänt råd i H-föreskrifterna. Bestämmelsen ändras dock inte i sak.

En förutsättning för att bestämmelserna i författningsförslaget ska vara tillämpbara är att anordningen omfattas av definitionen på motordrivna anordningar enligt 1 kap 5 § PBF. Undantaget från kontroll enligt andra stycket kan därmed inte medföra att andra anordningar vars funktion är beroende av andra system i byggnaden blir föremål för krav på kontroll enligt författningsförslaget.

- Avslutning av kontroll, 1 kap. 21 §

Det förtydligas att kontrollen är avslutad den dag som kontrollorganet utfärdar besiktningsprotokollet.

Remissinstansernas synpunkter

Flera remissinstanser framför att byte av hela eller delar av delsystem till linbaneanläggningar eller säkerkomponenter till hissar är väsentliga delar som vid utbyte bör medföra krav på revisionsbesiktning.

En remissinstans framför att förtydligandet om när undantaget i 1 kap. 20 § andra stycket inte gäller skulle kunna medföra att vissa anordningar vars funktion är beroende av andra system i byggnaden och som inte skulle kunna godkännas vid en besiktning, till exempel brandjalousier, blir besiktningspliktiga.

Boverkets bedömning

Boverket utvecklar texten i avsnitt 5.5.6 om revisionsbesiktning med ett resonemang om begreppet ”ändring”. Byte av till exempel säkerhetskomponenter till hissar eller delsystem eller säkerhetskomponenter till linbaneanläggningar kan i sig vara av väsentlig betydelse för säkerheten. Den avgörande faktorn för om det krävs revisionsbesiktning eller inte är dock om bytet kan anses vara en ändring.

Boverket inför även i avsnitt 5.5.6 en ny punkt om bestämmelsen om undantag från krav på kontroll i 1 kap. 20 § samt förtydligar den med ett resonemang om vilka anordningar som kan omfattas av krav på kontroll enligt författningsförslaget.

Boverket bedömer att det inte är nödvändigt med några justeringar av författningsförslaget.

5.5.7 Ändring av motordrivna anordningar (1 kap. 24 §§)

Författningsförslaget anger vilka krav som gäller vid en ändring av en motor-driven anordning. Det tydliggörs i bestämmelsen att gällande krav ska uppfyllas för den ändrade eller utbytta delen.

Remissinstansernas synpunkter

Flera remissinstanser framför att det behövs ett tydliggörande av att det är ”dagens gällande krav” som avses vid en ändring.

Boverkets bedömning

Boverket förtydligar bestämmelsen i författningsförslaget så att det framgår att det är kraven vid tidpunkten för ändringen som ska uppfyllas.

5.5.8 Drift, fortlöpande tillsyn, skötsel och underhåll av motordrivna anordningar (1 kap. 25–27 §§)

Författningsförslaget anger övergripande krav på utförande av skötsel, underhåll och fortlöpande tillsyn av motordrivna anordningar. Det tydliggörs att skötsel, underhåll och fortlöpande tillsyn ska utföras fackmässigt i tillräcklig omfattning med hänsyn tagen till användningsfrekvens och omgivande miljö.

I H-föreskrifterna finns särskilda regler, i huvudsak allmänna råd, om drift, skötsel, underhåll och tillsyn för olika typer av motordrivna anordningar.²² Bland annat anges i allmänna råd för hissar, rulltrappor, motordrivna portar och liknande anordningar respektive linbaneanläggningar vilka moment fortlöpande skötsel och tillsyn bör omfatta. För linbaneanläggningar för persontransport finns även allmänna råd om driften av sådana anläggningar. Boverket bedömer att dessa detaljerade regler inte bör överföras till den nya författningen. Motordrivna anordningar ska för att få släppas ut på marknaden eller tas i drift åtföljas av bruksanvisningar och annan nödvändig dokumentation. Normalt kan man utgå från att de instruktioner om drift, fortlöpande tillsyn, skötsel och underhåll som tillhör anordningen är lämpliga att följa. En skillnad mot tidigare kan dock vara att man inte kommer kunna använda Boverkets föreskrifter som en del av instruktionerna om hur drift, tillsyn, skötsel och underhåll ska utföras, utan det måste beskrivas på annat sätt i anläggningens instruktioner. Om de instruktioner om drift, fortlöpande tillsyn, skötsel och underhåll som tillhör anordningen saknas eller inte är aktuella kan vägledning för framtagning eller uppdatering av instruktionerna fås från harmoniserade eller andra tillämpliga standarder, som till exempel SS-EN 13015²³, SS-EN 1709²⁴ och SS-EN 12397²⁵. Svenska skidanläggningars organisation (SLAO) tillhandahåller dessutom nyttig information om drift, tillsyn, skötsel och underhåll av liftar i sin Handbok för lift- och pistpersonal.

²² Se 4 kap. Boverkets hiss-föreskrifter.

²³ SS-EN 13015 Underhåll av hissar och rulltrappor - Regler för underhållsinstruktioner.

²⁴ SS-EN 1709:2019 Linbaneanläggningar - Säkerhetsregler för linbaneanläggningar för persontransport - Underhåll samt kontroller vid idrifttagande och under drift.

²⁵ SS-EN 12397:2017 Linbaneanläggningar - Säkerhetsregler för linbaneanläggningar för persontransport - Drift.

Ägaren eller den som annars ansvarar för en motordriven anordning behöver försäkra sig om att den som på deras uppdrag utför skötsel, underhåll och fortlöpande tillsyn har kunskap om den aktuella anordningen och har kompetens för uppgiften. I H-föreskrifterna finns allmänna råd om vad det företag eller organisation som utför skötsel, underhåll och fortlöpande tillsyn bör kunna uppvisa för att visa sin kompetens.²⁶ Boverket anser inte att dessa detaljerade regler om dokumenterad kompetens och rutiner bör överföras till författningsförslaget. Det ställs i författningsförslaget i stället krav på att skötsel, underhåll och fortlöpande tillsyn ska utföras fackmässigt i tillräcklig omfattning med hänsyn tagen till användningsfrekvens och omgivande miljö. Innebörden av termen fackmässigt utvecklas i avsnitt 5.4 ovan.

Författningsförslaget anger krav på att den som äger eller annars ansvarar för en motordriven anordning ska se till att det förs en journal över utförda åtgärder för tillsyn, skötsel och underhåll eller ändringar av anordningen. Reglerna har sin motsvarighet i H-föreskrifterna. Vissa uppgifter i allmänna råd blir dock i författningsförslaget krav att dokumentera i journalen.

Remissinstansernas synpunkter

Flera remissinstanser framför att de allmänna råden om drift, fortlöpande tillsyn, skötsel och underhåll fyller en viktig funktion för förståelsen och tillämpningen av föreskriften. En remissinstans framför speciellt att ”driftledare” som är en uttalad person som ansvarar för den dagliga driften av linbaneanläggningar enligt allmänt råd i H-föreskrifterna inte beskrivs i författningsförslaget.

Boverkets bedömning

Det övergripande kravet om drift, tillsyn, skötsel och underhåll enligt författningsförslaget förändras inte gentemot kravet i H-föreskrifterna. Nivån för att uppfylla kravet bör därmed anses vara oförändrad. Det som står i det allmänna rådet i H-föreskrifterna borde därför även fortsättningsvis kunna anses vara en rimlig nivå för att uppfylla kravet. En skillnad mot tidigare kan dock vara att man inte kommer kunna använda Boverkets föreskrifter som en del av instruktionerna om hur drift, tillsyn, skötsel och underhåll ska utföras, utan det måste beskrivas på annat sätt i anläggningens instruktioner. Se resonemang om tillhörande instruktioner i avsnitt 5.5.8 ovan.

Boverket bedömer att det inte är nödvändigt med några justeringar av författningsförslaget.

²⁶Allmänna råd till 4 kap. 1 § H-föreskrifterna.

5.6 Särskilda bestämmelser för olika typer av motordrivna anordningar (2–7 kap.)

De föreslagna särskilda bestämmelserna med krav på olika typer av anordningar är i huvudsak oförändrade i förhållande till kraven i H-föreskrifterna. Således har inga ändringar gjorts i bestämmelserna om besiktningsintervall eller undantag från kontroll av vissa typer av anordningar. De bestämmelser som preciserar de retroaktiva kraven i PBL och PBF för befintliga hissar med hisskorg och linbaneanläggningar är också oförändrade i författningsförslaget.

I vissa fall har regler som i gällande författning är allmänna råd, blivit föreskrift i författningsförslaget. I författningskommentarerna i avsnitt 7 redovisas för varje bestämmelse vilka allmänna råd i H-föreskrifterna som inte återfinns i författningsförslaget och vilka allmänna råd som i förslaget motsvaras av föreskrifter, det vill säga bindande regler.

Författningsförslaget innebär följande huvudsakliga ändringar jämfört med H-föreskrifterna.

5.6.1 Särskilda bestämmelser för hissar

Det föreslås en ny bestämmelse, som syftar till att undvika att en hiss, som är konstruerad för en viss användning, används av obehörig person, 2 kap. 1 § i författningsförslaget.

Vidare föreslås en ny bestämmelse med specifika krav på tillträde och utformning av maskin- och brytskiverum, 2 kap. 10 § i författningsförslaget. Motsvarande regler har tidigare funnits angivna i allmänt råd till 2. kap. 11 § H-föreskrifterna genom hänvisning till nationella avvikelser vid användning av harmoniserad standard för person- och varupersonhissar.

Remissinstansernas synpunkter

Arbetsmiljöverket framför att de bedömer att det som anges i förslaget till ny bestämmelse om maskin- och brytskiverum redan är reglerat genom 3 kap. 27 § AFS 2023:12.

Boverkets bedömning

Plan- och bygglagstiftningen ger bland annat uttryck för grundläggande krav på byggnadsverk som gäller oavsett om andra offentligrättsliga krav gäller eller kan aktualiseras, se avsnitt 5.5.2. Boverkets bedömning är att bestämmelsens första stycke är relevant. Detsamma gäller första meningen i andra stycket om golvlucka. Sista meningen om trappa eller lejdare tas bort från författningsförslaget.

5.6.2 Särskilda bestämmelser för rulltrappor

Det föreslås en ny bestämmelse med krav på utformning räcken och balustrader till rulltrappor och rullramper, 3 kap. 1 § i författningsförslaget. Boverket bedömer att det behövs preciserade krav för att motverka olyckor till följd av fall i rulltrappor och rullramper. Kravet anger ingen måttsatt räckeshöjd. Bestämmelsen anger dock att hänsyn ska tas till fallhöjden vid utformningen av räcket eller balustraden.

I likhet med Boverkets föreskrifter (BFS 2024:9) om säkerhet vid användning av byggnader bedömer Boverket att det inte lämpligt att ange ett specifikt mått för minsta räckeshöjd för alla situationer. Boverket föreslår därför ett allmänt funktionskrav där en riskbedömning får göras utifrån den avsedda användningen och fallhöjden. Krav ställs i 1 kap. 8 § på att en motordriven anordning ska vara fackmässigt projekterad, utförd och installerad. Fackmässighet kan uppnås till exempel genom att använda en lämplig standard.

Remissinstansernas synpunkter

Flera remissinstanser anser att räckeshöjd för rulltrappor bör anges med mått eller att rekommenderade höjder förtydligande genom vägledning och branschregler.

Boverkets bedömning

Tillägg med förtydligande om motiv till ett allmänt funktionskrav görs i avsnitt 5.6.2.

Boverket bedömer att det inte är nödvändigt med några justeringar av författningsförslaget.

5.6.3 Särskilda bestämmelser för linbaneanläggningar

Det föreslås en ny bestämmelse som ersätter intervall för magnetinduktiv undersökning av bär- respektive draglinor till linbanor och bergbanor respektive släpliftar enligt H-föreskrifterna, 4 kap. 9 §. Bestämmelsen innebär ett nytt krav på inledande undersökning. Återkommande undersökningar ska sedan ske med erforderliga intervall. Avsikten med ändringen är att anpassa de nationella kraven till de rekommendationer om undersökningsintervall som finns enligt harmoniserad standard för linbaneanläggningar²⁷. Harmoniserade standarder fungerar som en förlängning av EU-lagstiftning och är frivilliga verktyg som tagits fram specifikt för att stödja överensstämmelse med de grundläggande hälso- och säkerhetskrav i det direktiv eller den förordning som standarden specificerar. Tillämpningen av harmoniserade standarder till vilka hänvisningar har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning ger presumtion om

²⁷ SS-EN 12927:2019 Säkerhetsregler för linbaneanläggningar för persontransport – Beräkningar.

överensstämmelse med direktivet eller förordningen i den mån dessa standarder syftar till att uppfylla de grundläggande hälso- och säkerhetskraven. Vid anpassning av efterföljande intervall enligt rekommendationer i den harmoniserade standarden bedömer Boverket att det inte innebär något större tillägg sett över en rimlig tidperiod. Merkostnaden för någon ytterligare undersökning bedöms kunna tjänas in genom att kontrollen ger bättre förutsättningar för planerade linbyten. Bestämmelsen ger dessutom utrymme för anpassning av intervall för undersökning till de förhållanden som råder i enskilda fall. Se även Boverkets bedömning av kostnadsmässiga och andra konsekvenser i avsnitt 6.6.3.

Vidare föreslås en bestämmelse i H-föreskrifterna²⁸ om att de delar av linbaneanläggningar som behöver smörjas, kontrolleras eller bytas ut ska vara lätt åtkomliga för personal och erbjuda en god arbetsmiljö tas bort. Av Linbaneförordningen följer att en linbaneanläggning ska vara konstruerad och uppförd på ett sådant sätt att både rutinmässiga eller särskilda underhållsarbeten och reparationer kan utföras på ett säkert sätt.²⁹ Uppgifter om utförande av smörjning, kontroll och utbyte ska finnas i anläggningens instruktioner. Arbetsmiljö regleras av annan lagstiftning. Boverket bedömer därför att bestämmelsen om arbete med linbaneanläggningar i H-föreskrifterna inte bör tas med i det nya författningsförslaget.

Som beskrivits i avsnitt 5.3 har Boverket bedömt att merparten av de regler som i H-föreskrifterna är allmänna råd inte ska ingå i författningsförslaget. Det handlar till stor del om rent informativa hänvisningar till harmoniserade standarder eller andra myndigheters regler. Andra exempel på regler som inte har någon motsvarighet i förslaget är allmänna råd om skyltar som bör finnas vid en linbaneanläggning.³⁰ Detsamma gäller bilaga 6 och 7 i H-föreskrifterna med exempel på skyltar för skidliftar respektive skylt som varnar för risken att föremål fastnar i schaktväggen. Boverket menar att instruktioner om lämplig utformning av skyltar i stor utsträckning redan finns genom andra myndigheters regler, branschdokument och standarder.

Remissinstansernas synpunkter

Swedac framför att Boverket bör överväga om magnetinduktiva undersökningar av bär- respektive draglina till linbanor och bergbanor samt draglina till släpliftar, enligt i 4 kap. 9 § i författningsförslaget, är en så viktig del för att säkerställa funktionen av en sådan anordning att det lämpligen bör ställas krav på

²⁸ 2 kap. 14 § sjätte stycket i H-föreskrifterna.

²⁹ Punkten 2.8 Bilaga II Grundläggande krav, linbaneförordningen (EU) nr 2016/424.

³⁰ Allmänna råd till 2 kap. 14 § i H-föreskrifterna.

kompetens för den som utför undersökningen, samt vilka dessa krav i så fall bör vara.

Boverkets bedömning

Boverket lägger till att magnetinduktiv undersökning av drag- och bärlinor till linbanor, bergbanor och släpliftar ska utföras på ett fackmässigt sätt i bestämmelsen om undersökning av linor. Resonemang om termen fackmässigt finns i avsnitt 5.4.

6 Konsekvenser

Boverket ska redovisa vilka konsekvenser som författningsförslaget i utredningen kan innebära i olika avseenden. Konsekvensutredningen ska innehålla redogörelser och analyser samt bedömningar på sätt som framgår av konsekvensutredningsförordningen.

Remissinstansernas synpunkter

En remissinstans framförde synpunkter på konsekvensutredningen. Regelrådet framförde att redovisningen av förslagets effekter för företagens kostnader och intäkter samt redovisningen av berörda företag var bristfällig. Därmed ansåg Regelrådet även att redovisningen av påverkan på konkurrensen och behovet av särskild hänsyn till små företag hade brister.

Boverkets bedömning

Boverket har kompletterat konsekvensutredningen och förtydligat redovisningar av kostnader och andra konsekvenser genom att lyfta fram de konsekvenser som även finns beskrivna i kapitel 5. Boverket har även förtydligat redovisningen av berörda företag och bedömningen av hur de berörs.

6.1 Redogörelse av problemet

Det finns kritik mot H-föreskrifterna som går ut på att föreskrifterna och de allmänna råden ofta uppfattas som svårlästa och omfattande. Detta beror bland annat på hur reglerna är strukturerade och presenterade. H-föreskrifterna innehåller bland annat många och omfattande allmänna råd samt upplysningar eller hänvisningar till andra myndigheters dokument eller branschregler. H-föreskrifterna innehåller även regler i bilagor.

Utformningen av H-föreskrifterna har enligt Boverket bidragit till en otydlig rollfördelning mellan staten och samhällsbyggnadsbranschen. Trots att allmänna råd är rekommendationer, tillämpar berörda aktörer i praktiken många gånger allmänna råd som föreskrifter. De allmänna råden har därför i stor utsträckning blivit normerande.³¹

6.1.1 Allmänna råd används som om de var bindande krav

Allmänna råd är sådana generella rekommendationer om tillämpningen av en författning som anger hur någon kan eller bör handla i ett visst hänseende.³²

³¹ Boverket (2020): Möjligheternas byggregler – Ny modell för Boverkets bygg- och konstruktionsregler (rapport 2020:31).

³² 1§ författningssamlingsförordningen (1976:725).

Om föreskriften är mindre precist formulerad, kan de allmänna råden komplettera föreskriften genom att ange vad man kan eller bör göra för att kravet ska uppnås.

I allmänna råd till H-föreskrifterna finns även utdrag ur lagar och förordningar, kunskapsspridande och vägledande information, definitioner av termer i föreskrifterna, upplysningar om när vissa krav i H-föreskrifterna bör tillämpas samt hänvisningar till andra bestämmelser.

I H-föreskrifternas allmänna råd hänvisas i många fall till standarder för att ge exempel på lösningar för hur föreskriftens krav kan uppfyllas. När ett allmänt råd hänvisar till en viss standard kan den bli normerande. Det kan vara svårt för den aktör som ska tillämpa reglerna att visa att kraven är uppfyllda om det allmänna rådet inte följs. Om standarden innehåller exempel på godkända lösningar kan incitamenten bli svaga för att tillämpa andra lösningar, eftersom det finns en risk att alternativa lösningar inte godtas.

Om de som ska tillämpa reglerna följer ett allmänt råd kan de lita på att lösningen uppfyller gällande krav. Vill de däremot pröva någon annan lösning kan det inte alltid förutses vad som kommer att krävas för att lösningen ska uppfylla kraven. Det kan därför uppstå diskussioner mellan berörda aktörer om hur de allmänna råden ska tillämpas eller tolkas. Olika tolkningar av hur kraven ska uppfyllas för att en motordriven anordning ska få användas kan även medföra ändringar som fördröjer ett projekt.

6.1.2 Omfattande och svåröverskådligt regelverk

H-föreskrifterna innehåller regler som riktar sig till olika typer av aktörer som har olika intressen vid tillämpningen av reglerna. H-föreskrifterna innehåller till exempel regler om ackreditering av kontrollorgan och utförande av kontroll, vilka i huvudsak enbart är av intresse för kontrollorganen. H-föreskrifterna innehåller även införlivande av regler för permanent installerade hissar med korg för uppfyllande av Hissdirektivet i en omfattande bilaga till författningen. Diversiteten av regler för olika intressenter i samma författning försvårar förståelsen och bidrar till att reglerna upplevs som svåröverskådliga och ostrukturerade.

H-föreskrifternas kapitelindelning, där regler för olika typer av motordrivna anordningar är sammanflätade, bidrar dessutom ytterligare till att det kan vara svårt att sortera ut det som är relevant för det specifika fallet.

6.1.3 Gällande regler om motordrivna anordningar

Reglerna om motordrivna anordningar har blivit alltmer omfattande över tid, både beträffande antal regler och mängden text. I H-föreskrifterna förekommer vissa av de generella problem som har beskrivits ovan. Till exempel är det

vanligt att föreskrifter är generellt uttryckta och att precisering ges i allmänna råd. Det finns även exempel på allmänna råd som anger lösningar och därför är svåra att avvika från. Exempel är de särskilda reglerna om drift, tillsyn, skötsel och underhåll. Sådana allmänna råd har därmed fått en mer styrande effekt än vad som har varit avsett. Det hämmar utveckling av alternativa metoder och lösningar.

6.2 Vilken förändring som eftersträvas

Författningsförslaget innehåller regler för användning av motordrivna anordningar samlat i en författning. Genom uppdelning av reglerna om motordrivna anordningar i tre separata författningar tydliggörs reglernas syfte och förståelsen underlättas. Författningsslaget kan därigenom ge berörda aktörer bättre förutsättningar att följa reglerna.

Författningsförslaget ska vidare ha en tydlig struktur där krav ställs på funktion. Det ska därmed ge bättre förutsättningar för en likvärdig tillämpning eftersom det tydligare framgår vilka krav som ska uppfyllas, snarare än hur man ska eller bör göra.

6.3 Om ingen åtgärd vidtas (nollalternativet)

Nollalternativet, innebär att nuvarande regler i H-föreskrifterna förblir oförändrade.

6.4 Alternativa lösningar

Den alternativa lösningen till författningsförslaget är att de preciserade reglerna om säkerhet vid användning, förbättringskrav och underhåll för motordrivna anordningar i H-föreskrifterna upphävs och inte ersätts med nya föreskrifter.

Om det bara finns krav på lag- och förordningsnivå kan olycksrisken avseende motordrivna anordningar öka. Det kan vara svårt att tolka de övergripande samhällskraven i lag och förordning vilket kan leda till höga tillämpningskostnader för berörda aktörer. Myndighetsföreskrifterna förtydligar samhällskraven, uttrycker en miniminivå och gör kraven praktiskt tillämpbara.

Det övergripande kravet på kontroll av motordrivna anordningar i 5 kap. 8 § PBF förutsätter att Boverket meddelat föreskrifter om vilka anordningar som omfattas, besiktningsintervall med mera. Om Boverket upphäver dessa föreskrifter utan att ersätta dem i den nya författningen gäller inga krav på besiktning, vilket inte bedöms vara ett realistiskt alternativ.

6.5 Redogörelse för lämpligaste alternativ

Nollalternativet, att inte göra någon förändring av reglerna om motordrivna anordningar, innebär att samtliga problem som beskrivits med nuvarande regelstruktur kvarstår och har därför inte valts. Den alternativa lösningen, att upphäva och inte ersätta H-föreskrifterna, har heller inte valts då det medför risker och kostnader.

Författningsförslaget följer principerna för den allmänna översynen av Boverkets byggregler. De nya byggreglerna ska tydliggöra rollfördelningen, som innebär att staten bestämmer kravnivåerna och att samhällsbyggnadssektorn får större möjligheter att utveckla lösningar som uppfyller kraven. Sektorn har expertisen och kan bättre identifiera vilka lösningar som behöver utvecklas, jämfört med om statens styrning är mer detaljerad och långtgående.

Kraven på de motordrivna anordningarna är med några få undantag oförändrade jämfört med tidigare regler, men författningsförslaget består av jämförelsevis färre materiella regler. Föreskrifterna innehåller inte några allmänna råd och hänvisar inte till standarder eller till föreskrifter eller riktlinjer från andra myndigheter eller organisationer.

I övrigt har Boverket för varje föreskrift och allmänt råd analyserat alternativa lösningars ändamålsenlighet, effektivitet och konsekvenser. Det har resulterat i att vissa regler i H-föreskrifterna inte återfinns i författningsförslaget och att delar ur allmänna råd finns som föreskrifter. En del regler har modifierats för att bli mer träffsäkra eller mer effektiva. Analyserna redovisas i avsnitt 5.

6.6 Analys av det valda alternativet

Konsekvensutredningen ska innehålla en analys av det eller de förslag som lämnas. Detta avsnitt beskriver bland annat de konsekvenser som Boverkets förslag får för de aktörer som särskilt nämns i 7 § konsekvensutredningsförordningen. I analysen ska också beaktas bestämmelserna i 8–10 §§ konsekvensutredningsförordningen som relaterar till om förslaget eller förslagen inskränker den kommunala självstyrelsen samt förhållandet till EU.

6.6.1 Sammanfattning av konsekvenserna

Målet för Boverkets regelarbete är att författningsförslaget ska ha en tydlig struktur. Författningsförslaget formuleras som teknik- och materialneutrala verifierbara funktionskrav där delar av det som i dag återfinns som allmänna råd i stället kommer finnas i föreskrift. Författningsförslaget ger bättre förutsättningar för en likvärdig tillämpning eftersom det tydligare framgår vilka krav som ska uppfyllas, snarare än hur man ska eller bör göra.

När föreskrifterna uttrycks som funktionskrav, utan den begränsning som de allmänna rådens normerande roll kan innebära, tydliggörs det att de aktörer som tillämpar reglerna får frihet att föreslå egna lösningar som uppfyller föreskrifterna. Det underlättar för dem som vill tillämpa och introducera lösningar som många upplevt svåra att vinna gehör för eftersom de inte nämnts i de allmänna råden. Därigenom främjas kostnadseffektiva lösningar och nytänkande som på längre sikt kan bidra till att förbättra produktiviteten och pressa byggkostnaderna.

Renodlade regler underlättar förståelsen

Genom uppdelning i tre separata författningar tydliggörs reglernas syfte och förståelsen underlättas. Förslaget innehåller endast bindande föreskrifter vilket innebär att det blir tydligt vad som är samhällets krav. De allmänna rådets status har uppfattats som oklar. Någon har tolkat råd som bindande krav medan andra har tolkat dem som en valfri rekommendation. Denna osäkerhet försvinner.

Exempel på att allmänna råd har gjorts till ett tydligt bindande krav finns beskrivet i avsnitt 5.

Minskad detaljering ger en ökad flexibilitet

Några bestämmelser som kan verka begränsande har tagits bort, exempelvis hänvisning till specifika tekniska lösningar. Det skapar förutsättningar för en mer flexibel tillämpning av reglerna än idag och förbättrar möjligheterna till teknikutveckling.

De allmänna råd som har tagits bort bedöms principiellt bidra till förenkling av författningen och samtidigt ökade förutsättningar för att utveckla nya lösningar, vilket är två viktiga mål med författningsförslaget. Ett allmänt råds påverkan på beteende och innovationsmöjligheter varierar med karaktären på rådet. Med nu gällande regler finns det en risk för att den alternativa lösningen inte godtas med bland annat merkostnader som följd.

Det finns flera exempel på att detaljer i allmänt råd eller föreskrift har tagits bort, vilket skapar möjlighet för mer situationsanpassade bedömningar och lösningar. Detta är beskrivet i avsnitt 5.

Författningen blir mindre omfattande

När de allmänna råden tas bort minskar den totala omfattningen av regler som tillämpare behöver ta del av. Färre regler gör att regelverket blir mer överskådligt. Hänvisningar till andra myndigheters föreskrifter, standarder och handböcker och de flesta detaljerna i allmänna råden utgår i författningsförslaget.

Kunskap och vägledning behöver ges på andra sätt

De allmänna råden har haft en kunskapsöverförande funktion för att visa på godtagbara lösningar för att motordrivna anordningar ska vara säkra. Syftet med de allmänna råden har inte bara varit att skapa förståelse för var kravnivån bör ligga utan också för att förstå ambitionsnivån. Detta sammantaget har gjort det möjligt att jämföra och värdera andra tänkbara lösningar mot varandra. Denna funktion finns inte i det nya författningsförslaget. Samhällsbyggnadssektorn behöver därför tillgodogöra sig kunskapen på annat sätt.

Handböcker, standarder, branschstandarder och branschöverenskommelser kommer att få en viktig roll vid tolkning av reglerna om motordrivna anordningar. Mycket av detta utvecklingsarbete och förvaltningen av befintlig kunskap förväntas kunna ske via till exempel branschorganisationer. Troligtvis kommer behovet av vägledning öka inledningsvis. Boverket kommer därför tillhandahålla vägledning om författningen.

6.6.2 Vilka som berörs av förslaget

Författningsförslaget berör direkt eller indirekt ägare av motordrivna anordningar till exempel, fastighetsägare och byggherrar, tillverkare, installatörer, serviceföretag, kontrollorgan samt kommuner, länsstyrelser, domstolar och Boverket.

6.6.3 Kostnadsmässiga och andra konsekvenser

Boverket bedömer att författningsförslaget kommer att få begränsade direkta konsekvenser för tillämpningen jämfört med hur de gällande allmänna råden tillämpas i dag. Författningsförslaget utgår från en oförändrad kravnivå. De beprövade lösningar som ofta tillämpas idag kommer alltså att kunna användas i framtiden.

Boverket bedömer att författningsförslaget inte kommer få några konsekvenser för människors säkerhet. Författningsförslaget reglerar i grunden samma risksituationer som H-föreskrifterna och innehåller få ändringar med avseende på vilka krav som ställs på motordrivna anordningar. I de fall preciseringar av krav saknas behöver de aktörer som ska tillämpa reglerna arbeta med riskanalys i enskilda situationer, något som kan kräva annan kompetens än vad som är fallet med dagens regler.

Vissa kostnadsmässiga konsekvenser kan uppstå initialt till följd av tid för inläring, anpassning av arbetssätt och kompetensutveckling. I förhållande till H-föreskrifterna har bestämmelserna i författningsförslaget omstrukturerats och blivit mer strukturerat och lättläst. Uppdelningen i en separat författning tydliggör reglernas syfte och underlättar förståelsen och tillämpningen av reglerna. Det innebär en administrativ lättnad som kan innebära en tidsbesparing vid

tillämpningen av föreskriften. Därigenom kan de kostnader som är förenade med regeltillämpning minska på sikt.

Dokumentation

Bestämmelsen i 1 kap. 3 § i förslaget som preciserar möjligheten att göra avsteg från föreskrifterna med hänsyn till byggnadsverkets eller anordningens förutsättningar kompletteras med ett nytt dokumentationskrav. Om avsteg från föreskrifterna görs ska skälen för detta samt de åtgärder som vidtagits för att ge ett tillfredställande skydd för säkerhet och hälsa dokumenteras. Det är byggherren som har ansvaret för att en åtgärd uppfyller alla krav i författningen och som avgör om ett mindre avsteg från en föreskrift kan tillämpas. Det är därför lämpligt att införa ett krav på att mindre avsteg ska dokumenteras i samband med projekteringen. Det ställs inga formkrav på hur dokumentationen ska gå till, det kan till exempel ske genom en tydlig notering på en relevant handling. Denna dokumentation behöver byggherrar även ta fram då den efterfrågas av kontrollorganen vid avsteg från föreskrifterna. Kravet bedöms inte bli en betungande uppgift för byggherren. Det är svårt att vidta lov- eller anmälningspliktiga åtgärder utan dokumentation om att kraven uppfylls på något sätt, så bedömer Boverket att författningsförslaget påverkar dokumentationskostnaderna marginellt.

Fackmässighet

Termen fackmässigt förekommer i fyra bestämmelser (1 kap. 8 och 25 §§ samt 4 kap. 5 och 9 §§) i författningsförslaget. Boverket anser att det är rimligt att koppla de övergripande kraven på utförande och installation samt skötsel, underhåll och fortlöpande tillsyn av motordrivna anordningar till ett krav på fackmässighet. I Boverkets nya byggregler, som träder i kraft den 1 juli 2025, införs också ett uttryckligt krav på att byggnader ska projekteras och utföras fackmässigt.

Kravet om fackmässighet innebär normalt att den som projekterar eller utför arbete ska ha en kompetens som motsvarar vad som kan krävas av en yrkesmässig person inom den aktuella professionen. Vilka kunskaper och färdigheter som behövs, beror på sakområdet och åtgärdens komplexitet. Fackmässighet kopplas inte till någon formell utbildning eller certifiering, men den person som anlitas ska ha erforderlig kompetens för arbetet.

Boverket bedömer att kravet på fackmässighet, det vill säga ett uttalat krav på kompetens, inte får några ekonomiska konsekvenser i fråga om tillämpning. Samhällsbyggnadssektorn har lång erfarenhet av att hantera författningskrav på fackmässighet. Begreppet fackmässighet finns i EKS och det finns även i äldre byggregler. Fackmässighet kan uppnås genom att följa harmoniserade standarder, lämpliga branschstandarder, branschregler eller andra accepterade metoder

för att utföra arbetsmoment på ett professionellt sätt. Den som vill frångå en standard behöver visa att kraven i författningsförslaget ger tillfredställande skydd för säkerhet och hälsa vid användning, skötsel, underhåll, fortlöpande tillsyn och kontroll.

Magnetinduktiv undersökning av liftar och linbanor

En ny bestämmelse, 4 kap. 9 §, införs som ersätter intervall för magnetinduktiv undersökning av bär- respektive draglinor till linbanor och bergbanor respektive släpliftar enligt H-föreskrifterna. Bestämmelsen innebär ett nytt krav på inledande undersökning. Återkommande undersökningar ska sedan ske med erforderliga intervall. Bestämmelsen om en första magnetinduktiv undersökning av linor kan innebära en fördröjning vid nyinstallation och vid linbyte och som blir mest kännbar för de mindre anläggningarna. Enligt uppgifter från besiktningsföretag beror kostnaden för magnetinduktiv provning på kostnaderna för resor, traktamenten, boende och planering från kund och besiktningsföretag. Enligt uppgifter från besiktningsföretag kan kostnaden uppskattas till cirka 7000 kronor per släplift och cirka 10 000 kronor per linbana, därtill tillkommer resekostnader.

6.6.4 Staten

Boverket får delvis en annan roll som innebär mer arbete med information och vägledning samt uppföljning av tillämpningen av reglerna. Länsstyrelser och domstolar kan påverkas om byggnadsnämndernas beslut om start- och slutbesked eller beslut i tillsynsärenden överklagas. Länsstyrelserna ansvarar även för att vägleda byggnadsnämnderna i tillsynsarbetet.

Överklagade beslut i byggprocessen

Länsstyrelserna, mark- och miljödomstolarna och mark- och miljööverdomstolen utgör överklagandeinstanserna. Författningsförslaget om krav för användning av motordrivna anordningar innehåller inte allmänna råd om hur kraven bör eller kan uppfyllas.

Detta innebär initialt en risk för att byggnadsnämnden och byggherren gör olika tolkningar av huruvida en utformning eller lösning uppfyller föreskrifterna. Detta skulle kunna innebära att fler beslut om start- och slutbesked överklagas jämfört med i dag och en ökad arbetsbelastning för överklagandeinstanserna.

Länsstyrelsernas tillsynsvägledning

Länsstyrelserna ska vägleda byggnadsnämnderna i deras tillsynsarbete. Initialt kan byggnadsnämnderna behöva mer vägledning vid tillsyn inom sakområdet eftersom mängden information i föreskrifterna kommer att minska. På längre sikt bedöms dock behovet avta i takt med att nämnderna får mer kunskap om

den nya regelstrukturen. Arbetsbelastningen kommer då att motsvara den som krävs med dagens regler.

Konsekvenser för Boverket

Övergången från H-föreskrifterna till nya föreskrifter kommer initialt att medföra ett ökat behov av informations- och utbildningsinsatser från Boverket. Dessa insatser bör rikta sig mot alla de olika aktörer som kommer i kontakt med föreskrifterna om krav för användning av motordrivna anordningar i sitt arbete. Syftet är att alla ska förstå föreskrifterna så att de går lättare att implementera.

Hänvisningar till handböcker och standarder försvinner, liksom hänvisningar till andra myndigheters regler. De har underlättat för läsare som vill fördjupa sig i ämnet och pekat på behovet av att ta hänsyn till andra relevanta regler. De allmänna råden innehåller också en del värdefull information som behöver tas tillvara.

Informations- och utbildningsinsatser tidigt i förändringsprocessen underlättar kommunernas omställningsarbete och minskar eventuella kostnadsökningar som kan uppstå under övergångsfasen. Syftet är även att skapa förutsättningar för effektiv och, så långt det är möjligt, en likvärdig regeltillämpning, både mellan enskilda ärenden och mellan kommuner.

Den webbaserade handboken i plan- och bygglagen, PBL kunskapsbanken, behöver arbetas om i de delar som handlar om krav för användning av motordrivna anordningar. Fler frågor kan förväntas och därmed riskerar arbetsbelastningen att öka initialt. Belastningen kommer dock att minska i takt med att aktörerna lär sig arbetssätt som passar den nya strukturen.

Slutligen kommer de nya föreskrifterna på sikt även påverka Boverkets resursfördelning. När de allmänna råden och hänvisningarna till standarder tas bort kan Boverket lägga mindre resurser på att övervaka och ändra reglerna i takt med att standarderna uppdateras. Med färre regler och regler som inte längre behöver ändras lika ofta kan det på lång sikt också behövas mindre stöd och vägledning kring reglerna om motordrivna anordningar.

Boverket kommer kontinuerligt behöva följa upp tillämpningen av föreskrifterna och vid behov se över och ändra vissa delar. Det är ett långsiktigt arbete och resursbehovet kan därför inte bedömas.

Konsekvenser för andra myndigheter

Författningsförslaget förväntas inte innebära några betydande konsekvenser för statliga centrala myndigheter, förutom Boverket.

Initialt kan dock ackrediteringsmyndigheten Swedac beröras i begränsad utsträckning då ersättning av de befintliga H-föreskrifterna med nya författningar bedöms medföra att kontrollorganens ackreditering behöver förnyas. Även Arbetsmiljöverket kan påverkas indirekt i mindre utsträckning i sin roll som tillsynsmyndighet när det gäller bestämmelserna om besiktning för motordrivna anordningen som är installerade i ett byggnadsverk som omfattas av tillsyn enligt arbetsmiljölagen (1977:1160).

6.6.5 Kommuner

Kommunernas uppdrag förändras inte, men författningsförslaget kan leda till att arbetssätt behöver ändras och kan även innebära ett ökat behov av utbildning. Efter en omställningsperiod bedömer Boverket att kommunerna kommer ha bättre förutsättningar för ett effektivare arbetssätt.

Möjligheten att kunna föreslå andra lösningar än de som finns i dagens allmänna råd kan ge större förståelse för samhällskraven, vilket bör bidra till bättre efterlevnad av byggreglerna. Detta kan också underlätta byggnadsnämndernas handläggning och minska behovet av tillsyn.

Kravet på fackmässighet kan byggnadsnämnden använda för att till exempel begära tydligare handlingar eller avvisa projektering och utförande som inte är tillräckligt kvalificerade för att den aktuella åtgärden ska kunna antas uppfylla kraven på säkerhet och hälsa vid färdigställandet och över tid. Bestämmelsen förstärker byggnadsnämndens mandat att begära de handlingar som krävs för en sådan bedömning. Att ställa krav på fackmässighet bidrar därmed också till att tydliggöra rollfördelningen i samhällsbyggnadssektorn.

Författningsförslaget kan initialt innebära en viss osäkerhet om hur föreskrifterna ska tillämpas, eftersom vägledande information som tidigare har funnits i allmänna råd har tagits bort. Påverkan på byggnadsnämndernas arbete kommer att variera, men märks framför allt inom de områden där de allmänna råden har använts för att bedöma kravnivån. Boverket bedömer att nämndernas tjänstepersoner, efter en omställningsperiod, kommer att ha bättre förutsättningar för att skapa ett effektivare arbetssätt.

6.6.6 Företag

Författningsförslaget berör företag som är ägare av motordrivna anordningar, byggherrar och fastighetsägare, samt installatörer, serviceföretag, konsulter och kontrollorgan.

Byggherrar eller den som ansvarar för motordrivna anordningar

Den som ansvarar för en motordriven anordning har ett ansvar för att en motordriven anordning uppfyller de samhällskrav som preciseras i Boverkets

föreskrifter. Byggherrar och fastighetsägare som äger hissar eller andra motordrivna anordningar berörs därför av föreskrifterna om krav för användning av motordrivna anordningar.

Fastighetsägare och byggherrar är en heterogen grupp och utgörs dels av stora fastighetsägare med ett bestånd av tusentals fastigheter, dels av små fastighetsägare eller privatpersoner med få eller enstaka fastigheter i sitt bestånd. Det finns cirka 84 000 företag som bedriver fastighetsförvaltning och handel med fastigheter. Av dessa företag har 90 procent inga anställda och 98 procent har 0 till 4 anställda. Sex företag har 500 eller fler anställda.³³

Företag som är ägare av motordrivna anordningar och som kan beröras återfinns även i vitt skilda branscher och sektorer. Fastighetsägare kan i egenskap av ägare till kommersiella fastighet, kontor eller bostäder ha ansvar för till exempel hissar, motordrivna portar och rulltrappor.

Ägare av motordrivna anordningar kan även driva skidanläggningar, där det finns ägaransvar för linbanor, bergbanor och släpliftar. Enligt SLAO (Svenska Skidanläggningars Organisation) finns det cirka 200 liftanläggningar i Sverige. Av dessa är antalet liftar i Sverige kända för 109 anläggningar och uppgår tillsammans till 792. För övriga 83 anläggningar uppskattas att det finns 124 liftar. Den största aktören är Skistar svarar för cirka 60 procent av omsättningen för de 16 största anläggningarna.

Den som äger eller annars ansvarar för en motordriven anordning ska se till att anordningen fungerar och uppfyller säkerhetskraven vid användning. I ansvaret ingår att se till att anordningen får fortlöpande tillsyn, skötsel och underhåll. Den som ansvarar för en motordriven anordning ansvarar också för att anordningen besiktas av ett oberoende ackrediterat kontrollorgan enligt Boverkets föreskrifter i de fall då det är krav på det.

Utförandet av de åtgärder som krävs och därigenom tillämpningen av föreskriften sker dock i huvudsak av installatörer, serviceföretag och kontrollorgan på beställning av den som bygger, äger eller förvaltar fastigheter och andra anläggningar med motordrivna anordningar. De som direkt berörs är därför de som på uppdrag av ägare till motordrivna anordningar (byggherrar och fastighetsägare med flera utför reglerade uppgifter, tolkar regelverket och gör bedömningar om installationer uppfyller gällande krav.

³³ SCB SNI 2007. 68.100 handel med egna fastigheter, 68.201 fastighetsbolag, bostäder, 68.202 fastighetsbolag, industrilokaler, 68.203 fastighetsbolag, andra lokaler, 68.209 övriga fastighetsbolag, 68.320 fastighetsförvaltare på uppdrag.

SCB, https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_NV_NV0101/FDBR07N/, besökt 2025-02-20.

Byggherrar, fastighetsägare och ägare av hissar eller andra motordrivna anordningar påverkas främst indirekt genom de konsekvenser som kan uppstå för de företag som ägaren av en motordriven anläggning anlitar för att utföra reglerade uppgifter och tillgodose att installationer uppfyller gällande krav.

Installatörer, serviceföretag och konsulter

Installatörer och serviceföretag tillverkar, monterar och underhåller hissar eller vissa andra motordrivna anordningar. Konsultföretag erbjuder tjänster inom till exempel projektering och projektledning. Företagen påverkas av de regler som finns för motordrivna anordningar och behöver förhålla sig till regelverket i sin profession. De ska antingen leverera en installation som uppfyller gällande krav eller utföra andra tjänster på beställning av den som bygger, äger eller förvaltar fastigheter och andra anläggningar med motordrivna anordningar.

Det finns cirka 25 företag som installerar hela eller delar av hissar. Uppskattningsvis finns 100–150 företag som utför ombyggnation av hissar. Det finns utöver detta cirka 20 fristående hisskonsulter som hjälper till med planering inför ombyggnation av hissar.³⁴

Portbranschen utgörs av slagportar, takskjutportar, vikportar, snabbullportar, rulljalousier, rullgaller, rullportar, garageportar, grindar, vägbommar samt därtill relaterade produkter och tjänster. Det finns cirka 200 företag som utför service och installation av portar, de största är rikstäckande men majoriteten är lokala företag med 5 - 400 anställda.

Kontrollorgan

Kontrollorganen påverkas av de regler som finns för motordrivna anordningar. I kontrollorganens uppgift ingår att utföra reglerade uppgifter, samt tolka regelverket och göra bedömningar om installationer uppfyller gällande krav i enskilda fall.

Hissar och vissa andra motordrivna anordningar ska kontrolleras av ackrediterade kontrollorgan när det finns krav på det. Kontrollen ska utföras enligt fastställda intervall för att se till att den motordrivna anordningen uppfyller kraven på skydd för säkerhet och hälsa.

Det finns nio företag i Sverige som är ackrediterade kontrollorgan för kontroll av motordrivna anordningar.³⁵ Sex av företagen har 1 till 15 anställda och kontor på en eller få orter. Ett företag har cirka 80 anställda. Två företag har cirka 600 respektive 700 anställda och kontor på flera platser i landet.

³⁴ Uppdrag att utreda åtgärder för vissa säkerhetsrisker i äldre hissar, Boverkets rapport 2021:23.

³⁵ <https://search.swedac.se/sv/ackrediteringar?s=bfs+2011%3A12>, hämtad 2024-11-27.

Konkurrensförhållanden

Förslaget bedöms inte få några direkta konsekvenser för konkurrensförhållanden.

Annan påverkan på företag

Utbildningsmaterial, handböcker, vägledningar och dylikt som hänvisar till H-föreskrifterna kommer behöva ändras. Företagsinterna dokument som checklistor, underlag för egenkontroller, kvalitetssäkring med mera kommer behöva skrivas om med nya hänvisningar och nya regelformuleringar. Detta gäller även litteratur, digitala hjälpmedel och dylikt. Detta bedöms vara en relativt stor insats för branschen initialt. Mycket av det nödvändiga utvecklingsarbetet och förvaltningen av genomfört utvecklingsarbete förväntas kunna ske via branschorganisationer.

Särskilda hänsyn till små företag

Författningsförslaget om krav för användning av motordrivna anordningar bedöms inte ha någon särskild påverkan för små företag.

6.6.7 Europeiska unionen

Författningsförslaget stämmer överens med de skyldigheter som Sveriges medlemskap i Europeiska unionen innebär.

Inför beslut om att författningsförslaget ska träda i kraft behöver det anmälas till Kommerskollegium för vidare anmälan till Europeiska kommissionen.³⁶ Denna anmälningsprocedur krävs för tekniska föreskrifter och är till för att bevaka den fria rörligheten av varor på EU:s inre marknad, se avsnitt 3.2. Boverket bedömer att förslaget inte innehåller regler som berör tillträde till eller utövande av tjänsteverksamhet. Förslaget bedöms därför inte vara anmälningspliktigt enligt EU:s tjänstedirektiv³⁷, se avsnitt 3.3.

6.6.8 Norden

Författningsförslaget innebär att vissa detaljer i nu gällande regler tas bort men Boverket bedömer att detta inte försvårar ett framtida initiativ för en nordisk harmonisering på området.

6.6.9 Miljö och klimat

Författningsförslaget bedöms inte få några särskilda konsekvenser för miljö och klimat. Boverkets nuvarande föreskrifter och de föreslagna föreskrifterna

³⁶ 6 § förordningen (1994:2029) om tekniska regler samt Kommerskollegiums föreskrifter (KFS 2020:1) om tekniska regler, som gäller verkställigheten.

³⁷ Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG av den 12 december 2006 om tjänster på den inre marknaden.

om krav för användning av motordrivna anordningar vilar på de olycksrisker och grundkrav som anges i PBF. Miljöpåverkan som följer av till exempel materialåtgång härleds därför främst till PBF.

6.6.10 Kulturmiljö samt arkitektur och gestaltad livsmiljö

Författningsförslaget bedöms inte få några konsekvenser på arkitektur och gestaltad livsmiljö. Kravnivån i föreskriftsförslaget när det gäller tillvaratagande av kulturvärden bedöms vara oförändrad jämfört med nuvarande regler och ur den aspekten medför författningsförslaget inte några konsekvenser.

6.6.11 Social hållbarhet

Förslaget kan påverka hushåll och enskilda i egenskap av byggherrar, fastighetsägare, boende och användare av byggnader samt kommunmedborgare.

Boende och användare

Författningsförslaget innebär inga kostnadsmässiga och hälsomässiga konsekvenser för boende och användare eftersom förslaget som helhet inte medför någon förändring av kravnivån och därmed inte någon förändring för vilken säkerhetsnivå som byggnader kommer att ha.

Personer med nedsatt funktionsförmåga

Boverkets bedömning är att förslaget till föreskrifter om motordrivna anordningar inte medför några särskilda konsekvenser för personer med nedsatt funktionsförmåga. Kravnivån är i allt väsentligt oförändrad och funktionskraven i grunden desamma som i H-föreskrifterna.

Barn och unga

Boverkets bedömning är att förslaget inte medför några direkta konsekvenser för barn jämfört med H-föreskrifterna. Anledningen är att kravnivån i allt väsentligt är oförändrad. De funktionskrav som har betydelse för barnsäkerheten är i grunden desamma som i H-föreskrifterna.

Äldre

Boverkets bedömning är att författningsförslaget inte medför några direkta konsekvenser för äldre jämfört med H-föreskrifterna. Kravnivån är i allt väsentligt oförändrad och funktionskraven i grunden desamma som i H-föreskrifterna.

Integration och boendesegregation

Boverket har inte identifierat några direkta konsekvenser avseende integration och boendesegregation.

Jämställdhet

Boverkets bedömning är att författningsförslaget inte medför några direkta konsekvenser ur ett jämställdhetsperspektiv jämfört med gällande regler.

Folkhälsa

Boverkets bedömning är att författningsförslaget inte påverkar folkhälsan dels för att den grundläggande kravnivån är oförändrad, dels för att de sakändringar som föreslås inte har betydelse för folkhälsan.

Konsultation i frågor som rör det samiska folket

Boverket har inte identifierat några direkta konsekvenser som bedöms få särskild betydelse för samerna.

6.6.12 Redogörelse av åtgärder

Åtgärder och beslut som vidtas av det offentliga bör vara samhällsekonomiskt motiverade, proportionerliga och kostnadseffektiva.³⁸ Det innebär att Boverkets förslag om nya regler om motordrivna anordningar bör vara utformade så att de inte medför mer långtgående kostnader och begränsningar för berörda aktörer än vad som är nödvändigt för att uppnå syftet med åtgärden i fråga.

Boverket har säkerställt att förslaget inte medför mer långtgående kostnader och begränsningar än vad som är nödvändigt för att uppnå dess syfte främst genom att utreda alternativa lösningar. För varje föreskrift har Boverket analyserat alternativa lösningars ändamålsenlighet, effektivitet och konsekvenser. Det har resulterat i att vissa regler i H-föreskrifterna inte finns i författningsförslaget och att delar ur H-föreskrifternas allmänna råd finns som föreskrifter. En del regler har modifierats för att bli mer träffsäkra eller mer effektiva.

Konsekvenserna av förslaget har beskrivits i avsnitt 6.6.1–6.6.11. Med beaktande av de konsekvenser som framkommer där anser Boverket att förslaget inte medför mer långtgående kostnader och begränsningar än vad som är nödvändigt för att uppnå dess syfte.

6.7 Ikraftträdande, informationsinsatser och utvärdering

6.7.1 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Den nya författningen föreslås träda i kraft den 1 december 2025 samtidigt med de nya författningarna Boverkets föreskrifter om utförande av kontroll samt ackreditering av kontrollorgan för motordrivna anordningar och

³⁸ Ds 2022:22 Bättre konsekvensutredningar, s. 93.

Boverkets föreskrifter om hissar för uppfyllandet av hissdirektivet 2014/33/EU. Samtidigt kommer H-föreskrifterna att upphävas genom en annan författning.³⁹

Författningsförslaget innebär, jämfört med gällande H-föreskrifter, i huvudsak en strukturell förändring och regelförenkling. Förslaget innebär få ändringar i sak och ändrar i princip inte kraven på själva anordningarna. Boverket bedömer därför att det inte behövs en övergångstid, under vilken byggherren eller den som ansvarar för en anordning kan välja om han eller hon vill tillämpa den nya författningen eller de äldre bestämmelserna. I författningen som upphäver H-föreskrifterna finns behov av en övergångsbestämmelse som säkerställer att besiktningsprotokoll som utfärdats före den 1 december 2025, utifrån en bedömning mot bestämmelserna med krav på motordrivna anordningar H-föreskrifterna, har fortsatt giltighet.

6.7.2 Speciella informationsinsatser

För att föreskrifterna ska få avsedd effekt vid ikraftträdandet, bör informationsinsatser riktas mot reglernas tillämpare. Detta kan ske genom Boverkets ordinarie kanaler – såsom PBL kunskapsbanken och vägledningar – men även genom mer målgruppsanpassade utbildningar och seminarier.

6.7.3 Utvärdering

De nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 december 2025. För att säkerställa att tillämpningen av de nya reglerna sker på ett korrekt sätt är det viktigt att följa upp och utvärdera reglerna.⁴⁰

Boverket bedömer att en utvärdering av de tre nya författningarna om motordrivna anordningar kan ske fortlöpande från ikraftträdandet. En första samlad utvärdering bör dock genomföras först omkring år 2028–2029 samtidigt med den utvärdering som planeras för Boverkets övriga nya byggregler. Flera olika aktörer berörs av och tillämpar reglerna i de tre föreslagna författningarna. En utvärdering bör innefatta konsekvenserna för framför allt byggherrar, ägare och andra ansvariga för motordrivna anordningar, kontrollorgan och byggnadsnämnder.

³⁹ Förslag till föreskrifter (20xx:xx) om upphävande av Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2011:12) om hissar och vissa andra motordrivna anordningar.

⁴⁰ 7 § 5 förordning (2024:183) om konsekvensutredningar.

7 Författningskommentarer

7.1 Förslag till föreskrifter om krav för användning av motordrivna anordningar

Boverkets föreskriver⁴¹ följande med stöd av 10 kap. 3 § 4–5, 8 §, 11 §, 15 § 1–2, 17 § 2, 19 § första stycket 1, 20 § och 26 § 6–7 plan- och byggförordningen (2011:338).

1 kap. Övergripande bestämmelser

Författningens innehåll

1 § Denna författning innehåller föreskrifter om

1. kontroll och användning av motordrivna anordningar enligt 5 kap. 8 och 12 §§ plan- och byggförordningen (2011:338).
2. tekniska egenskapskrav avseende säkerhet vid användning enligt 3 kap. 10 § plan- och byggförordningen (2011:338),
3. särskilda säkerhetskrav avseende befintliga hissar enligt 3 kap. 11 § 4–6 och 3 kap. 12 § sista stycket plan- och byggförordningen (2011:338),
4. säkerhet vid användning för linbaneanläggningar som uppförts före den 3 maj 2004 och som omfattas av 8 kap. 24 § plan- och bygglagen (2010:900) enligt 8 kap. 4 § första stycket 4 samma lag,
5. undantag från de tekniska egenskapskraven vid ändring av byggnadsverk enligt 8 kap. 7 § plan- och bygglagen (2010:900), och
6. underhåll enligt 8 kap. 14 § tredje stycket plan- och bygglagen (2010:900).

Författningen innehåller också föreskrifter om vilka språk som ska användas i vissa handlingar om linbaneanläggningar och delsystem och säkerhetskomponenter till linbaneanläggningar enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2016/424 om linbaneanläggningar och om upphävande av direktiv 2000/9/EG.

Motsvarande bestämmelse finns i 1 kap. 1 § första stycket Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2011:12) om hissar och vissa andra motordrivna anordningar, H-föreskrifterna.

Närmare överväganden finns i avsnitt 5.5.1.

Föreskrifternas tillämpningsområde

2 § Föreskrifterna gäller sådana motordrivna anordningar som avses i 1 kap. 5 § plan- och byggförordningen (2011:338) med de preciseringar som framgår av denna författning.

Till den motordrivna anordningen hör det utrymme och den utrustning som krävs för att anordningen ska kunna drivas, skötas, underhållas och kontrolleras.

⁴¹ Se Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1535 av den 9 september 2015 om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster.

Författningen omfattar linbaneanläggningar för persontransport enligt tillämpningsområdet i förordning (EU) 2016/424.

Föreskrifterna i 1 kap. omfattar övergripande bestämmelser för alla typer av motordrivna anordningar.

Föreskrifterna i 2 kap. omfattar bestämmelser för hissar.

Föreskrifterna i 3 kap. omfattar bestämmelser för rulltrappor och rullramper.

Föreskrifterna i 4 kap. omfattar bestämmelser för linbaneanläggningar.

Föreskrifterna i 5 kap. omfattar bestämmelser för takmonterade persontransportanordningar.

Föreskrifterna i 6 kap. omfattar bestämmelser för motordrivna portar och liknande anordningar.

Föreskrifterna i 7 kap. omfattar bestämmelser för motordrivna avfallsanordningar.

Motsvarande bestämmelse finns i 1 kap. 1 § andra och tredje styckena H-föreskrifterna.

Syftet med bestämmelsen är att tillämpningsområdena för de olika delarna i författningen ska tydliggöras.

Med motordrivna anordningar avses enligt 1 kap. 5 § andra stycket PBF inte anordningar som är avsedda att användas endast yrkesmässigt av särskilt instruerad personal. Av 1 kap. 3 § andra stycket H-föreskrifterna framgår att författningen omfattar bil-, tillsyns- och paternosterhissar, men inte bygghissar. Motsvarande reglering saknas i författningsförslaget. Någon väsentlig ändring i sak är emellertid inte avsedd.

Bygghissar kommer alltså att vara undantagna författningsförslagets tillämpningsområde. Men detta gäller även andra anordningar, som exempelvis kran- och gruvhissar. Detta gäller dock under förutsättning att anordningarna är avsedda att användas endast yrkesmässigt av särskilt instruerad personal. Boverket anser därför att det saknas skäl att specifikt undanta bygghissar från författningsförslagets tillämpningsområde. Vidare görs bedömningen att det inte heller är görligt för Boverket att närmare precisera vilka anordningar som faller utanför tillämpningsområdet.

Enligt 1 kap. 5 § H-föreskrifterna undantas från författningens tillämpningsområde sådana motordrivna portar och liknande anordningar som ingår i en maskinanläggning eller som utgör skydd mot tillträde till anläggningen. Bestämmelsen innehåller inte något motsvarande undantag. Någon väsentlig ändring i sak är emellertid inte avsedd. Sådana anläggningar är alltså undantagna författningsförslagets tillämpningsområde, dock under förutsättning att anordningarna är avsedda att användas endast yrkesmässigt av särskilt instruerad personal i enlighet med 1 kap. 5 § andra stycket PBF. Varken denna typ av anordningar eller bygghissar är därför kategoriskt undantagna författningsförslagets tillämpningsområde även om de vanligtvis faller utanför tillämpningsområdet. Närmare överväganden finns i avsnitt 5.5.2.

Exempel i allmänna råd på utrymmen som tillhör den motordrivna anordningen i H-föreskrifterna överförs inte till författningsförslaget. Sådana utrymmen kan vara maskinrum, driftrum och utrustning för att frigöra och evakuera instängda personer. Inte heller hänvisningar till relevanta avsnitt i Boverkets andra byggregler och andra myndigheters regler överförs till författningsförslaget. Dessa gäller oavsett och påverkar inte berörda aktörers ansvar för att uppfylla regler, även andra än reglerna om motordrivna anordningar.

Anpassning av kraven vid ändring

3 § Mindre avsteg får göras från föreskrifterna i denna författning i enskilda fall om den motordrivna anordningen ändå ger tillfredställande skydd för säkerhet och hälsa, och om

1. det på grund av byggnadsverkets eller anordningens förutsättningar skulle medföra oskäligen kostnader, eller om

2. det vid ändring av en anordning eller utbyte av viss del av anordningen skulle vara olämpligt av varsamhetsskäl med hänsyn till byggnadsverkets särdrag och värden.

Om mindre avsteg enligt första stycket tillämpas ska skälen för detta samt de åtgärder som vidtagits för att ge ett tillfredställande skydd för säkerhet och hälsa dokumenteras.

Motsvarande bestämmelse finns i 2 kap. 2 § H-föreskrifterna. Bestämmelsen kompletteras med nytt krav om dokumentering.

I bestämmelsen regleras möjligheten till mindre avsteg från kraven vid ändring av ett byggnadsverk eller en motordriven anordning som en del av ett byggnadsverk. Möjlighet till anpassning av kraven finns således om en motordriven anordning installeras i ett befintligt byggnadsverk eller om en viss del byts ut i en motordriven anordning eller den ändras på något annat sätt.

Om kraven i föreskrifterna blir orimliga i det enskilda fallet är det möjligt att avvika från dem under vissa förutsättningar. Lösningar som uppfyller syftet med kraven i föreskrifterna kan då godtas, trots att de formellt strider mot föreskrifternas ordalydelse.

Ansvar för om ett mindre avsteg är lämpligt faller på byggherren. Om byggherren däremot tillämpar regeln om mindre avsteg felaktigt kan byggnadsnämnden, liksom vad gäller andra byggregler, ingripa genom tillsyn. Hanteringen av mindre avsteg skiljer sig inte från hur reglerna i författningen i övrigt hanteras.

Om bestämmelsen om mindre avsteg tillämpas ska skälen för det dokumenteras. Vidare ska de åtgärder som vidtagits för att säkerställa skyddet för säkerhet och hälsa beskrivas. Det ställs inga formkrav på hur dokumentationen ska gå till, det kan till exempel ske genom en tydlig notering på en relevant handling, exempelvis i journalen. Av 27 § följer att det i journalen ska antecknas i vilka

avseenden mindre avsteg har gjorts vid en ändring av en motordriven anordning. Vad kravet på dokumentation innebär utvecklas närmare i avsnitt 5.5.3.

Byggnadsnämndens beslut om besiktningsintervall för återkommande besiktning

4 § Är en motordriven anordning genom sitt brukande i särskilt liten grad utsatt för minskning av driftsäkerheten, får byggnadsnämnden i varje enskilt fall bestämma längre besiktningsintervall än vad som anges i denna författning, dock längst den dubbla tiden.

Motsvarande bestämmelse finns i 3 kap. 16 § H-föreskrifterna.

Bestämmelsen ger möjlighet för byggnadsnämnden att i enskilda fall besluta om längre besiktningsintervall för den återkommande besiktningen än det som anges i föreskriften för respektive anordningstyp.

Ägaren eller den som annars ansvarar för den motordrivna anordningen behöver kunna visa för byggnadsnämnden att det finns särskilda skäl för förlängt intervall. Uppgift om det förlängda besiktningsintervallet behöver även kunna visas upp för kontrollorganet som ska utföra besiktning.

5 § Om det finns särskilda skäl, får byggnadsnämnden medge anstånd med kontroll i högst sex månader. Därpå följande besiktningsintervall ska räknas från den tidpunkt till vilken anstånd medgetts.

Motsvarande bestämmelse finns i 3 kap. 17 § H-föreskrifterna.

Bestämmelsen ger möjlighet för byggnadsnämnden att besluta om anstånd med den återkommande besiktningen med högst sex månader om det finns särskilda skäl.

Ägaren eller den som annars ansvarar för den motordrivna anordningen behöver kunna visa skälen för byggnadsnämnden. Uppgift om det ändrade besiktningsintervallet behöver även kunna visas upp för kontrollorganet som ska utföra besiktning.

Det allmänna rådet om vad som kan anses vara särskilda skäl i H-föreskrifterna överförs inte till författningsförslaget då det som anges mer är ett exempel och skulle kunna vara begränsande vid en bedömning. Förutom att särskilt skäl, genom allmänt råd i H-föreskrifterna, exemplifierats med att besiktningen infaller under driftsäsong och att en besiktning då medför stora ekonomiska förluster har Boverket i samband med Covid-19-pandemin gått ut med information att verket bedömde den rådande situationen med spridning av coronavirus skulle vara ett särskilt skäl för anstånd. Smittspridning av sjukdom i samhället medför svårigheter att utföra besiktning i tid och skulle därmed kunna medföra att motordrivna anordningar drabbas av användningsförbud.

Definitioner

6 § Termer och uttryck i denna författning har samma betydelse som i plan- och bygglagen (2010:900) och plan- och byggförordningen (2011:338).

Motsvarande bestämmelse finns i 1 kap. 8 § H-föreskrifterna.

Bestämmelsen säkerställer att termer som finns i lag, förordning och i dessa föreskrifter får samma betydelse.

Hänvisningen till ”Plan- och byggtermer 1994, TNC 95” (TNC) har tagits bort. En anledning till det är att publikationen inte längre hålls uppdaterad. Det innebär att om det finns andra mer uppdaterade och träffsäkra definitioner i andra publikationer, såsom standarder och handböcker, kan de användas. Men det är även möjligt att använda TNC fortsättningsvis.

En annan anledning till att hänvisning till TNC har tagits bort är att det är av betydelse att definitioner som är nödvändiga i föreskrifterna hanteras direkt i sitt sammanhang. De anges i 7 §.

7 § I denna författning avses med

bergbana: en linbaneanläggning där de transporterande anordningarna dras av en eller flera linor längs ett spår som kan ligga på marken eller stödjas av fasta strukturer,

hiss: en motordriven lyftanordning med hisskorg, plattform eller annan lastbärande del som är avsedd för permanent uppställning och som styrs av gejder, väggar, saxarmssystem eller liknande, och som mellan fasta stannplan transporterar personer, personer och gods eller enbart gods när det gäller varu- och småvaruhissar,

linbana: en linbaneanläggning där de transporterande anordningarna är upphängda på och drivs av en eller flera linor,

linbaneanläggning: hela det på platsen uppförda systemet, bestående av infrastruktur och delsystem, vilket konstruerats, uppförts, monterats ihop och tagits i drift i syfte att transportera personer, där förflyttningen sker med hjälp av linor längs rörelsebanan,

motordriven avfallsanordning: en motordriven anordning för att ta hand om avfall i byggnad eller forsla bort avfall från byggnad, så som motordriven soptransporthiss, sopsug, stationär komprimator och sopskruv som är avsedd för permanent uppställning.

motordriven port och liknande anordning: en port, dörr, vägg, galler och grind som öppnas och stängs med motorkraft, och som är avsedd att användas för personpassage eller passage med sådana fordon som avses i fordonslagen (2002:574) eller med fordon som löper på skenor,

rulltrappa och rullramp: en rulltrappa och rullramp som är motordriven och transporterar personer eller personer och gods mellan olika av- och påstigningsplatser, placerade i samma eller olika nivåer,

släplift: en linbaneanläggning där passagerarna med lämplig utrustning släpas längs ett preparerat spår,

smålift: en enklare typ av släplift. Draglinans uppåtgående part förutsätts vid smålift ej vara uppbyggt av mellanstolpar och linrullar samt vara lågt belägen, normalt i midjehöjd. Vidare förutsätts att de transporterade personerna dras fram genom att de håller direkt i draglinan eller i medbringarhandtag kopplade till linan,

takmonterad transportanordning: en i en byggnad takmonterad transportanordning som manövreras av passageraren. Vid takmonterade persontransportanordningar där den personlyftande delen utgörs av en rullstol, ingår även stolen i anordningen.

Bestämmelser med motsvarande definitioner finns i 1 kap. 3–7 §§ H-föreskrifterna och Linbaneförordningen. Definitionerna av linbaneanläggning och bergbana är dock nya. De överensstämmer med definitionerna i Linbaneförordningen.

I Boverkets förslag till föreskrifter om hissar för uppfyllande av hissdirektivet 2014/33/EU används andra definitioner av hiss. Definitionen av takmonterad transportanordning innebär att patientlyftar inte innefattas, eftersom sådana anordningar inte manövreras av passageraren.

De termer som inte är vedertagna och som används i föreskrifterna behöver vara definierade i författningen, så att föreskrifterna tillämpas på rätt sätt och får avsedd effekt.

Projektering, utförande, installation och användning av motordrivna anordningar

8 § En motordriven anordning ska vara fackmässigt projekterad, utförd och installerad så att den ger ett tillfredsställande skydd för säkerhet och hälsa vid användning, skötsel, underhåll och fortlöpande tillsyn.

En motordriven anordning som är installerad i ett byggnadsverk och som omfattas av tillämpningsområdet i förordning (EU) nr 2016/424 om linbaneanläggningar eller Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/1230 av den 14 juni 2023 om maskiner och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/42/EG och rådets direktiv 73/361/EEG eller svenska föreskrifter som genomfört Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/33/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om hissar och säkerhetskomponenter till hissar eller Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/42/EG av den 17 maj 2006 om maskiner och om ändring av direktiv 95/16/EG till svensk rätt, får endast användas om den uppfyller de grundläggande krav som gällde för anordningen när den installerades och togs i drift på viss plats.

Bestämmelsen motsvaras av 2 kap. 1 § första stycket, 2 kap. 4 § andra och tredje styckena, 2 kap. 12 §, 2 kap. 15 § första stycket, 2 kap. 16 § första stycket och 2 kap. 17 § första stycket H-föreskrifterna.

I bestämmelsens första stycke uppställs ett allmänt teknik- och materialneutralt funktionskrav som gäller för samtliga typer av motordrivna anordningar. I förhållande till motsvarande bestämmelse i 2 kap. 1 § första stycket H-föreskrifterna uppställs krav på fackmässighet vid utförande och installation. Det tydliggörs även att byggherren ska projektera på ett fackmässigt sätt så att den motordrivna anordningen uppfyller de krav som ställs på anordningen. Vad kravet på fackmässighet innebär utvecklas närmre i avsnitt 5.4.

I bestämmelsens första stycke används uttrycket fortlöpande tillsyn. I 2 kap. 1 § första stycket H-föreskrifterna används uttrycket tillsyn. Ändringen syftar till att förtydliga att vad som avses är sådan fortlöpande tillsyn som utförs av den som ansvarar för en motordriven anordning och inte sådan tillsyn som avses i 1 kap. 6 § PBF.

En motordriven anordning ska enligt 1 kap. 8 § första stycket vara fackmässigt projekterad, utförd och installerad så att den ger ett tillfredsställande skydd för säkerhet och hälsa vid användning, skötsel, underhåll och fortlöpande tillsyn.

Bestämmelsens andra stycke kan sägas precisera kraven i första stycket såvitt gäller sådana motordrivna anordningar som vid tidpunkten då anordningarna installerades och togs i drift på visst ställe omfattades av vissa i bestämmelsen angivna produktföreskrifter eller svenska föreskrifter som genomför produkt-direktiv. Sådana produktkrav som gällde vid aktuell tidpunkt måste vara uppfyllda för att en anordning ska få användas enligt 1 kap. 8 § andra stycket. Det är den som äger eller annars ansvarar för den motordrivna anordningen som ansvarar för att en anordning som används uppfyller kraven i 1 kap. 8 § andra stycket.

Särskilda bestämmelser för olika anordningstyper anges i författningsförslaget kapitel 2–7. En motordriven anordning ska uppfylla såväl de övergripande kraven i kapitel 1 som de särskilda bestämmelser som kan gälla för anordningen enligt kapitel 2–7.

Risker med anslutande byggnadsdelar

9 § Byggnadsdelar i anslutning till en motordriven anordning eller som på annat sätt berörs av installationen av en sådan ska vara så placerade och utformade att risken för personskador genom fall, sammanstötning, klämning och snubbling begränsas.

Motsvarande bestämmelse finns i 2 kap. 3 § H-föreskrifterna.

Hänvisningar till relevanta avsnitt i Boverkets andra byggregler och andra myndigheters regler i allmänt råd i H-föreskrifterna överförs inte till författningsförslaget. Dessa gäller oavsett och påverkar inte berörda aktörers ansvar för att uppfylla regler, även andra än reglerna om motordrivna anordningar.

Det allmänna rådet om risk för barnolycksfall genom felaktig användning av balustrader i H-föreskrifterna har gjorts om till föreskrift som en särskild bestämmelse för rulltrappor enligt 3 kap. 1 §. Hänvisning till lämpliga säkerhetsavstånd till byggnadsdelar intill rulltrappor och rullramper enligt harmoniserad standard för rulltrappor⁴² överförs inte till författningsförslaget. Harmoniserade standarder fungerar som en förlängning av EU-lagstiftning och är frivilliga verktyg som tagits fram specifikt för att stödja överensstämmelse med de grundläggande hälso- och säkerhetskrav i det direktiv eller den förordning som standarden specificerar. Tillämpningen av harmoniserade standarder till vilka hänvisningar har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning ger presumption om överensstämmelse med direktivet eller förordningen i den mån

⁴² SS-EN 115-1:2017 Säkerhet hos rulltrappor och rullramper - Del 1: Konstruktion och installation.

dess standarder syftar till att uppfylla de grundläggande hälso- och säkerhetskraven.

Kontroll av motordrivna anordningar

10 § Av denna författning framgår när ägaren eller den som annars ansvarar för en motordriven anordning är skyldig att se till att den kontrolleras och med vilka intervaller. Bestämmelser om kontroll av motordrivna anordningar finns i 5 kap. 8–11 §§ plan- och byggförordningen (2011:338) och i de föreskrifter som meddelats i anslutning till dessa bestämmelser.

Motsvarande bestämmelse finns i 3 kap. 1 § H-föreskrifterna.

Enligt bestämmelsen i 5 kap. 10 § PBF ska det företag som anlitas för besiktning av motordrivna anordningar vara ackrediterat för uppgiften. Krav för ackreditering av kontrollorgan anges i Boverkets förslag till föreskrifter om utförande av kontroll samt ackreditering av kontrollorgan för motordrivna anordningar. Lista över ackrediterade kontrollorgan för H-föreskrifterna finns hos det nationella ackrediteringsorganet Swedac.⁴³

Första besiktning

11 § Innan en motordriven anordning enligt 2–7 kap. tas i bruk ska den kontrolleras (första besiktning), såvida den inte omfattas av undantag enligt 1 kap. 20 §, 6 kap. 4, 6, 7 och 8 §§ eller 7 kap. 2 §.

Motsvarande bestämmelse finns i 3 kap. 1 § första stycket H-föreskrifterna.

Bestämmelsen är ett förtydligande till bestämmelsen i 5 kap. 8 § PBF om i vilka fall motordrivna anordningar måste kontrolleras innan de tas i bruk första gången.

12 § Brister som kvarstår efter avslutad första besiktning och som bedömts inte utgöra omedelbar risk för säkerhet och hälsa enligt 3 kap. 7 § Boverkets föreskrifter (20xx:xx) om utförande av kontroll samt ackreditering av kontrollorgan för motordrivna anordningar, ska åtgärdas snarast efter avslutad kontroll och kontrolleras av kontrollorganet vid nästa besiktning.

Motsvarande bestämmelse finns i 3 kap. 11 § andra meningen H-föreskrifterna.

Bestämmelsen anger att brister som finns kvar när en besiktning är avslutad och som kontrollorganet bedömt inte vara av allvarlig art ska åtgärdas snarast. Om kravet inte följs, kan kommunen ingripa med stöd av 11 kap. PBL. Kontrollorganet kontrollerar att nödvändiga åtgärder är vidtagna vid nästa besiktning. Om brister finns kvar kommer de anses utgöra omedelbar risk för säkerhet och hälsa.

⁴³ <https://search.swedac.se/sv/ackrediteringar?s=bfs+2011%3A12>, hämtad 2024-11-27.

Bestämmelser om omfattning och utförande av kontroll samt bedömning av brister anges i Boverkets förslag till föreskrifter om utförande av kontroll samt ackreditering av kontrollorgan för motordrivna anordningar.

Återkommande besiktning

13 § Motordrivna anordningar enligt 2–7 kap. ska så länge de är i bruk underkastas återkommande besiktning, såvida de inte omfattas av undantag enligt 4 kap. 10 §, 6 kap. 4–8 §§ eller 7 kap. 2 §.

Motsvarande bestämmelse finns i 3 kap. 12 § H-föreskrifterna.

Bestämmelsen är ett förtydligande till bestämmelsen i 5 kap. 8 § PBF om i vilka fall motordrivna anordningar måste kontrolleras genom återkommande besiktning.

14 § Återkommande besiktning får påbörjas tidigast sex månader före utgången av gällande besiktningsintervall.

Motsvarande bestämmelse finns i 3 kap. 13 § tredje meningen H-föreskrifterna.

För att minska risker som kan komma av att intervall mellan besiktningar blir för stort regleras att en återkommande besiktning tidigast får påbörjas sex månader innan slutet på besiktningsintervallet.

Bestämmelse om att återkommande besiktning ska utföras i god tid i H-föreskrifterna överförs inte till författningsförslaget. Detsamma gäller bestämmelse om att ägaren eller den som annars ansvarar för en motordriven anordning ska se till att besiktning kan påbörjas senast två månader före och avslutas före utgången av innevarande besiktningsintervall. Det förutsätts att det ligger i ägarens eller den som annars ansvarar för anordningens intresse att se till att besiktning kan slutföras innan besiktningsintervallet passerats. Av 5 kap. 13 § PBF framgår att om kontrollen inte har gjorts inom föreskriven tid så får den motordrivna anordningen inte användas förrän kontrollen är gjord.

Allmänt råd om att en besiktning anses påbörjad när kontroll av uppgifter som den återkommande besiktningen enligt föreskriften ska omfatta har inletts i H-föreskrifterna överförs inte till författningsförslaget.

Bestämmelser om omfattning och utförande av kontroll samt bedömning av brister anges i Boverkets förslag till föreskrifter om utförande av kontroll samt ackreditering av kontrollorgan för motordrivna anordningar.

15 § Besiktningsintervallet för den första återkommande besiktningen räknas från den månad då första besiktning slutfördes utan anmärkning eller med anmärkning om att den motordrivna anordningen enbart har sådana brister som sammanlagt inte bedöms ha omedelbar betydelse för säkerhet och hälsa.

Då första besiktning inte krävs, räknas besiktningsintervallet för den första återkommande besiktningen från den månad då anordningen togs i bruk.

Nästföljande besiktningsintervall räknas från utgången av föregående besiktningsintervall.

Kortare besiktningsintervall får väljas av den som äger eller annars ansvarar för anordningen. Därpå följande besiktningsintervall ska då räknas från utgången av det förkortade intervallet.

Motsvarande bestämmelser finns i 3 kap. 14–16 §§ H-föreskrifterna.

Bestämmelsen anger förutsättningar för beräkning av besiktningsintervall. Utgången av besiktningsintervallet ska finnas angivet i besiktningsprotokoll samt på anordningens besiktningsskylt.

Besiktningsprotokoll ska utfärdas av kontrollorganet efter slutförd besiktning. Vidare ska besiktningsskylt utfärdas eller uppdateras av kontrollorganet efter utförd besiktning om kontrollen slutförts utan anmärkning eller med anmärkning som enbart avser sådana brister som inte ens sammanlagt bedöms ha omedelbar betydelse med hänsyn till kraven på säkerhet och hälsa enligt 1 kap. 22 §. För anordningar som är undantagna från första besiktning ansvarar anordningens ägare för att anordningen förses med en besiktningsskylt enligt 1 kap. 23 §.

Bestämmelser om kontrollorganens krav på besiktningsprotokoll och besiktningsskylt anges i Boverkets förslag till föreskrifter om utförande av kontroll samt ackreditering av kontrollorgan för motordrivna anordningar.

16 § Den som äger eller annars ansvarar för en motordriven anordning ska vid återkommande besiktning uppvisa protokollet från senaste kontroll för kontrollorganet. Om den senaste kontrollen avsåg revisionsbesiktning ska även protokoll från senaste första eller återkommande besiktning uppvisas.

Motsvarande bestämmelse finns i 3 kap. 23 § första stycket H-föreskrifterna. Bestämmelsen kompletteras med uppgift om att även andra tidigare protokoll måste kunna uppvisas om den senaste besiktningen avser revisionsbesiktning.

Vid återkommande besiktning ingår att kontrollorganet ska kontrollera att brister, som konstaterats vid föregående besiktning men inte ansågs ha omedelbar betydelse för säkerhet och hälsa, har åtgärdats. I annat fall kommer samtliga brister som kvarstår efter avslutad kontroll anses utgöra omedelbar risk för säkerhet och hälsa. Vid revisionsbesiktning kontrolleras inte detta. Den som äger eller annars ansvarar för en motordriven anordning måste därför även kunna visa upp protokoll från senaste första eller återkommande besiktning.

Bestämmelser om omfattning och utförande av kontroll samt bedömning av brister anges i Boverkets förslag till föreskrifter om utförande av kontroll samt ackreditering av kontrollorgan för motordrivna anordningar.

17 § Brister som kvarstår efter avslutad återkommande besiktning och som var för sig inte utgör omedelbar risk för säkerhet och hälsa enligt 3 kap. 14 § Boverkets

föreskrifter (20xx:xx) om utförande av kontroll samt ackreditering av kontrollorgan för motordrivna anordningar, ska åtgärdas inom en månad efter avslutad kontroll och kontrolleras av kontrollorganet vid nästa besiktning.

Motsvarande bestämmelse finns i 3 kap. 24 § andra meningen H-föreskrifterna.

Bestämmelsen anger att brister som finns kvar när en besiktning är avslutad och som kontrollorganet bedömt inte vara av allvarlig art ska åtgärdas inom en månad. Om kravet inte följs kan kommunen ingripa med stöd av 11 kap. PBL. Kontrollorganet kontrollerar att nödvändiga åtgärder är vidtagna vid nästa besiktning. Om brister finns kvar kommer de anses utgöra omedelbar risk för säkerhet och hälsa.

Revisionsbesiktning

18 § Vid ändring av en motordriven anordning enligt 2–7 kap. ska anordningen revisionsbesiktas innan den åter tas i bruk, såvida den inte omfattas av undantag enligt 6 kap. 4 § eller 7 kap. 2 §, om ändringen avser

1. utbyte av befintlig motordriven anordning mot annan ny eller begagnad anordning, såvida inte utbytet medför krav på första besiktning,
2. ändring av verksamhet i byggnaden eller annan ändring av byggnaden som väsentligt kan påverka den motordrivna anordningens säkerhet,
3. ändring av anordningens grundförutsättningar,
4. ändring av väsentliga delar eller byte av väsentliga delar till annan typ, eller
5. annan ändring som har väsentlig betydelse för säkerheten.

Motsvarande bestämmelse finns i 3 kap. 25 § H-föreskrifterna med tillhörande allmänna råd.

Bestämmelsen är ett förtydligande till bestämmelsen i 5 kap. 8 § PBF om i vilka fall motordrivna anordningar måste kontrolleras innan anordningen för första gången tas i bruk efter att ha ändrats. Se resonemang om begreppet ändring i avsnitt 5.5.6.

Tillämpningen av föreskriften om revisionsbesiktning har förtydligats genom att införa punktlista med uppgift om vilka ändringar som avses, i stället för att som tidigare ange att en anordning som har ändrats på ett sätt som är av väsentlig betydelse för säkerheten ska revisionsbesiktas innan den åter tas i bruk.

Förtydligandet med punktlista innebär ingen förändring i förhållande till vad som tidigare angetts som exempel i allmänt råd i H-föreskrifterna. Det allmänna rådet med exempel överförs inte till författningsförslaget.

19 § Brister som kvarstår efter avslutad revisionsbesiktning och som bedömts inte utgöra omedelbar risk för säkerhet och hälsa enligt 3 kap. 16 § Boverkets föreskrifter (BFS 20xx:xx) om utförande av kontroll samt ackreditering av kontrollorgan för motordrivna anordningar ska åtgärdas snarast efter avslutad kontroll och kontrolleras av kontrollorganet vid nästa besiktning.

Motsvarande bestämmelse finns i 3 kap. 27 § H-föreskrifterna genom hänvisning till 3 kap. 11 § samma författning.

Bestämmelsen anger att brister som finns kvar när en besiktning är avslutad och som kontrollorganet bedömt inte vara av allvarlig art ska åtgärdas snarast. Om kravet inte följs kan kommunen ingripa med stöd av 11 kap. PBL. Kontrollorganet kontrollerar att nödvändiga åtgärder är vidtagna vid nästa besiktning. Om brister finns kvar kommer de anses utgöra omedelbar risk för säkerhet och hälsa.

Bestämmelser om omfattning och utförande av kontroll samt bedömning av brister anges i Boverkets förslag till föreskrifter om utförande av kontroll samt ackreditering av kontrollorgan för motordrivna anordningar.

Undantag från krav på kontroll

20 § En motordriven anordning som enligt ett bestyrkande överensstämmer med ställda krav som fastställts i relevant harmoniserad gemenskapslagstiftning är undantagna från första besiktning i de avseenden som framgår av bestyrkandet.

Undantaget gäller inte anordningar eller delar av anordningar vars funktion är beroende av andra system i byggnaden.

Motsvarande bestämmelse finns i 3 kap. 28 § H-föreskrifterna. Bestämmelsen kompletteras med uppgift om att undantaget inte gäller anordningar eller delar av anordningar vars funktion är beroende av andra system i byggnaden.

Kompletteringen i andra stycket är ett förtydligande av när det krävs första besiktning för anordningar som är bestyrkta. Motsvarande förtydligande finns i exempel från allmänt råd i H-föreskrifterna och innebär inte någon ändring i sak. Allmänt råd med förtydligande om vilka delar av en första besiktning som kan undantas och tillhörande exempel överförs i övrigt inte till författningsförslaget. Vad som omfattas av bestyrkandet ska framgå av den försäkran om överensstämmelse som upprättas för anordningen. Undantaget kan gälla konstruktionskontroll eller både konstruktionskontroll och installationskontroll. Med relevant harmoniserad gemenskapslagstiftning avses i första hand Hissdirektivet samt Maskindirektivet. Med andra system i byggnaden avses i första hand brandlarms- eller branddetekteringssystem.

Avslutning av kontroll

21 § Kontrollen är avslutad den dag som kontrollorganet utfärdar ett besiktningsprotokoll.

Motsvarande bestämmelse finns i 3 kap. 3 § H-föreskrifterna med tillhörande allmänna råd.

Bestämmelsen ger förtydligande om när kontrollen ska anses vara avslutad. Att kontrollorganet ska upprätta ett besiktningsprotokoll framgår av 5 kap. 11 § PBF.

Bestämmelsen enligt 3 kap 3 § H-föreskrifterna om att kontrollen ska vara avslutad senast före utgången av innevarande besiktningsintervall tas bort. Boverkets bedömning är att det inte kan regleras när en kontroll ska vara avslutad. Ägaren eller den som annars ansvarar för en motordriven anordning behöver se till att besiktning kan påbörjas i god tid för att möjliggöra att den kan avslutas före utgången av innevarande besiktningsintervall. Se även författningskommentar till 1 kap. 14 §.

Besiktningsskylt

22 § Den motordrivna anordningens ägare eller den som annars ansvarar för anordningen ska se till att den senast utfärdade besiktningsskylten finns fast anbringad på anordningen på en väl synlig plats för användarna.

Motsvarande bestämmelse finns i 3 kap. 34 § H-föreskrifterna.

Bestämmelsen anger att ägaren eller den som annars ansvarar för en motordriven anordning är ansvarig för att anordningens besiktningsskylt finns uppsatt och är synlig för användarna.

Besiktningsskylten utfärdas eller uppdateras av kontrollorganet efter utförd besiktning om kontrollen slutförts utan anmärkning eller med anmärkning som enbart avser sådana brister som inte ens sammanlagt bedöms ha omedelbar betydelse med hänsyn till kraven på säkerhet och hälsa. För anordningar som är undantagna från första besiktning ansvarar anordningens ägare för att ta fram och förse anordningen med en informationsskylt enligt 23 §.

Bestämmelser om kontrollorganens krav på utfärdande eller uppdatering av besiktningsskylt anges i Boverkets förslag till föreskrifter om utförande av kontroll samt ackreditering av kontrollorgan för motordrivna anordningar.

Allmänt råd med förtydligande om var skylten ska finnas för specifika anordningar i H-föreskrifterna överförs inte till författningsförslaget.

23 § Återkommande besiktningspliktig motordriven anordning som är undantagen från krav på första besiktning, ska av anordningens ägare förse med en beständig informationsskylt. Skylten ska finnas på plats innan anordningen tas i bruk och av skylten ska framgå när den första återkommande besiktningen ska vara utförd (år och månad).

Motsvarande bestämmelse finns i 3 kap. 35 § H-föreskrifterna.

Bestämmelsen ska säkerställa att även motordrivna anordningar som är undantagna från första besiktning, men som ska genomgå återkommande besiktning

för att få användas, förses med en skylt som anger när återkommande besiktning ska vara utförd nästa gång. Kravet på att ta fram och sätta upp sådan informationsskylt ligger då på anordningens ägare.

Ändring av motordrivna anordningar

24 § Vid ändring av en motordriven anordning eller utbyte av viss del av anordningen ska den ändrade eller utbytta delen uppfylla de krav som gäller vid tidpunkten för ändringen.

Motsvarande bestämmelse finns i 2 kap. 1 § andra stycket H-föreskrifterna och tillhörande allmänna råd.

Bestämmelsen innebär att gällande krav ska uppfyllas när det görs en ändring eller utbyte av en viss del. Kravet gäller dock enbart det som ändrats eller bytts ut. I vissa fall kan ändringen eller utbytet av en del av anordningen innebära att åtgärder även behöver vidtas i andra delar av anordningen för att den ändrade eller utbytta delen ska uppfylla gällande krav. Hänvisningen till gällande krav innebär att förutom krav enligt denna författning ska även relevanta krav för motordrivna anordningar i andra regleringar uppfyllas. I 3 § regleras möjligheten att i vissa fall göra mindre avsteg från kraven vid ändring av en motordriven anordning.

Drift, fortlöpande tillsyn, skötsel och underhåll av motordrivna anordningar

25 § Ägaren eller den som annars ansvarar för en motordriven anordning ska se till att anordningen drivs, fortlöpande tillses, sköts och underhålls så att den ger ett tillfredsställande skydd för säkerhet och hälsa vid användning, skötsel, underhåll, fortlöpande tillsyn och kontroll.

Skötsel, underhåll och fortlöpande tillsyn av anordningen ska utföras fackmässigt i tillräcklig omfattning med hänsyn tagen till användningsfrekvens och omgivande miljö.

Motsvarande bestämmelse finns i 4 kap. 1 § H-föreskrifterna och tillhörande allmänna råd.

Bestämmelsen ska säkerställa att anordningen alltid är säker att använda. Det är ägaren eller den som annars ansvarar för anordningen som ansvarar för att den får den skötsel och det underhåll som kan krävas.

Övergripande krav på utförande av skötsel, underhåll och fortlöpande tillsyn samt krav som ska ställas på den som utför uppgiften lyfts från allmänna råd till föreskrift. I övrigt överförs inte allmänt råd till 4 kap. 1 § och efterföljande allmänna råd under särskilda bestämmelser för olika anordningstyper i H-föreskrifterna till författningsförslaget.

Tillägg har gjorts med att uppgifter ska utföras fackmässigt. Resonemang om termen fackmässigt finns i avsnitt 5.4. För att särskilja den tillsyn som den som ansvarar för en motordriven anordning regelbundet ska göra från

myndighetstillsyn som syftar till att överträdelser ska rättas, kompletteras begreppet tillsyn med termen fortlöpande.

För att få släppas ut på marknaden eller tas i drift ska motordrivna anordningar åtföljas av bruksanvisningar och annan nödvändig dokumentation. Normalt kan man utgå från att de instruktioner om drift, fortlöpande tillsyn, skötsel och underhåll som tillhör anordningen är lämpliga att följa. Om dessa saknas eller inte är aktuella kan uppgifter för framtagning eller uppdatering av instruktionerna fås från relevanta harmoniserade standarder eller liknande handlingar.

Ägaren eller den som annars ansvarar för en motordriven anordning behöver försäkra sig om att den som på deras uppdrag utför skötsel, underhåll och fortlöpande tillsyn har kunskap om den aktuella anordningen och har dokumenterade rutiner för arbetet. Därutöver finns det krav från andra myndigheter som det företag eller den person som utför arbete måste förhålla sig till.

Journal

26 § Den som äger eller annars ansvarar för en motordriven anordning ska se till att det förs en journal. I journalen ska det framgå uppgifter om

1. utförda åtgärder för fortlöpande tillsyn, skötsel och underhåll eller ändringar av anordningen

2. anordningens driftsintensitet,

3. inträffade driftstopp och orsak till det,

4. inträffade olycksfall eller tillbud, och

5. annat som är nödvändigt för att genomföra kontroll.

Journalen ska hållas tillgänglig för ackrediterat kontrollorgan vid kontrollen och för tillsynsmyndigheten på begäran.

Motsvarande bestämmelse finns i 4 kap. 2 § H-föreskrifterna och tillhörande allmänt råd.

Bestämmelsen anger vilka uppgifter som behövs för kontrollorganets kontroll av anordningen samt uppgifter som kan vara av betydelse för tillsynsmyndigheten vid ett tillsynsärende. Vissa punkter från det allmänna rådet till 4 kap. 2 § H-föreskrifterna, så som uppgifter om driftsintensitet, inträffade driftstopp och inträffade olycksfall eller tillbud bedöms vara väsentliga uppgifter för genomförande av kontroll och tillsyn. Dessa görs därför till krav i föreskrift. Andra punkter som kopia av besiktningsprotokollet och skötselinstruktioner är viktiga dokument som kontrolleras av kontrollorganet, men de har inte något direkt någon koppling till journalen så de tas därför inte med.

Beroende på vad det är för typ av anordning kan det även behöva finnas andra uppgifter som är nödvändiga för att genomföra kontroll.

Mer detaljerat krav om vad som ska antecknas i samband med utförande av åtgärder för fortlöpande tillsyn, skötsel och underhåll eller ändring av anordningen finns i 27 §.

27 § Vid varje tillfälle då åtgärder för fortlöpande tillsyn, skötsel och underhåll eller ändring av anordningen görs, ska i journalen antecknas

1. datum för åtgärd eller ändring,
2. åtgärdens eller ändringens omfattning, och
3. vem som utfört åtgärden eller ändringen.

Vid ändring av en anordning ska i journalen även framgå

1. om ändringen har föranlett revisionsbesiktning, och
2. i förekommande fall, i vilka avseenden det med stöd av 1 kap. 3 § har gjorts

mindre avsteg från 1 kap. 24 §.

Motsvarande bestämmelse finns i 4 kap. 2 § H-föreskrifterna.

Bestämmelsen förtydligar vilka uppgifter som enligt 26 § ska antecknas i journalen om utförda åtgärder för tillsyn, skötsel och underhåll eller ändringar av anordningen.

2 kap. Särskilda bestämmelser för hissar

Kapitlet innehåller bestämmelser som motsvaras av i 2 kap. 1 §, 4 § andra och tredje styckena, 7 §, 8 § första och andra styckena, 9 och 10 §§, 3 kap 18 § och 5 kap. 1–2 a §§ H-föreskrifterna samt allmänna råd till 2 kap. 4 och 11 §§ H-föreskrifterna.

Kapitlet innehåller särskilda bestämmelser för hissar som gäller utöver de övergripande bestämmelserna i kapitel 1. Härutöver ställs det i andra författningar krav på hissar.

Hissar som faller inom tillämpningsområdet för Boverkets förslag till föreskrifter om hissar för uppfyllandet av hissdirektivet ska också uppfylla de krav som framgår av nämnda författningsförslag, se vidare avsnitt 5.2.2. Till skillnad från H-föreskrifterna lämnas i författningsförslaget inte några upplysningar om sådana författningar eller regler som inte särskilt behöver omnämnas för att äga tillämpning. Författningsförslaget innehåller således inte några hänvisningar till andra relevanta bestämmelser i författningsförslaget eller andra tillämpliga regler såsom BBR och Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2011:10) om tillämpning av europeiska konstruktionsstandarder (eurokoder). Dessa regler gäller oavsett och påverkar inte berörda aktörers ansvar för att uppfylla regler, även andra än reglerna om motordrivna anordningar. Vilka författningar som äger tillämpning och vilka regler som gäller kan vid behov klargöras i vägledning till författningsförslaget.

Av 1 kap. 8 § andra stycket följer att en hiss som inte omfattas av Boverkets förslag till föreskrifter om hissar för uppfyllandet av hissdirektivet i stället ska uppfylla de krav som ställdes på hissen enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2023:4) om produkter – maskiner. Den 20 januari 2027 börjar EU:s nya

maskinförordning⁴⁴ att tillämpas. Då upphör Maskindirektivet och därmed också Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2023:4) om produkter - maskiner.

Författningsförslaget innehåller till skillnad från H-föreskrifterna inte något allmänt råd med information om fastställda harmoniserade standarder. Kompletta listor över alla harmoniserade standarder enligt Hissdirektivet och Maskindirektivet finns på kommissionens webbplats.⁴⁵

Utförande och installation av hissar

Behörighet för användning

1 § Risker med obehörig användning av en hiss som endast är avsedd att manövreras av behörig person ska begränsas om hissen är lätt åtkomlig.

Bestämmelsen är ny och syftar till att säkerställa att en hiss som är konstruerad för en viss användning inte används på något annat sätt. Motsvarighet finns i allmänt råd till 2 kap. 4 § H-föreskrifterna.

Den nya bestämmelsen innebär ingen förändring i förhållande till vad som tidigare angetts som exempel i allmänt råd för att uppfylla tillfredsställande skydd för säkerhet och hälsa vid användning.

Nödevakuering

2 § Vid alla hissar som tillåter persontrafik ska nödvändiga åtgärder vidtas som underlättar för behöriga att få tillträde till hissmaskinrummet från byggnadens entré.

Motsvarande bestämmelser finns i 2 kap. 6 § H-föreskrifterna.

Hisskötsselföretag, räddningstjänst och polis med flera kan behöva få tillträde till hissmaskinrum i vissa situationer. Åtgärder ska därför vidtas för att underlätta sådant tillträde från byggnadens entré.

Allmänt råd med exempel på lämpliga lösningar vid användning av nycklar till maskinrum och upplysning om tillträdesväg till hissmaskinrummet i H-föreskrifterna överförs inte till författningsförslaget.

Skyltar och anslag

3 § Uppgifter om vem som sköter en hiss och vart man kan vända sig vid fel på en hiss ska finnas väl synliga i anslutning till varje hiss eller grupp av hissar för persontrafik i byggnadens entréväning och om tillämpligt även i varje hisskorg till hissar för persontrafik.

⁴⁴ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/1230 av den 14 juni 2023 om maskiner och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/42/EG och rådets direktiv 73/361/EEG.

⁴⁵ https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/european-standards/harmonised-standards/lifts_en och https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/european-standards/harmonised-standards/machinery-md_en, hämtade 2024-11-27.

Om hissen är avstängd ska det finnas anordningar som upplyser om detta vid varje stannplan.

Motsvarande bestämmelser finns i 2 kap. 7 § H-föreskrifterna.

För att underlätta för den som använder en hiss att kunna få kontakt med det företag som ansvarar för skötsel av persontillåtna hissar så ska det finnas kontaktuppgifter i anslutning till hissen vid byggnadens entré. Normalt ska sådana uppgifter även finnas i hisskorgen.

Om en hiss stängts av för reparation/underhåll eller av annan anledning ska det tydligt markeras med anordningar vid varje stannplan som upplyser om att hissen inte får användas.

Hisschakt m.m.

4 § Ett hisschakt får endast innehålla sådana anordningar som ingår i hissinstallationen.

Motsvarande bestämmelser finns i 2 kap. 8 § första stycket, första meningen H-föreskrifterna.

För nya hissar gäller att ett hisschakt endast får innehålla sådana anordningar som ingår i hissinstallationen. Kravet gäller även vid ändring av en befintlig hiss i enlighet med 1 kap. 24 §. Vid ändring av en befintlig hiss kan dock mindre avsteg från kravet enligt 1 kap. 3 § göras i vissa situationer. Detta gäller till exempel för dragning av kablar i hisschakt. Kraven för avsteg enligt 1 kap. 3 § ska dock vara uppfyllda och hissen ska efter ändringen ändå ge tillfredställande skydd för säkerhet och hälsa.

5 § I byggnadsdelar som omsluter ett hisschakt får endast finnas sådana dörr- och lucköppningar som krävs för hissens användning, fortlöpande tillsyn och nödutrymning. Dörrarna och luckorna ska vara så utformade att risken för personskador begränsas.

Motsvarande bestämmelser finns i 2 kap. 8 § första stycket, andra meningen H-föreskrifterna.

Bestämmelsen reglerar förutsättningar för byggnadsdelar som omsluter hisschakt för att uppfylla gällande hälso- och säkerhetskrav.

6 § Ett hisschakt ska utföras så att nödevakuering kan genomföras utan omfattande ingrepp i hisschaktets konstruktion.

Motsvarande bestämmelser finns i 2 kap. 8 § andra stycket H-föreskrifterna.

Bestämmelsen reglerar förutsättningar för nödevakuering för att uppfylla gällande hälso- och säkerhetskrav.

7 § Hisschaktväggar som kan nås av personer eller gods ska ha en för hissens användningsområde tillräcklig styrka samt en så jämn, hård och glatt yta att risken för skador på personer eller hissen begränsas.

Motsvarande bestämmelse finns i 2 kap. 9 § H-föreskrifterna.

Om personer eller gods kan komma i kontakt med väggar i hisschakt ska väggar vara utförda så att risken för skador begränsas. Det gäller både risken för skador på personer och på hissen. Väggytor som kan nås av personer eller gods ska enligt bestämmelsen vara jämna, hårda och glatta. Hissens användningsområde kan även vara avgörande för utförandet av väggar som kan nås av personer eller gods. För att begränsa risken för skador på personer eller hissen ska väggarna hålla för den påverkan som de kan bli utsatta för.

Allmänt råd med exempel på väggytor som kan anses vara tillräckligt hårda och glatta i H-föreskrifterna överförs inte till författningsförslaget.

8 § Utrymmen under ett hisschakts botten får användas för att dra fram rör och elektriska kablar, om utrymmet är avskilt och låsbart. Om utrymmet kan beträdas, ska särskilda åtgärder vidtas för att begränsa risken för personskador om korg eller motvikt störtar ned.

Motsvarande bestämmelser finns i 2 kap. 10 § H-föreskrifterna.

Om utrymmen under schaktbotten i en hiss används för att dra fram rör eller elektriska kablar och om utrymmet kan beträdas så ska det säkerställas att risken för personskador vid nedstörtande korg eller motvikt begränsas.

Allmänt råd med hänvisning till att exempel på särskilda åtgärder för att begränsa risken för sådana skador finns i harmoniserad standard i H-föreskrifterna överförs inte till författningsförslaget. Harmoniserade standarder fungerar som en förlängning av EU-lagstiftning och är frivilliga verktyg som tagits fram specifikt för att stödja överensstämmelse med de grundläggande hälso- och säkerhetskrav i det direktiv eller den förordning som standarden specificerar. Tillämpningen av harmoniserade standarder till vilka hänvisningar har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning ger presumtion om överensstämmelse med direktivet eller förordningen i den mån dessa standarder syftar till att uppfylla de grundläggande hälso- och säkerhetskraven.

Hissmaskin- och brytskiverum, tillträdesvägar

9 § Hissmaskineri med tillhörande anordningar och brytskivor ska placeras i ett rum eller annat utrymme som kan nås via fasta invändiga tillträdesvägar utan att hissen behöver användas.

Utrymmen för hissmaskineri och brytskivor får endast innehålla anordningar för hissinstallationen. Ett hissmaskinrum får vara gemensamt för flera hissar.

Motsvarande bestämmelser finns i 2 kap. 10 § H-föreskrifterna.

Bestämmelsen specificerar krav på tillträde till maskin och brytskiverum och vad som får finnas i sådant utrymme.

Ytterligare regler om tillträde till och utformning av driftutrymmen finns i Boverkets föreskrifter (2024:9) om säkerhet vid användning av byggnader⁴⁶. Där anges till exempel att tillträdesväg till driftutrymme via en bostadslägenhet endast får finnas till installationer avsedda enbart för den bostadslägenheten.

Allmänt råd som innehåller hänvisning till generella krav på driftutrymmen enligt BBR, hänvisning till exempel i harmoniserad standard samt uppgifter om nationella avvikelser som finns angivna i upphävda standarder och som bör beaktas vid tillämpningen av gällande standard i H-föreskrifterna överförs inte till författningsförslaget. Krav enligt BBR gäller oavsett och påverkar inte berörda aktörers ansvar för att uppfylla regler, även andra än reglerna om motordrivna anordningar. Ny bestämmelse med förtydligande av krav på maskin- och brytskiverum införs enligt 10 § för att motsvarande säkerhetsnivå som tidigare funnits genom det allmänna rådet fortsatt ska uppnås.

10 § Maskin- och brytskiverum ska vara tillgängliga på ett säkert sätt samt ha tillräcklig area och fri höjd, så att risken för ohälsa och olycksfall begränsas.

Golvlucka får endast finnas för transport av maskindelar.

Ny bestämmelse med specifika krav på tillträde och utformning av maskin- och brytskiverum. Motsvarande regler har tidigare funnits angivna i allmänt råd till 2. kap. 11 § H-föreskrifterna genom hänvisning till nationella avvikelser vid användning av harmoniserad standard för person- och varupersonhissar.

Regler om tillträde till och utformning av driftutrymmen finns även i Boverkets föreskrifter (2024:9) om säkerhet vid användning av byggnader och Arbetsmiljöverkets regler om arbetsplatsens utformning⁴⁷.

Kontroll av hissar

Återkommande besiktning

11 § Hissar ska kontrolleras med följande besiktningintervall

1. första återkommande besiktning: 2 år,
2. därefter återkommande besiktningar
 - a) varu- och småvaruhissar: 2 år,
 - b) soptransporthissar
 - c) trapphissar: 2 år,
 - d) plattformshissar avsedda att betjäna max två bostäder: 2 år, och
 - e) övriga hissar: 1 år.

⁴⁶ Författningen träder i kraft den 1 juli 2025 och ersätter motsvarande bestämmelser i BBR.

⁴⁷ Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd (AFS 2023:12) om utformning av arbetsplatser.

Motsvarande bestämmelse finns i 3 kap. 18 § H-föreskrifterna.

Bestämmelsen anger intervall för den återkommande besiktningen av hissar. Den första återkommande besiktningen ska utföras efter två år. Därefter ska det göras kontroll med ett intervall på ett eller två år beroende på typ av hiss. Intervallen är oförändrade jämfört med gällande regler.

Förbättringskrav på befintliga hissar med hisskorg

Krav på skydd i korgöppningen

12 § Med hissar avsedda för persontransport som enligt 3 kap. 11 § 4 a plan- och byggförordningen (2011:338) ska vara försedda med korgdörr eller annat lämpligt skydd i korgöppningen, avses hissar med hisskorg avsedda för transport av personer eller personer och gods i byggnader som huvudsakligen innehåller arbetslokaler.

Annat skydd i korgöppning i stället för korgdörr kan i enskilda fall godtas om installation av korgdörr medför oskäligen kostnader, är olämpligt av varsamhetsskäl eller om tillgängligheten för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga försämras. Vid användning av annat skydd i korgöppning i stället för korgdörr ska hissen ändå ge ett tillfredsställande skydd för säkerhet och hälsa.

Motsvarande bestämmelse finns i 5 kap. 2 § H-föreskrifterna.

Bestämmelsen är en precisering av förbättringskravet för befintliga hissar i byggnader enligt 3 kap. 11 § 4 a PBF. Med skydd i korgöppning avses i första hand korgdörr. Korgdörrar ska uppfylla samma krav som för en ny hiss. Kravet gäller även om det finns andra hissar i en byggnad som betjänar samma lokaler.

Allmänt råd med exempel på lämpliga lösningar och andra uppgifter om hur kravet bör tillämpas i H-föreskrifterna överförs inte till författningsförslaget.

Exempel på lämpligt utförande och installation av korgdörrar finns i harmoniserad standard för hissar⁴⁸. Installation av annat skydd som till exempel fotocellanordning eller korggrind i stället för korgdörr, kan endast accepteras om installation av korgdörr medför oskäligen kostnader eller är olämpligt av varsamhetsskäl eller om tillgängligheten för personer med funktionsnedsättningar försämras. Även i de fall det finns flera hissar i byggnaden som betjänar samma lokaler, ska alla hissar ha ett sådant tillfredsställande skydd mot risken att klämmas. Normalt kan man utgå ifrån att en hiss vid något tillfälle kommer att användas för transport av gods eller andra föremål, så fort den är tillgänglig och i drift.

⁴⁸ SS-EN 81-20:2020 Säkerhetsregler för konstruktion och installation av hissar - Hissar för transport av personer och gods - Del 20: Person- och varupersonhissar.

Krav på varningsskylt

13 § Med hissar avsedda för persontransport som enligt 3 kap. 11 § 4 b plan- och byggförordningen (2011:338) ska vara försedda med en varningsskylt, avses hissar som saknar korgdörr eller korggrind vid åtminstone en korgöppning och antingen har ett hisschakt eller en hisskorg eller båda delarna.

Skylten ska vara lätt att förstå och placeras väl synlig både i hisskorgen respektive på plattformen för plattformshissar och utanför hisschaktet vid varje stannplan.

Motsvarande bestämmelse finns i 5 kap. 1 § H-föreskrifterna.

Bestämmelsen är en precisering av förbättringskravet för befintliga hissar i byggnader enligt 3 kap. 11 § 4 b PBF. I byggnader som i huvudsak inte innehåller arbetslokaler ska hissar med hisskorg som saknar korgdörr eller korggrind vid någon korgöppning vara försedda med en varningsskylt som varnar för risken att klämmas av föremål som fastnar i schaktväggen.

Kravet gäller alla persontransporterande hissar och oavsett om hissen är avsedd för godstransport eller inte. Det innebär att även plattformshissar i hisschakt omfattas av kravet. Hissar med hisskorg som saknar både hisschakt och korgdörr eller korggrind omfattas också av kravet, eftersom dessa har åtminstone en schaktdörr vid stannplanen i vilken gods och andra föremål kan fastna. Bestämmelsen innebär att även hissar med fotocellanordning vid korgöppningen omfattas av kravet på varningsskylt.

Allmänt råd med exempel på lämpligt utformad varningsskylt, dess placering och andra uppgifter om tillämpningen överförs inte till författningsförslaget. Allmänna regler om skyltar för säkerhet och hälsa finns i föreskrifter från Arbetsmiljöverket⁴⁹. För att underlätta förståelse kan piktogram med tillhörande text användas.

Skylten ska lämpligen placeras väl synlig på eller invid varje schaktdörr och i hisskorgen. I det fall hissen har fler korgöppningar ska det finnas lämpligt placerade skyltar för varje enskild korgöppning.

Krav på skydd i utrymme mellan dörrar

14 § Med lämpligt skydd i utrymmet mellan schaktdörren och korgdörren eller korggrinden enligt 3 kap. 11 § 5 plan- och byggförordningen (2011:338) avses skydd som förhindrar användning av hissen om någon eller något befinner sig mellan dörrarna.

Vid användning av skydd som fysiskt begränsar del av utrymmet mellan dörrarna ska hissen även förses med en säkerhetsanordning för övervakning av utrymmet.

Motsvarande bestämmelse finns i 5 kap. 2 a § H-föreskrifterna.

Bestämmelsen är en precisering av förbättringskravet för befintliga hissar i byggnader enligt 3 kap. 11 § 5 PBF och anger vad som avses med lämpligt

⁴⁹ Arbetsmiljöverket föreskrifter och allmänna råd (AFS 2023:12) om utformning av arbetsplatser.

skydd mellan schaktdörren och korgdörren eller korggrinden. Vidare förtydligas vad skyddet ska uppnå samt vad som krävs som minsta åtgärd för att uppfylla säkerhetskravet i förordningen. Förbättringskravet ska enligt PBF vara genomfört senast den 1 oktober 2031.

Krav på åtgärder vid förändring

15 § Med hissar som enligt 3 kap. 11 § 6 plan- och byggförordningen (2011:338) ska åtgärdas för att höja säkerheten vid användning avses befintliga hissar med hisskorg avsedda för persontransport.

Åtgärder vid förändringar enligt 16 och 17 §§ av berörda hissar ska vara uppfyllda senast tre månader efter att ändringsarbetet eller utbytet första gången har påbörjats.

Motsvarande bestämmelse finns i 2 kap. 1 § tredje stycket H-föreskrifterna.

Bestämmelsen är en precisering av förbättringskravet för befintliga hissar i byggnader enligt 3 kap. 11 § 6 PBF och anger vilka hissar som omfattas och när åtgärderna ska vara genomförda. Vilka förändringar av en hiss som kan föranleda åtgärder specificeras i 16 och 17 §§.

16 § Vid ändring eller byte av hissens styrsystem, apparatställ eller maskineri samt byte av hisskorgens inredning eller av hela hisskorgen ska nedanstående punkter uppfyllas på befintliga hissar med hisskorg avsedda för persontransport.

1. Manöverorgan i hisskorg och vid stannplan samt övrig utrustning i hisskorgen, ska vara användbara för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga enligt punkterna 1.6.1 och 1.6.2 i bilaga I till direktiv 2014/33/EU.

2. Korgdörr ska vara utförd enligt punkterna 3.1 och 4.1 i bilaga I till direktiv 2014/33/EU i hissar som saknar dörr vid en korgöppning. I de fall hissen har fler än en korgöppning, gäller kravet för samtliga öppningar. Annat skydd än korgdörr kan i enskilda fall godtas av skäl som framgår av 12 § andra stycket, om hissen ändå ger ett tillfredställande skydd för säkerhet och hälsa.

3. Kommunikationssystem ska möjliggöra en permanent förbindelse med en service för snabbt avhjälpande enligt punkterna 4.5 och 4.9 i bilaga I till direktiv 2014/33/EU.

4. God belysning och nödbelysning ska finnas i hisskorg enligt punkterna 4.8 och 4.9 i bilaga I till direktiv 2014/33/EU.

5. Skydd mot överbelastning av hissen enligt punkten 1.4.1 i bilaga I till direktiv 2014/33/EU ska finnas. Detta krav gäller dock endast vid byte av hela hisskorgen.

Motsvarande bestämmelse finns i 2 kap. 1 § H-föreskrifterna.

Bestämmelsen är en precisering av förbättringskravet för befintliga hissar i byggnader enligt 3 kap. 11 § 6 PBF och anger vilka åtgärder som ska vidtas vid ändring eller byte av hissens styrsystem, apparatställ eller maskineri samt byte av hisskorgens inredning eller av hela hisskorgen.

Allmänt råd med exempel på lämpligt utförande av åtgärder och hänvisningar till lämpliga lösningar enligt harmoniserade standarder i H-föreskrifterna överförs inte till författningsförslaget. Harmoniserade standarder fungerar som en förlängning av EU-lagstiftning och är frivilliga verktyg som tagits fram specifikt för att stödja överensstämmelse med de grundläggande hälso- och

säkerhetskrav i det direktiv eller den förordning som standarden specificerar. Tillämpningen av harmoniserade standarder till vilka hänvisningar har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning ger presumtion om överensstämmelse med direktivet i den mån dessa standarder syftar till att uppfylla de grundläggande hälso- och säkerhetskraven.

Krav på utformning av hiss eller annan lyftanordning med hänsyn till tillgängligheten för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga, finns i Boverkets förslag till föreskrifter om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader.

Andra säkerhetsanordningar i stället för korgdörr kan användas om hissen ändå anses vara tillräckligt säker. Exempel på sådana säkerhetsanordningar kan vara övervakad fotocellanordning eller korggrind.

Vid användning av fotocellanordning behöver faror som passagerare kan utsättas för om fotocellanordningen aktiveras beaktas. Det kan till exempel gälla maximala retardationskrafter och hisskorgens förflyttning innan den stannar. Andra risker med fotocellanordning som behöver beaktas är risken för snubbling om hisskorgen inte befinner sig i nivå med stannplanet när den stannar. Om en korggrind installeras ska säkerhetsrisker med öppningar mellan spjälor beaktas.

17 § Vid ändring eller byte av hissens styrsystem, apparatställ eller maskineri ska utöver kraven i 16 § följande punkter uppfyllas på befintliga hissar med hisskorg avsedda för persontransport.

1. Beröringsskydd mot elektriska elchocker från en schaktdörrens dörrlås och dörrkontakter ska finnas enligt punkten 1.6.4 d i bilaga I till direktiv 2014/33/EU.

2. Fritt utrymme ska finnas eller andra åtgärder vidtas enligt punkten 2.2 i bilaga I till direktiv 2014/33/EU för att förebygga risken att en person som befinner sig i schaktgropen eller schakttoppen blir klämd av hisskorgen. Detta krav gäller inte hissar vars fria utrymmen är utförda enligt Arbetarskyddsstyrelsens anvisningar nr 92 (1973) eller enligt motsvarande senare tillämpliga regler.

3. Anordning för att underlätta evakuering av inneslängda passagerare ska finnas enligt punkten 4.4 i bilaga I till direktiv 2014/33/EU.

4. Tillräcklig belysning i hisschakt och maskinutrymme för skötsel, underhåll och kontroll ska finnas enligt punkten 1.1 i bilaga I till direktiv 2014/33/EU och punkten 1.1.4 i bilaga 1 Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2023:4) om produkter – maskiner.

Motsvarande bestämmelse finns i 2 kap. 1 § H-föreskrifterna.

Bestämmelsen är en precisering av förbättringskravet för befintliga hissar i byggnader enligt 3 kap. 11 § 6 PBF och anger vilka åtgärder, som utöver det som anges i 16 §, ska vidtas vid ändring eller byte av hissens styrsystem, apparatställ eller maskineri.

Allmänt råd med exempel på lämpligt utförande av åtgärder och hänvisningar till lämpliga lösningar enligt harmoniserade standarder i H-föreskrifterna överförs inte till författningsförslaget. Harmoniserade standarder fungerar som en förlängning av EU-lagstiftning och är frivilliga verktyg som tagits fram specifikt för att stödja överensstämmelse med de grundläggande hälso- och säkerhetskrav i det direktiv eller den förordning som standarden specificerar. Tillämpningen av harmoniserade standarder till vilka hänvisningar har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning ger presumtion om överensstämmelse med direktivet eller förordningen i den mån dessa standarder syftar till att uppfylla de grundläggande hälso- och säkerhetskraven.

I den harmoniserade standarden för person och varupersonhissar⁵⁰ framgår exempel på lämplig utformning av det fria utrymmet, med mått och dimensioner på utrymmen och säkerhetsavstånd som behövs för att förebygga risken att personer som befinner sig i schaktgropen eller schakttoppen blir klämda. I den harmoniserade standarden för person- och varupersonhissar i befintliga byggnader⁵¹ finns exempel på andra åtgärder för att åstadkomma nämnda utrymmen och säkerhetsavstånd.

3 kap. Särskilda bestämmelser för rulltrappor och rullramper

Kapitlet innehåller bestämmelser som motsvaras av 2 kap. 12 § och 3 kap. 18 § H-föreskrifterna.

Kapitlet innehåller särskilda bestämmelser för rulltrappor och rullramper som gäller utöver de övergripande bestämmelserna i kapitel 1. Av 1 kap. 8 § andra stycket följer att rulltrappor och rullramper ska uppfylla de krav som gäller för respektive anordning enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2023:4) om produkter – maskiner. Den 20 januari 2027 börjar EU:s nya maskinförordning⁵² att tillämpas. Då upphör Maskindirektivet och därmed också Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2023:4) om produkter - maskiner.

Rulltrappor och rullramper omfattas även av krav enligt andra författningar. Till skillnad från H-föreskrifterna lämnas i författningsförslaget inte några upplysningar om sådana författningar eller regler som inte särskilt behöver omnämnas för att äga tillämpning. Författningsförslaget innehåller således inte några hänvisningar till andra relevanta bestämmelser i författningsförslaget eller andra tillämpliga regler såsom BBR och Boverkets föreskrifter och

⁵⁰ SS-EN 81-20:2020 Säkerhetsregler för konstruktion och installation av hissar - Hissar för transport av personer och gods - Del 20: Person- och varupersonhissar.

⁵¹ SS-EN 81-21:2022 Säkerhetsregler för konstruktion och installation av hissar - Hissar för transport av personer och gods - Del 21: Nya person- och varupersonhissar i befintlig byggnad.

⁵² Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/1230 av den 14 juni 2023 om maskiner och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/42/EG och rådets direktiv 73/361/EEG.

allmänna råd (2011:10) om tillämpning av europeiska konstruktionsstandarder (eurokoder). Dessa regler gäller oavsett och påverkar inte berörda aktörers ansvar för att uppfylla regler, även andra än reglerna om motordrivna anordningar. Vilka författningar som äger tillämpning och vilka regler som gäller kan vid behov klargöras i vägledning till författningsförslaget.

Författningsförslaget innehåller till skillnad från motsvarande reglering i H-föreskrifterna inte heller något allmänt råd med information om fastställda harmoniserade standarder. Komplet list över harmoniserade standarder enligt Maskindirektivet finns på kommissionens webbplats.⁵³

Borttagandet av hänvisning till harmoniserade standarder innebär ingen förändring i definitionen av rulltrappor eller rullramper som omfattas av författningsförslaget. Definition på rulltrappor och rullband som finns angiven i 1 kap. 7 § begränsar inte anordningar efter användningsområde och kraven i detta kapitel gäller således även fortsättningsvis anordningar som omfattas av både standarden för rulltrappor och rullramper⁵⁴ och standarden för transportband för vintersport eller fritidsbruk⁵⁵.

Utförande och installation av rulltrappor och rullramper

Begränsning av risker för personskada

1 § Räck och balustrader till rulltrappor och rullramper ska ha sådan höjd och utformning i övrigt att de med hänsyn till fallhöjden begränsar risken för personskador till följd av fall.

För uppfyllande av 1 kap. 9 § ska risken för barnolycksfall genom felaktig användning av balustrader beaktas.

Ny bestämmelse.

Bestämmelsens första stycke syftar till att förtydliga att krav enligt Boverkets föreskrifter (2024:9) om säkerhet vid användning av byggnader⁵⁶ om räck och andra skydd mot fall även omfattar räck och balustrader till rulltrappor och rullramper. Den harmoniserade standarden under Maskindirektivet, SS-EN 115-1:2017⁵⁷, anger ett spann för höjden på balustraden, 90–110 cm. Kravet innebär att hänsyn ska tas till fallhöjden vid bestämning av balustradens höjd.

Bestämmelsen i andra stycket är ett förtydligande om att specifik risk för barnolycksfall vid användning av rulltrappor och rullramper ska beaktas vid tillämpningen av den övergripande bestämmelsen om risker med anslutande

⁵³ https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/european-standards/harmonised-standards/machinery-md_en, hämtad 2024-11-27.

⁵⁴ SS EN 115-1 Säkerhet hos rulltrappor och rullramper – Del 1: Konstruktion och installation.

⁵⁵ EN 15700 Säkerhet för transportband för vintersport eller fritidsbruk.

⁵⁶ Författningen träder i kraft den 1 juli 2025 och ersätter motsvarande bestämmelser i BBR.

⁵⁷ SS-EN 115-1:2017 Säkerhet hos rulltrappor och rullramper - Del 1: Konstruktion och installation.

byggnadsdelar. Motsvarande bestämmelse har tidigare funnits angivet i allmänt råd till 2 kap. 3 § H-föreskrifterna. Den nya bestämmelsen innebär ingen förändring i förhållande till vad som tidigare angetts som exempel i allmänt råd för att uppfylla gällande hälso- och säkerhetskrav.

2 § Person som fastnat med kroppsdel eller klädesplagg i rulltrappa eller rullramp ska snabbt kunna frigöras med lätt tillgänglig verktygsutrustning eller genom annan lämplig åtgärd.

Motsvarande bestämmelse finns i 2 kap. 13 § H-föreskrifterna och tillhörande allmänt råd.

Bestämmelsen syftar till att säkerställa att det är möjligt att snabbt ta loss en person som fastnat med kroppsdel eller klädesplagg i rulltrappa eller ramp så att risken för personskada begränsas. Uppgifter från allmänt råd om hur kravet kan uppfyllas i H-föreskrifterna görs till föreskrift för att förtydliga vad som avses.

Kontroll av rulltrappor och rullramper

Återkommande besiktning

3 § Rulltrappor och rullramper ska kontrolleras med följande besiktningsintervall

1. första återkommande besiktning: 2 år,
2. därefter återkommande besiktningar: 1 år.

Motsvarande bestämmelse finns i 3 kap. 18 § H-föreskrifterna.

Bestämmelsen anger intervall för den återkommande besiktningen av rulltrappor och rullramper. Den första återkommande besiktningen ska utföras efter två år. Därefter ska det göras kontroll med ett intervall på ett år. Intervallen är oförändrade jämfört med nuvarande regler.

4 kap. Särskilda bestämmelser för linbaneanläggningar

Kapitlet innehåller bestämmelser som motsvaras av 2 kap. 14 och 14 a §§ H-föreskrifterna.

Kapitlet innehåller särskilda bestämmelser för linbaneanläggningar som gäller utöver de övergripande bestämmelserna i kapitel 1 och de krav som gäller för anläggningen enligt Linbaneförordningen.

Att kraven i Linbaneförordningen behöver vara uppfyllda för att en anläggning ska få användas framgår av 1 kap. 8 § andra stycket, se vidare avsnitt 5.2.2.

Författningsförslaget innehåller, till skillnad från 2 kap. 14 § H-föreskrifterna, inte några hänvisningar till andra tillämpliga regler såsom BBR och Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2011:10) om tillämpning av europeiska

konstruktionsstandards (eurokoder). Dessa bestämmelser gäller oavsett och påverkar inte berörda aktörers ansvar för att uppfylla regler, även andra än reglerna om motordrivna anordningar.

Allmänt råd med information om fastställda harmoniserade standarder i H-föreskrifterna överförs inte till författningsförslaget. Komplet lista över alla harmoniserade standarder enligt Linbaneförordningen finns på kommissionens webbplats.⁵⁸

Utförande och installation av linbaneanläggningar

Driftutrymmen

1 § Maskineri, linstolpe, vändskiva och spännvikt med tillhörande utrymmen samt övriga utrymmen för drift av en linbaneanläggning, får enbart vara åtkomliga för behöriga och utrymmena får endast innehålla anordningar för linbaneinstallationen. Dessa utrymmen ska även vara lätta att identifiera och lätt tillgängliga för behöriga.

Motsvarande bestämmelse finns i 2 kap. 14 § andra stycket H-föreskrifterna.

För att uppfylla krav på säkerhet får driftutrymmen endast vara åtkomliga för behöriga och endast innehålla anordningar som tillhör linbaneanläggningen. Detta gäller utrymmen för maskineri, linstolpe vändskiva och spännvikt samt övriga utrymme för drift av anläggningen. För att undvika obehörigas tillträde till linstolpe och annan utrustning placerad utomhus, kan det behövas speciella åtgärder vid till exempel uppstigningstrappa och uppstigningslejdare.

Allmänt råd med exempel på åtgärder för att förhindra obehörigas tillträde i H-föreskrifterna överförs inte till författningsförslaget.

Risk för sammanstötning

2 § En linbaneanläggning ska utformas så att risken för personskador till följd av sammanstötning med anläggningens delar begränsas.

Stagning av stolpe och dylikt med linor får endast ske där risken för personskador genom att personer eller fordon sammanstöter med linan är begränsad. Om risk för sammanstötning föreligger ska staglinor och liknande delar varselmärkas i tillräcklig omfattning.

Motsvarande bestämmelse finns i 2 kap. 14 § tredje stycket H-föreskrifterna med tillhörande allmänna råd. Kraven i andra stycket om stagning och varselmärkning är i gällande regler allmänna råd.

Bestämmelsens första stycke ställer krav på utformning av linbaneanläggningar för att begränsa risker för personskador genom till exempel skidåkares sammanstötning med anläggningens delar eller att flygplan eller hängglidflygare

⁵⁸ https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/european-standards/harmonised-standards/cableway-installations_en, hämtad 2024-11-27.

sammanstöter med linor eller transporterande anordningar. Vidare anger bestämmelsen i andra stycket att risker med staglinor till stolpe och dylikt ska beaktas. Staglinor och liknande delar som ändå används ska förses med varsel-skydd om det finns risk för sammanstötning. Regler om varselmärkning finns i bestämmelser från andra myndigheter⁵⁹.

Strömbrytare och skyltar

3 § En linbaneanläggnings strömbrytare, manöver-, inspektionskörnings- och nödstoppdon ska vara lätt igenkänningsbara och dess funktioner lätta att förstå.

Motsvarande bestämmelse finns i 2 kap. 14 § fjärde stycket H-föreskrifterna.

Strömbrytare och andra don som finns vid anläggningen ska vara lätta att känna igen och förstå. För att uppfylla detta kan det vara nödvändigt med kompletterande skyltar med informationstext.

Allmänt råd med exempel på lämplig text till strömbrytare och lämplig märkning av stoppdon för nödsituationer i H-föreskrifterna överförs inte till författningsförslaget. Regler om utformning av skyltar ges ut av Arbetsmiljöverket⁶⁰.

4 § Informations- och varningsskyltar för brukare och personal som är nödvändiga för en säker drift, skötsel och underhåll ska finnas uppsatta i linbaneanläggningen och vara beständigt utförda och utformade så att risk för personskador begränsas. Skyltarna ska vara lätta att förstå och text på skyltar ska vara skriven på svenska.

Skyltar med uppgift om tillverkarens namn, anläggningens typbeteckning, tillverkningsår och -nummer samt annan nödvändig information om anläggningen ska finnas uppsatta på lämpliga platser.

Motsvarande bestämmelse finns i 2 kap. 14 § femte stycket H-föreskrifterna med tillhörande allmänt råd.

Anläggningens ägare eller den som annars ansvarar för anläggningen ansvarar för att nödvändiga informations- och varningsskyltar finns uppsatta i anläggningen. Dessa skyltar levereras normalt av tillverkaren. Uppgift om att skyltar ska vara beständigt utförda och utformade så att risk för personskador begränsas lyfts från allmänt råd.

I övrigt överförs inte allmänna råd med uppgifter om skyltar som bör finnas vid en linbaneanläggning i H-föreskrifterna till författningsförslaget. Detsamma gäller bilaga 6 med exempel på skyltar för skidliftar.

⁵⁹ Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd (AFS 2023:12) om utformning av arbetsplatser och Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om markering av föremål som kan utgöra en fara för luftfarten och om flyghinderanmälan, TSFS 2020:88.

⁶⁰ <https://www.av.se/arbetsmiljoarbete-och-inspektioner/publikationer/skyltar/?hl=skyltar%20och%20signaler%20afs>, hämtad 2024-11-27.

Allmänna regler om skyltar för säkerhet och hälsa finns i föreskrifter från Arbetsmiljöverket⁶¹. Svenska skidanläggningars organisation (SLAO) tillhandahåller exempel på lämplig utformning av skyltar för liftar för medlemmar. Därutöver finns internationella standarder som specificerar grafiska symboler för publika informationssyften⁶² och säkerhetsskyltar för förebyggande av olyckor, brandskydd, information om hälsorisker och nödutrymning⁶³.

Arbete med linbaneanläggningen

5 § Splitsning av drag- och bärlinor ska utföras fackmässigt i förhållande till gällande krav.

Ny draglina kan ha högst två splitsar och vid senare reparation kan tillkomma ytterligare högst två splitsar, såvida inte instruktioner från tillverkaren anger annat.

Motsvarande bestämmelse finns i 2 kap. 14 § sjunde stycket H-föreskrifterna och tillhörande allmänt råd.

Krav på person som utför splitsning av drag- och bärlinor har omformulerats för tydliggörande av vad som kan krävas och särskiljning från begreppet certifierad sakkunnig som används i andra sammanhang enligt PBL och underliggande bestämmelser. Krav om att ny draglina får ha högst två splitsar och att det vid senare reparation högst får tillkomma ytterligare två splitsar, såvida inte tillverkarens instruktioner anger något annat lyfts till föreskrift.

Allmänt råd med exempel på andra åtgärder som kan behöva vidtas med linor i H-föreskrifterna överförs inte till författningsförslaget.

Säkerhetsregler för linor till linbaneanläggningar finns angivna i en harmoniserad standard⁶⁴. Harmoniserade standarder fungerar som en förlängning av EU-lagstiftning och är frivilliga verktyg som tagits fram specifikt för att stödja överensstämmelse med de grundläggande hälso- och säkerhetskrav i det direktiv eller den förordning som standarden specificerar. Tillämpningen av harmoniserade standarder till vilka hänvisningar har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning ger presumtion om överensstämmelse med direktivet i den mån dessa standarder syftar till att uppfylla de grundläggande hälso- och säkerhetskraven.

Språkrav för EU-försäkringen om överensstämmelse och vissa andra handlingar om linbaneanläggningar och delsystem och säkerhetskomponenter till linbaneanläggningar

6 § EU-försäkringen om överensstämmelse, bruksanvisningar och säkerhetsföreskrifter som ska tillhandahållas användare enligt artiklarna 11.7, 13.4, 14.2 samt 19.2 i

⁶¹ Arbetsmiljöverket föreskrifter och allmänna råd (AFS 2023:12) om utformning av arbetsplatser.

⁶² SS-ISO 7001:2008 Grafiska symboler – Publika informationssymboler.

⁶³ SS-EN ISO 7010:2020 Grafiska symboler – Varselfärger och varselskyltar – Registrerade varselsignaler.

⁶⁴ SS-EN 12927:2019 Säkerhetsregler för linbaneanläggningar för persontransport – Beräkningar.

förordning (EU) nr 2016/424, ska vara skrivna på svenska för delsystem och säkerhetskomponenter till linbaneanläggningar som släpps ut eller tillhandahålls i Sverige. Detsamma gäller bruksanvisningar enligt bilaga II punkt 7.1.1 i förordning (EU) nr 2016/424 för linbaneanläggningar som uppförs i Sverige. EU-försäkran om överensstämmelse för delsystem eller säkerhetskomponenter till linbaneanläggningar kan förutom svenska även vara skriven på engelska.

Motsvarande bestämmelser finns i 2 kap. 14 a § första stycket H-föreskrifterna.

Bestämmelserna anger språkkrav för viss dokumentation för linbaneanläggningar som uppförs och delsystem och säkerhetskomponenter till linbaneanläggningar som tillhandahålls i Sverige.

7 § Den information och dokumentation som tillverkare och importörer på begäran ska tillhandahålla marknadskontrollmyndigheten enligt artiklarna 11.9 och 13.9 i förordning (EU) nr 2016/424 ska vara skriven på svenska eller engelska. Även annat språk kan godtas av myndigheten i det enskilda fallet.

Motsvarande bestämmelser finns i 2 kap. 14 a § andra stycket H-föreskrifterna.

Bestämmelserna anger språkkrav för viss dokumentation för linbaneanläggningar som uppförs och delsystem och säkerhetskomponenter till linbaneanläggningar som tillhandahålls i Sverige.

Kontroll av linbaneanläggningar

Återkommande besiktning

8 § Linbaneanläggningar ska kontrolleras med följande besiktningsintervall.

Återkommande besiktningar

1. linbanor och bergbanor: 1 år, och

2. släpliftar

a) småliftar vars motoreffekt är större än 7 kW: 2 år, och

b) övriga släpliftar: 1 år.

Vart femte år ska den återkommande besiktningen för linbanor och bergbanor utföras som en mer omfattande återkommande besiktning.

Motsvarande bestämmelse finns i 3 kap. 18 § H-föreskrifterna.

Bestämmelsen anger intervall för den återkommande besiktningen av linbaneanläggningar. Den första återkommande besiktningen ska utföras efter två år. Därefter ska det göras kontroll med ett intervall på ett eller två år beroende på typ. För linbanor och bergbanor ska det även göras en mer omfattande återkommande besiktning i stället för den vanliga återkommande besiktningen vart femte år. Den mer omfattande återkommande besiktningen innebär en del ytterligare kontrollpunkter utöver de som omfattas av den återkommande besiktningen. Intervallen är oförändrade jämfört med nuvarande regler.

Undersökning av linor

9 § Bär- respektive draglina till linbanor och bergbanor samt draglina till släpliftar ska genomgå magnetinduktiva undersökningar. Undersökningarna ska bestå av en första undersökning samt återkommande undersökningar med erforderliga intervall.

Magnetinduktiva undersökningar ska utföras fackmässigt i förhållande till gällande krav.

Ny bestämmelse som ersätter intervall för magnetinduktiv undersökning enligt 3 kap. 18 § H-föreskrifterna.

Bestämmelsen anger att draglinor och eventuella bärlinor ska genomgå magnetinduktiv undersökning i nödvändig omfattning för att säkerställa att anordningen ger tillfredställande skydd för säkerhet och hälsa. Det ska alltid utföras en inledande magnetinduktiv undersökning av bär- respektive draglina till linbanor och bergbanor samt draglina till släpliftar. Därefter ska det göras återkommande undersökningar med erforderligt intervall. Rekommendationer om undersökningsintervall finns i harmoniserad standard för linbaneanläggningar⁶⁵. Harmoniserade standarder fungerar som en förlängning av EU-lagstiftning och är frivilliga verktyg som tagits fram specifikt för att stödja överensstämmelse med de grundläggande hälso- och säkerhetskrav i det direktiv eller den förordning som standarden specificerar. Tillämpningen av harmoniserade standarder till vilka hänvisningar har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning ger presumtion om överensstämmelse med direktivet eller förordningen i den mån dessa standarder syftar till att uppfylla de grundläggande hälso- och säkerhetskraven.

Erforderliga intervall kan utvärderas och anpassas i enskilda fall beroende på specifika parametrar. Sådana parametrar kan till exempel vara antal böjningar, förväntade drifttimmar, lutningskonfiguration, linförhållanden, installationsförhållanden och miljömässiga villkor. Bestämning av intervall görs lämpligen i samråd med det kontrollorgan som utför den inledande undersökningen.

Undantag från krav på kontroll

10 § Småliftar vars motoreffekt inte överstiger 7 kW är undantagna från krav på återkommande besiktning.

Motsvarande bestämmelse finns i 3 kap. 29 § H-föreskrifterna.

För linbaneanläggningar gäller undantag från krav på kontroll enbart småliftar som har en motoreffekt på mindre än 7 kW. Dessa är undantagna från krav på återkommande besiktning.

⁶⁵ SS-EN 12927:2019 Säkerhetsregler för linbaneanläggningar för persontransport – Beräkningar.

Förbättringskrav på befintliga linbaneanläggningar

11 § Befintliga linbanor som installerats före den 3 maj 2004 ska senast den 31 december 2008 vara så utförda och installerade att de ger ett tillfredsställande skydd för säkerhet och hälsa vid oavsiktlig backgång.

Motsvarande bestämmelse finns i 5 kap. 3 § H-föreskrifterna.

Bestämmelsen är precisering av innebörden av kravet på säkerhet som anges i 8 kap. 4 § första stycket 4 PBL för linbaneanläggningar. Förbättringskravet gäller befintliga linbanor som installerats före den tredje maj 2004. Dessa ska uppfylla krav på skydd för säkerhet och hälsa vid oavsiktlig backgång.

Allmänt råd med hänvisning till en harmoniserad standard⁶⁶ för exempel som uppfyller kravet i H-föreskrifterna överförs inte till författningsförslaget. Harmoniserade standarder fungerar som en förlängning av EU-lagstiftning och är frivilliga verktyg som tagits fram specifikt för att stödja överensstämmelse med de grundläggande hälso- och säkerhetskrav i det direktiv eller den förordning som standarden specificerar. Tillämpningen av harmoniserade standarder till vilka hänvisningar har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning ger presumtion om överensstämmelse med direktivet i den mån dessa standarder syftar till att uppfylla de grundläggande hälso- och säkerhetskraven.

12 § Befintliga linbanor och släpliftar som installerats före den 3 maj 2004 ska senast den 31 december 2008 vara så utförda och installerade att de ger ett tillfredsställande skydd för säkerhet och hälsa vid slitage, brister eller haveri på driv- eller vändskivornas lagringar. Småliftar med en motoreffekt av högst 7 kW är undantagna från detta krav.

Motsvarande bestämmelse finns i 5 kap. 4 § H-föreskrifterna.

Bestämmelsen är precisering av innebörden av kravet på säkerhet som anges i 8 kap. 4 § första stycket 4 PBL för linbaneanläggningar. Förbättringskravet gäller befintliga linbanor och släpliftar som installerats före den tredje maj 2004. Dessa ska uppfylla krav på skydd för säkerhet och hälsa vid slitage, brister och haveri på driv- eller vändskivornas lagringar. Småliftar med en motoreffekt på högst 7 kW är dock undantagna.

Allmänt råd med hänvisning till en harmoniserad standard⁶⁷ för exempel som uppfyller kravet i H-föreskrifterna överförs inte till författningsförslaget. Harmoniserade standarder fungerar som en förlängning av EU-lagstiftning och är frivilliga verktyg som tagits fram specifikt för att stödja överensstämmelse med de grundläggande hälso- och säkerhetskrav i det direktiv eller den förordning

⁶⁶ SS-EN 13223:2015 Linbaneanläggningar - Säkerhetsregler för linbaneanläggningar för persontransport - Drivsystem och annan mekanisk utrustning.

⁶⁷ SS-EN 13223:2015 Linbaneanläggningar - Säkerhetsregler för linbaneanläggningar för persontransport - Drivsystem och annan mekanisk utrustning.

som standarden specificerar. Tillämpningen av harmoniserade standarder till vilka hänvisningar har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning ger presumtion om överensstämmelse med direktivet eller förordningen i den mån dessa standarder syftar till att uppfylla de grundläggande hälso- och säkerhetskraven.

5 kap. Särskilda bestämmelser för takmonterade persontransportanordningar

Kapitlet innehåller bestämmelser som motsvaras av 2 kap. 15 § och 3 kap. 18 § H-föreskrifterna

Kapitlet innehåller särskilda bestämmelser för takmonterade persontransportanordningar som gäller utöver de övergripande bestämmelserna i kapitel 1. Av 1 kap. 8 § andra stycket följer att takmonterade persontransportanordningar ska uppfylla de krav som ställdes för anordningen enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2023:4) om produkter – maskiner. Den 20 januari 2027 börjar EU:s nya maskinförordning⁶⁸ att tillämpas. Då upphör Maskindirektivet och därmed också Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2023:4) om produkter - maskiner.

I 2 kap. 15 § H-föreskrifterna anges att persontransportanordningar som monteras i taket ska vara utförda och installerade i enlighet med BBR. Nämda författning äger tillämpning oavsett och omnämns därför inte i författningsförslaget.

Utförande och installation av takmonterade persontransportanordningar

1 § En takmonterad persontransportanordning där rullstol utgör den personlyftande delen får bara installeras i privat miljö.

Motsvarande bestämmelse finns i 2 kap. 15 § andra stycket H-föreskrifterna.

Bestämmelsen anger att om en rullstol utgör den personlyftande delen av transportanordningen, får denna bara installeras i privat miljö. Uppgift i allmänt råd om att sådan rullstol ingår i anordningen i H-föreskrifterna flyttas till definitioner i 1 kap. 7 §.

Kontroll av takmonterade persontransportanordningar

Återkommande besiktning

2 § Takmonterade persontransportanordningar ska kontrolleras med följande besiktningintervall

återkommande besiktningar: 2 år.

⁶⁸ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/1230 av den 14 juni 2023 om maskiner och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/42/EG och rådets direktiv 73/361/EEG.

Motsvarande bestämmelse finns i 3 kap. 18 § H-föreskrifterna.

Bestämmelsen anger att den återkommande besiktningen av takmonterade persontransportanordningar ska utföras med ett intervall på två år. Intervallet är oförändrat jämfört med nuvarande regler.

6 kap. Särskilda bestämmelser för motordrivna portar och liknande anordningar

Kapitlet innehåller bestämmelser som motsvaras av 2 kap. 16 § första stycket c, 16 § andra stycket och 3 kap. 30 § H-föreskrifterna.

Kapitlet innehåller särskilda bestämmelser för motordrivna portar och liknande anordningar som gäller utöver de övergripande bestämmelserna i kapitel 1.

Av 1 kap. 8 § andra stycket följer att motordrivna portar och liknande anordningar ska uppfylla de krav som ställdes för anordningen enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2023:4) om produkter – maskiner. Den 20 januari 2027 börjar EU:s nya maskinförordning⁶⁹ att tillämpas. Då upphör Maskindirektivet och därmed också Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2023:4) om produkter - maskiner.

Kraven i kapitlet på utförande och installation samt kontroll är genom definitionen av motordrivna portar och liknande anordningar i 1 kap. 7 § begränsade till anordningar som öppnas och stängs med motorkraft. Bestämmelserna i kapitlet gäller således inte motordrivna portar och liknande anordningar som öppnas av en motor och stängs med upplagrad energi eller omvänt.

I 2 kap. 16 § H-föreskrifterna anges att motordrivna portar och liknande anordningar ska vara utförda och installerade i enlighet med BBR. BBR äger dock tillämpning även om någon upplysning härom inte lämnas i författningsförslaget. Författningsförslaget innehåller därför ingen bestämmelse som anger att motordrivna portar och liknande anordningar ska vara utförda i enlighet med BBR.

Till skillnad från motsvarande reglering i allmänt råd till 2 kap. 16 § H-föreskrifterna lämnas i författningsförslaget inte heller någon information om fastställda harmoniserade standarder. Komplet list över harmoniserade standarder enligt Maskindirektivet finns på kommissionens webbplats.⁷⁰

⁶⁹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/1230 av den 14 juni 2023 om maskiner och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/42/EG och rådets direktiv 73/361/EEG.

⁷⁰ https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/european-standards/harmonised-standards/machinery-md_en, hämtad 2024-11-27.

Utförande och installation av motordrivna portar och liknande anordningar

1 § Hålldon på portar och liknande anordningar ska vara så utformade eller placerade att obehöriga inte kan aktivera donen.

Motsvarande bestämmelse finns i 2 kap. 16 § första stycket c H-föreskrifterna.

Bestämmelsen syftar till att säkerställa att portar eller liknande anordningar inte kan manövreras av obehöriga.

2 § En motordriven vägg som vid öppnings- respektive stängningsrörelse går in i ett utrymme där en person kan få plats ska vara så anordnad att manövreringen av denna förhindras om någon person befinner sig i utrymmet.

Motsvarande bestämmelse finns i 2 kap. 16 § andra stycket H-föreskrifterna.

Bestämmelsen syftar till att säkerställa att en motordriven vägg inte kan manövreras om en person befinner sig i ett utrymme som väggen går in i.

Allmänt råd med exempel på godtagbar lösning i H-föreskrifterna överförs inte till författningsförslaget.

Kontroll av motordrivna portar och liknande anordningar*Återkommande besiktning*

3 § Motordrivna portar och liknande anordningar ska kontrolleras med följande besiktningintervall

1. första återkommande besiktning: 2 år, och
2. därefter återkommande besiktningar
 - a) motordrivna portar och liknande anordningar inom inhägnat industriområde, vilka styrs med impulsdon i kombination med självövervakad kontaktlist eller med hålldon: 4 år, och
 - b) övriga motordrivna portar och liknande anordningar: 2 år.

Motsvarande bestämmelse finns i 3 kap. 18 § H-föreskrifterna.

Bestämmelsen anger intervall för den återkommande besiktningen av motordrivna portar och liknande anordningar. Den första återkommande besiktningen ska utföras efter två år. Därefter ska det göras kontroll med ett intervall på två eller fyra år. Fyraårsintervallet gäller enbart för motordrivna portar och liknande anordningar inom inhägnat industriområde, vilka styrs med impulsdon i kombination med självövervakad kontaktlist eller med hålldon. I övrigt gäller intervallet på två år. Intervallen är oförändrade jämfört med nuvarande regler.

Undantag från krav på kontroll

4 § Motordrivna garageportar och grindar för enskilt bruk i anslutning till en- och tvåbostadshus är undantagna från krav på första, återkommande och revisionsbesiktning.

Motsvarande bestämmelse om undantag finns i 3 kap. 30 § första stycket H-föreskrifterna.

Bestämmelsen anger i vilka fall och i vilken omfattning som motordrivna portar och liknande anordningar är undantagna från krav på besiktning. Undantaget är oförändrat jämfört med nuvarande regler.

5 § Hållondsstyrda rullgaller som manövreras högst två gånger om dygnet, placerade i butiksentréer eller dylikt är undantagna från krav på återkommande besiktning.

Motsvarande bestämmelse om undantag finns i 3 kap. 30 § tredje stycket H-föreskrifterna.

Bestämmelsen anger i vilka fall och i vilken omfattning som motordrivna portar och liknande anordningar är undantagna från krav på besiktning. Undantaget är oförändrat jämfört med nuvarande regler.

6 § Skjutdörrar, slagdörrar och roterdörrar som har ett bestyrkande att de överensstämmer med samtliga tillämpliga krav som fastställts i relevant harmoniserad gemenskapslagstiftning är undantagna från krav på första och återkommande besiktning.

Motsvarande bestämmelse om undantag finns i 3 kap. 30 § fjärde stycket, första meningen H-föreskrifterna.

Bestämmelsen anger i vilka fall och i vilken omfattning som motordrivna portar och liknande anordningar är undantagna från krav på besiktning. Undantaget är oförändrat jämfört med nuvarande regler. Med relevant harmoniserad gemenskapslagstiftning avses i första hand Maskindirektivet⁷¹.

7 § Porttyper med portblad som är mindre än 25 m² bestående av mjukt material och som saknar hårda förstövningar kan efter ansökan till Boverket medges undantag från krav på första och återkommande besiktning.

Motsvarande bestämmelse om undantag finns i 3 kap. 30 § andra stycket H-föreskrifterna.

Bestämmelsen anger i vilka fall och i vilken omfattning som motordrivna portar och liknande anordningar är undantagna från krav på besiktning. Undantaget är oförändrat jämfört med nuvarande regler.

8 § Motordrivna portar och liknande anordningar som är typgodkända enligt 8 kap. 22–23 §§ plan- och bygglagen (2010:900) eller motsvarande äldre bestämmelser är undantagna från krav på första och återkommande besiktning.

Motsvarande bestämmelse om undantag finns i 3 kap. 30 § fjärde stycket, sista meningen H-föreskrifterna.

⁷¹ Införlivat i svensk rätt genom Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2023:4) om produkter – maskiner.

Bestämmelsen anger i vilka fall och i vilken omfattning som motordrivna portar och liknande anordningar är undantagna från krav på besiktning. Undantaget är oförändrat jämfört med nuvarande regler.

Övergripande undantag från krav på första besiktning av motordrivna anordningar anges i 1 kap. 20 §.

7 kap. Särskilda bestämmelser för motordrivna avfallsanordningar

Kapitlet innehåller bestämmelser som motsvaras av 2 kap. 17 § och 3 kap. 31 § H-föreskrifterna.

Kapitlet innehåller särskilda bestämmelser för motordrivna avfallsanordningar om gäller utöver de övergripande bestämmelserna i kapitel 1. Av 1 kap. 8 § andra stycket följer att motordrivna avfallsanordningar ska uppfylla de krav som ställdes för anordningen enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2023:4) om produkter – maskiner. Den 20 januari 2027 börjar EU:s nya maskinförordning⁷² att tillämpas. Då upphör Maskindirektivet och därmed också Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2023:4) om produkter – maskiner.

I 2 kap. 17 § H-föreskrifterna anges att motordrivna avfallsanordningar ska vara utförda och installerade i enlighet med BBR. BBR äger dock tillämpning även om någon upplysning härom inte lämnas i författningsförslaget. Författningsförslaget innehåller därför ingen bestämmelse som anger att motordrivna avfallsanordningar ska vara utförda i enlighet med BBR.

Utförande och installation av motordrivna avfallsanordningar

1 § Manöverdon till motordrivna avfallsanordningar ska vara så utformade eller placerade att obehöriga inte kan aktivera donen.

Motsvarande bestämmelse finns i 2 kap. 17 § andra stycket H-föreskrifterna.

Bestämmelsen syftar till att säkerställa att motordrivna avfallsanordningar inte kan manövreras av obehöriga.

Allmänt råd med exempel på lösningar för att uppfylla kravet i H-föreskrifterna överförs inte till författningsförslaget. Inte heller allmänt råd med uppgift om att vägledning vid bedömning av soptransporthissars överensstämmelse med gällande krav kan fås av en äldre upphävd svensk standard för soptransporthissar överförs till författningsförslaget.

⁷² Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/1230 av den 14 juni 2023 om maskiner och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/42/EG och rådets direktiv 73/361/EEG.

Kontroll av motordrivna avfallsanordningar

Undantag från krav på kontroll

2 § Alla motordrivna avfallsanordningar förutom soptransporthissar är undantagna från krav på första, återkommande och revisionsbesiktning.

Motsvarande bestämmelser om undantag finns i 3 kap. 31 § Boverkets H-föreskrift.

Bestämmelsen anger att motordrivna avfallsanordningar som inte är soptransporthissar är helt undantagna från krav på besiktning. Undantaget är oförändrat jämfört med nuvarande regler. Soptransporthissar behöver enligt 1 kap. 20 § inte genomgå hela eller delar av första besiktningen om bestyrkande kan visas de överensstämmer med ställda krav som fastställts i relevant harmoniserad gemenskapslagstiftning.

8 Referenser

8.1 Tryckta källor

Camilla Adolfsson, Joel Björk-Werner, Johan Hjalmarsson. Plan- och bygglagen En kommentar, Norstedts Juridik, 2023.

Pontus Gunnarsson, Karnov.

Boverket

Box 534, 371 23 Karlskrona
Telefon: 0455-35 30 00
Webbplats: www.boverket.se